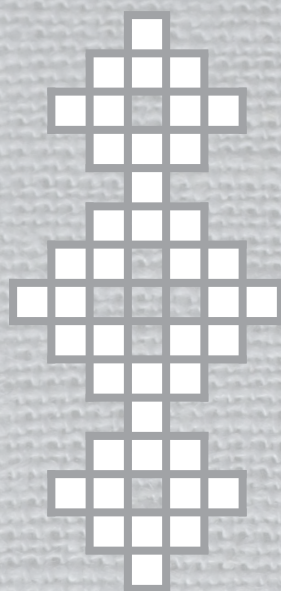

SYMASKIN-HARDANGERSØM

Kathrine Ovesen
2017

Symaskin-hardangersøm

Master i estetiske fag - Fagdidaktik: kunst og design

Kathrine Ovesen
Kandidatnummer: 313

Institutt for estetiske fag
Fakultet for teknologi, kunst og design
Høgskolen i Oslo og Akershus

Emnekode: MEST5900

2017

Takk til

Janne og Lillegerd

For flott og konstruktiv veiledning, og for å ha vært tidenes heiagjeng.

Foreldrene mine

For hjelp, tid, nådeløs korrekturlesning, og aksept av masteroppgave i hele stua.

Odd

For ha lært meg at poenget er veien, ikke målet.

Edvard

For å inspirere meg til å utvikle teknikken symaskin-hardangersøm.

Helge

For å alltid dytte meg til å prøve mer og jobbe hardere.

Kari-Anne

For grunnlaget jeg har bygget videre på når jeg har jobbet med broderi.

Sammendrag

I denne masteroppgaven har jeg jobbet med temaet tradisjon og tradisjonelt håndverk. I 2015 skrev jeg en bacheloroppgave om broderi. Den tok utgangspunkt i mitt møte med moderne broderi, og hvordan dette inspirerte til å lære mer om tradisjonelle broderiteknikker. Jeg er redd for at tradisjonelt håndverk står i fare for å forsvinne, og jeg lurte på om det var noe jeg kunne gjøre for å motvirke dette. Derfor valgte jeg å undersøke om det var mulig å ivareta et tradisjonelt håndverk ved å modernisere det. Som case valgte jeg å utforske hardangersøm, og jeg jobbet med utgangspunkt i denne problemstillingen:

Hvordan kan deler av hardangersømmens tradisjonelle elementer gjenskapes med symaskin på en måte som gjør teknikken brukervennlig og lett tilgjengelig for andre?
Og hvordan forholder denne teknikken seg til begrepet tradisjon?

For å oppnå dette gjennomførte jeg en praktisk undersøkelse. Jeg sydde 100 prøvelapper, delt inn i fem grupper á 20 prøvelapper. Jeg delte beskrivelsene mine inn i to kategorier, en teknisk og en visuell del. Den tekniske delen tok for seg hvordan stoffene tålte søm, hvordan det var å tegne mønster på stoffene, hvordan det var å klippe i stoffene og lignende. Den visuelle delen handlet om hardangersømmens visuelle uttrykk, og hvilke av hardangersømmens karakteristiske trekk jeg klarte å gjenskape med symaskin. Sammen fungerer disse kategoriene som beskrivende faktorer for teknikken jeg har valgt å kalle symaskin-hardangersøm.

Jeg har beskrevet min praktiske undersøkelse slik at den ikke bare skal fungere som et forskningsprosjekt, men også slik at andre skal kunne ta i bruk teknikken jeg har utviklet. Jeg har derfor skrevet en beskrivelse av utstyret jeg har brukt, en trinn for trinn gjennomgang av hvordan jeg syr en prøvelapp, og en teknisk og visuell oppsummering av funnene mine. Dette har jeg gjort fordi mitt ønske med denne masteroppgaven først og fremst har vært å videreformidle tradisjonelle elementer i hardangersøm på en ny og brukervennlig måte.

Da jeg var ferdig med min praktiske undersøkelse drøftet jeg hvordan symaskin-hardangersøm forholder seg til teoriene til Eric Hobsbawm og Mikkel B. Tin. Jeg har også skrevet om bruk av symaskin-hardangersøm i skolen, og funnet kompetansemål som åpner for å bruke denne teknikken i undervisningen.

Summary

In this master-thesis I have investigated tradition and traditional crafts. In 2015 I completed my bachelor's program. It focused on embroidery and was based on how I was inspired to learn more about traditional embroidery techniques after having been introduced to a modern type of embroidery. In my experience, traditional crafts are in danger of becoming extinct, and I wanted to find out how I could contribute to changing this scenario. I chose to investigate the possibility of preserving traditional crafts by modernizing them. I chose hardanger embroidery as a case, and worked with this thesis question:

How can I recreate some of the traditional elements in hardanger embroidery with a sewing machine in a way that makes the technique user friendly and easily accessible for others? How does this technique relate to the concept of tradition?

To do this, I completed a practical study, producing 100 samples of hardanger embroidery sown with a sewing machine. The 100 samples were divided into five groups of 20. I divided my description of the study into two parts: a technical one and a visual one. The technical part described the fabric's ability to handle sewing and cutting. The visual part focused on the visual aspects of hardanger embroidery, and which of the embroideries' characteristic elements I was able to recreate with a sewing machine. These two parts together define the technique I have chosen to call hardanger embroidery by sewing machine.

I have attempted to formulate my practical study report to serve as both a research project and an instruction for those interested in learning my sewing technique. I have written a description of the equipment I have used, a step-by-step description of how I made a sample, and the technical and visual summary of my findings. I did this mainly to disseminate the concept of producing some of the traditional elements of hardanger embroidery in a new and user friendly way.

After having finished my practical study, I analyzed my findings in relation to the theories of Eric Hobsbawm and Mikkel B. Tin. I did this to see how the new technique would compare to the concept of tradition. My thesis also investigates how the technique of hardanger embroidery by sewing machine can be employed in schools, and I have found specific areas in the curriculum that makes room for this technique.

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1 | Introduksjon **s. 01**

Inspirasjon - Min bacheloroppgave	s. 02
Problemstilling	s. 04
Fagdidaktisk vinkling	s. 05
Håndverk og tradisjon i dagens samfunn	s. 05
Hvorfor skal vi ivareta broderi som tradisjon?	s. 08

KAPITTEL 2 | Forskningsstrategi og metode **s. 11**

Reflexive Methodology	s. 12
Research by Design	s. 13
Forskeren som deltaker i prosessen - Min tekniske kompetanse	s. 15

KAPITTEL 3 | Bakgrunn **s. 17**

Tradisjon	s. 18
Håndverk	s. 19
Hardangersøm	s. 21
Sting	s. 23
Mønsterbygging	s. 28

KAPITTEL 4 | Praktisk undersøkelse **s. 39**

Introduksjon	s. 40
Utstyr	s. 40
Prøvelapp - Steg for steg	s. 45
Praktisk undersøkelse	s. 48
Gruppe 1	s. 49
Gruppe 2	s. 52
Gruppe 3	s. 56
Gruppe 4	s. 60

Gruppe 5	s. 63
Teknisk oppsummering	s. 67
Visuell oppsummering	s. 71
Avsluttende oppsummering	s. 74

KAPITTEL 5 | Symaskin-hardangersøm i skolen **s. 75**

Kompetansemål - grunnlag	s. 76
Kompetansemål - gjennomføring	s. 79

KAPITTEL 6 | Drøfting opp mot Hobsbawm og Tin **s. 81**

Eric Hobsbawm - The Invention of Tradition	s. 82
Mikkel B. Tin - Spilleregler og spillerom - Tradisjonens estetikk	s. 86

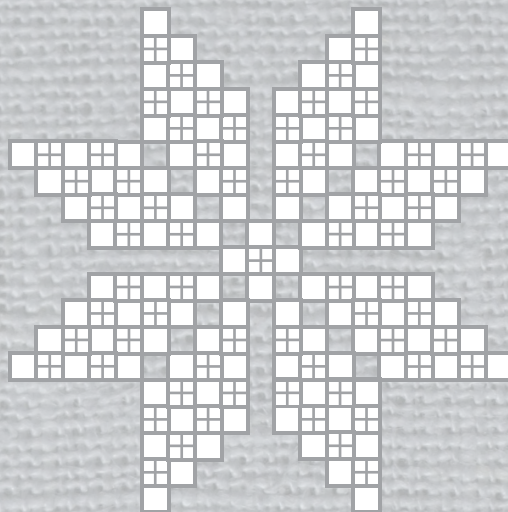
KAPITTEL 7 | Avsluttning **s. 89**

Avslutning	s. 90
Plan for utstilling	s. 91

REFERANSER **s. 93**

Litteratur	s. 94
Figurer	s. 98
Vedlegg	s. 103

KAPITTEL 1 | Introduksjon

Filmen *Mitt Store Fete Greske Bryllup* fra 2002 er en lett og underholdende film. En av familien Portokalos' døtre, Toula, bryter med tradisjonen når hun forelsker seg i Ian Miller, en amerikaner. Toula drømmer om et liv med Ian, men sliter med alle problemene det kan bringe familien hennes. En kveld hun sitter på rommet sitt og gråter, kommer hennes vanligvis litt overfladiske bror inn for å gi henne en 'pep-talk'. "Don't let your past dictate who you are, but let it be a part of who you will become" (Zwick og Brooks, 2002).

En film om et stort gresk bryllup er fjernt fra det jeg skal jobbe med i denne masteroppgaven, men sitatet fra Nick Portokalos oppsummerer godt mine tanker rundt temaet tradisjon. Tradisjoner er viktig, men vi må ikke være redde for å tilpasse tradisjonene til våre liv i dag. Ordet tradisjon kommer fra latin, og betyr "å overta, gi videre" (Store Norske Leksikon, 2012), noe jeg har skrevet om senere i oppgaven, men spørsmålet er hvordan vi kan gi videre noe som ikke passer inn i dagens samfunn? I denne masteroppgaven ønsker jeg derfor å undersøke hvordan man kan ta en av våre gamle håndverks-tradisjoner og tilpasse den til nåtiden.

Inspirasjon – Min bacheloroppgave

Min masteroppgave bygger på bacheloroppgaven min, som handlet om broderi og å ivareta tradisjoner. Jeg vil derfor starte med en kort presentasjon av bacheloroppgaven.

Min bacheloroppgave har tittelen *Broderi – Nye visuelle muligheter innenfor en av våre eldste håndarbeidstradisjoner*. Inspirasjonen til oppgaven kom da jeg var på omvisning på utstillingen *Nålens Øye* på Kunstindustrimuseet i Oslo (Nasjonalmuseet, 2015). Utstillingens fokus var å vise frem moderne broderier. Omviseren ville åpne for at broderi er mer enn våre typiske tradisjonelle håndarbeidsformer, så hun definerte det slik: Broderi er å bruke en nål for å ta et materiale gjennom et annet materiale for å skape et motiv. Jeg synes denne definisjonen ble alt for bred, for denne definisjonen gir rom for at for eksempel tatovering er broderi. Målet mitt ble derfor å lage en ny definisjon på broderi som både lagde rom for moderne materialer og motiver, samtidig som den var smalere og mer presis enn den jeg ble presentert for på Kunstindustrimuseet.

For å nå dette målet lagde jeg mine egne versjoner av broderiteknikker jeg ble kjent med ved å intervjuer mennesker som holdt på med broderi av ulike slag. Jeg gjennomførte seks intervjuer, og lagde fem broderier. Etter å ha gjennomført mine intervjuer og broderier, drøftet jeg mine funn i forhold til definisjonen fra Kunstindustrimuseet. Etter denne drøftingen satt jeg igjen med denne definisjonen:

Å brodere er å føre en trådlignende fiber gjennom en fiber som har form av en flate, hvor stingene man skaper først og fremst har en dekorativ funksjon.

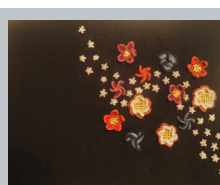
De fem broderiene jeg jobbet med var smøyg sydd med ståltråd (figur 1), korssting sydd på farget papir (figur 2), bunadsbroderier sydd slik at blomstene tredde frem fra stoffet og skapte en 3D-effekt (figur 3), hardangersøm sydd med symaskin på skai (figur 4), og plattsøm sydd på foto overført til stoff (figur 5).

Figur 1 -
Smøyg med
ståltråd

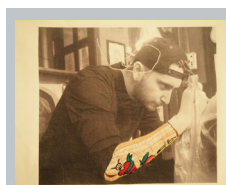
Figur 2 -
Korssting sydd
på farget papir

Figur 3 -
Bunadsbroderier
sydd med
tredimensjonal
effekt

Figur 4 -
Hardangersøm
sydd med
symaskin på
skai

Figur 5 -
Plattsøm sydd
på foto
overført til stoff

Selv om jeg likte flere av broderiene var jeg mest fornøyd med broderiet basert på hardangersøm (figur 4). Jeg mener det hadde noe av det samme visuelle uttrykket som broderiet det er basert på, samtidig som det var mer robust, og jeg kunne se flere muligheter til å jobbe videre med dette. Siden jeg skulle utvikle så mange broderier, måtte jeg gi meg selv en streng tidsramme, og jeg satte av en uke per broderi. Denne tidsbegrensningen gjorde at jeg ikke fikk undersøkt godt nok symaskin-hardangersømmens muligheter, og derfor valgte jeg å utforske teknikken videre i masteroppgaven.

Problemstilling

Det jeg har gjort i min masteroppgave, er å undersøke hvilke muligheter som kan ligge i det å modernisere en tradisjon. For å gjøre dette tok jeg for meg min versjon av hardangersøm, utviklet i min bacheloroppgave, og utforsket den videre. Grunnen til at jeg valgte å jobbe med akkurat denne teknikken, var at jeg så flere muligheter for å eksperimentere med den. Min problemstilling er derfor:

Hvordan kan deler av hardangersømmens tradisjonelle elementer gjenskapes ved bruk av symaskin på en måte gjør teknikken brukervennlig og lett tilgjengelig for andre?

Og hvordan forholder denne teknikken seg til begrepet tradisjon?

Mitt ønske var å arbeide med og utforske bruk av hardangersømmens elementer på en slik måte at de lettere passet inn i samtiden. Jeg ville også utvikle en teknikk som er mulig å gjennomføre for håndarbeidsinteresserte, selv om de ikke er skreddere eller mestere innenfor broderi. Dette ønsket jeg å gjøre som et forsøk på å puste nytt liv inn i et tradisjonelt håndverk. For å oppnå dette undersøkte jeg hvordan jeg kunne gjenskape mange av hardangersømmens klassiske sting og elementer med en symaskin. Jeg måtte også undersøke hvordan denne typen søm påvirket ulike tekstiler. Det har blitt en teknisk og en visuell utforskning, som er utført parallelt. Med utgangspunkt i funnene jeg gjorde i min praktiske undersøkelse, ønsket jeg så å reflektere rundt det å endre en tradisjon.

Jeg ser på denne oppgaven som et case, hvor målet var å vise at det er mulig å modernisere et tradisjonelt håndverk. Hardangersøm fungerer som et eksempel, basert på min egen preferanse og kompetanse. Mitt ønske var ikke å bare gjøre symaskin-hardangersøm til en teknikk andre skal kunne ta i bruk, jeg ville også inspirere andre til å tenke at siden det er mulig å gjøre dette med hardangersøm, kan det også være mulig å prøve seg frem med andre tradisjonelle håndverk.

Fagdidaktisk vinkling

Broderi er en ganske ny interesse for meg. I løpet av min egen skolegang har jeg vært innom enkelte former for broderi, men det har aldri blitt *mitt* håndarbeid, slik som origami, strikking, eller gatekunst. Det som vekket interessen i meg var altså utstillingen *Nålens Øye* på Kunstindustri-museet i Oslo (Nasjonalmuseet, 2015). Der fikk jeg oppleve broderiet på en ny måte, hvor alt var lov, og det fikk meg til å tenke at dette var noe jeg kunne holde på med. Jeg ble så inspirert at jeg som nevnt tidligere skrev bacheloroppgaven min om det. Da jeg var ferdig med bacheloroppgaven innså jeg at det ikke var nok bare å tenke på de nye mulighetene, jeg ville vite mer og lære mer, og bli kjent med reglene, materialene, tradisjonene, egentlig alt som min nye interesse bygget på. Denne opplevelsen har jeg bygget videre på under planleggingen av min masteroppgave. Jeg ble interessert i broderi ved å møte det på en ny måte, en måte som passet inn i mitt liv, og dette førte til en vilje og nysgjerrighet til å lære mer. Det er det jeg håper kan gi gjenklang hos andre. Derfor mener jeg at hele min masteroppgave har et fagdidaktisk utgangspunkt, siden jeg ønsker å inspirere flere til å ta i bruk og lære mer om et tradisjonelt håndverk.

Håndverk og tradisjon i dagens samfunn

Hvorfor skal tradisjoner ivaretas? Hva er det som truer tradisjonene våre? Og er det mulig å gi dem et løft?

Den danske mureren og forfatteren Mattias Tesfaye skriver om hvordan industrien har gjort håndverkeren overflødig (Teskfaye, 2013). Dette og billig arbeidskraft fra andre land er to av de største farene for det tradisjonelle håndverket. I et leserinnlegg i *Aftenposten* skriver murer Eirik Kornmo at det er dårlig gjort å be unge velge yrkesfag, da de like gjerne kan gå på NAV. Hans 35 års erfaring med restaurering av murhus i Oslo har blitt irrelevant, siden ufaglærte fra andre land gjør jobben mye billigere (Kornmo, 2016).

Når det kommer til bunader og håndverket rundt dem, kan vi se på butikken *Norske Bunader* på Smestad i Oslo. Den drives av kineseren John Helge Dahl, tidligere Young Quing Zhu, som fikk ideen om å få arbeidere i sitt hjemland Kina til å brodere norske bunader. De broderte bunadene blir sendt i biter til Norge, og så monterer skreddere fra Polen og Romania bunadene her i Oslo. Årlig selger han ca. 3500 bunader, mens Norsk Flids 29 butikker over hele landet selger ca. 5000. Bunadene som selges på Norske Bunader er rimeligere enn de på Norsk Flid, men selv om bunadene er av høy kvalitet, er det feil ved dem. Det blir sagt at fargene i broderiene er feil, og Bodil Enger, fagkonsulent ved Norsk Institutt for Bunad og Folkedrakt, mener at selv om kvaliteten kan være høy, er det ikke i tråd med våre tradisjoner (Lundegaard, 2015). Enger presiserer ikke hva hun mener med dette, men jeg tenker det kan ha noe med at norske bunadstradisjoner ikke bare handler om plagget, men også prosessen bak. Jeg har vokst opp med en bestemor som broderte alle bunadene i familien, men montering gjort av Norsk Flid, eller på det lokale folkemuseet.

Dersom vi aksepterer denne utviklingen, og får arbeidere i andre land til å gjøre våre tradisjonelle håndarbeid for oss, hva skjer da med håndarbeidet videre? I sin masteroppgave *Hardangersaum: læring i ein handverksstradisjon*, undersøkte Kristin Osa hvordan man burde gå frem for å lære seg en håndarbeidstradisjon. For å finne ut av dette lærte hun seg å brodere hardangersøm. I løpet av undersøkelsen prøvde hun tre ulike måter å lære på. Først forsøkte hun å lære seg selv teknikken ved å lese bøker om hardangersøm. Det hun oppdaget var at selv om hun klarte å sy stingene var det flere elementer hun ikke klarte å lære fra bøkene. Neste steg var å gå på kurs, og der lærte hun ting hun ikke hadde klart å tilegne seg fra bøker. Det siste trinnet var å lære av informanter som kunne brodere hardangersøm. Osa konkluderte med at for å lære en håndarbeidsteknikk er man avhengig av å lære fra en person som kan teknikken, og opprettholde denne kunnskapen ved å ta del i praksisfelleskap (Osa, 2016). Jeg mener dette er et godt argument mot det å la arbeidere i andre land ta over praktiseringen av våre håndarbeidstradisjoner. Om vi ikke ivaretar kunnskapen her i Norge, kan den forsvinne. Det kan virke som et paradoks at jeg sier dette, siden jeg har brukt mitt eget skapende arbeid for å lære meg en teknikk. Grunnen til at jeg ikke ser på dette som et problem er fordi jeg ikke lærer meg et tradisjonelt håndverk. Jeg utvikler en teknikk *basert på* et tradisjonelt håndverk, i håp om å inspirere andre til å ville lære mer. Om noen andre blir inspirert til å lære seg tradisjonell hardangersøm etter å ha prøvd seg på symaskin-hardangersøm, vil de ha behov for kunnskapen fra andre som praktiserer hardangersøm, slik Osa trengte da hun jobbet med sin masteroppgave.

Håndverkets status som 'utrydningstruet' er ikke bare et problem her i Norge. I et forsøk på å redde håndverket har det franske motehuset Chanel startet selskapet *Paraffection* (av kjærlighet). De har kjøpt opp elleve håndverksatelier og støtter driften av dem. Målet er at disse håndverkerne en dag skal kunne drive selvstendig igjen. Det ene atelieret de har kjøpt er *Maison Lesage* (Lesages Hus), som spesialiserer seg på broderi. *Maison Lesages* kunstneriske leder, Hubert Barrere, sier "Det er ikke den typen broderi som bestemor gjorde da hun satt med tekoppen sin" (Valla, 2015). Han snakker om at de nå broderer for iPhone-generasjonen, og fokuserer på å finne nye og moderne måter å jobbe med dette tradisjonsrike arbeidet på (Valla 2015). Dette stemmer godt overens med noe Mattias Tesfaye trekker frem i sin bok *Kloge Hænder*. Han bruker de skandinaviske landenes tilpassing av håndverk for å redde dem, som et eksempel til etterfølgelse. Et konkret eksempel han nevner er typografene, som langsomt har gått over til å bli mediegrafikere (Teskfaye, 2013, s. 60).

En av verdens ledende trendforskere, Li Edelkoort, kaller dagens mote en dårlig imitasjon, laget billig i sweat-shopper i Kina, noe som har ført til både motens og håndverkets død. Heldigvis mener Edelkoort også at denne masseproduksjonen snart får en motreaksjon, og at vi begynner å få et økende behov for noe taktilt, som en kontrast til det digitale (Valla, 2015). Dette støttes av Ida Haugland, som i sin mastergradsavhandling, *Handverket i eit spenningsfelt – Kunnskapsdannelse og materiell kultur mellom tradisjon og samtid*, viser til den økende populariteten til Slow-trender og DIY (Haugland, 2013, s. 6-7). Slow-trenden beskriver Haugland som "ein motreaksjon mot det høge livstempoet i dag, og praktiserer kategoriar som *Slow Food*, *Slow Art* osv." (Haugland, 2013, s. 6). DIY, som er forkortelse for *do it yourself*, er når noen, uten opplæring og på eget initiativ, lager noe (Merriam-Webster Dictionary, udatert). Dette kan være alt fra å snekre et salongbord av gamle kasser til å dekorere syltetøyglass til pynt i hjemmet.

Noe annet Haugland skriver om, er sammenhengen mellom håndverk og innhold, at de sammen er med å skape en verdi, ikke bare i det fysiske produktet, men i en allmenndannende funksjon (Haugland, 2013, s. 89). For å komme frem til dette har Haugland analysert arbeidene til flere kunstnere, inkludert noen verker av kineseren Ai Weiwei. En bestemt utstilling er *Dropping the Urn*, hvor Weiwei har brukt gamle kinesiske vaser, noen så gamle som fra 5000 f. Kr. Noen av vasene har han dyppet i overskuddsmaling fra industriproduksjon, en har han malt en stor Coca Cola-logo på, og så har han en bildeserie hvor han slipper og knuser en av disse verdifulle vasene (Haugland, 2013, s. 49-51). Her bruker Weiwei vasens verdi, både historisk og materielt, for å fremme sitt bud-

og innhold.

Figur 6 - Geriljabroderi.
Hentet fra "Geriljabroderi", av
Astrid Loraas og Mona Ped-
ersen (red.), 2010, forside.

Jeg tror også dette kan være en god tid for å bringe broderiet frem igjen. For det første har vi geriljabroderiet (figur 6) som gjorde stor suksess for noen få år siden, og nå ser vi at fargeleggingsbøker er en trend. I følge Gyldendals årsrapport for 2015 var den mest solgte boken i hele Norge fargeleggingsboken *Den Hemmelige Hagen* av Johanna Basfjord (Gyldendal, 2015, s. 8). Jeg mener fargeleggingsbøker og broderi har flere fellestrekk. Man følger linjer og et mønster noen andre har designet, men har valgfrihet når det kommer til farger, slik at man kan sette sitt eget preg

på arbeidet. Så kanskje dette er tiden til å bringe frem bunadsbroderiet igjen, men på en ny og mer brukervennlig måte?

Hvorfor skal vi ivareta broderi som tradisjon?

For meg er det å ivareta tradisjoner en selvfølge, og det har ikke falt meg inn å tenke noe annet. Derfor fikk jeg nesten litt sjokk da vi hadde forelesning og workshop om Giga-mapping med Tore Gulden. Giga-mapping er en metode brukt for å visualisere store mengder tekst og informasjon på en måte som gjør det lettere tilgjengelig for den som skal benytte seg av informasjonen (Sevaldson, 2011). Vi diskuterte håndverk og behovet for kvalifiserte håndverkere, og så sa han "Jamen, trenger vi dem?" (personlig kommunikasjon, 28. april 2016). Han fortsatte med å forklare hva han mente. Det finnes mennesker utenfor Norge som kan gjøre tingene vi ikke gidder å gjøre selv, så hvorfor trenger vi stresse sånn med det? Og om tradisjonelt håndarbeid holder på å dø ut, kanskje det gjør det fordi det ikke er nødvendig lenger? Om vi vil lære oss det igjen kan vi bare plukke opp en bok og lære det på nytt. Det var ikke vanskelig å forstå at han sa dette for å provosere oss, og det fungerte. Det vekket en tanke i meg som var helt ny: Trenger vi å redde håndarbeidet, eller i mitt tilfelle broderiet? Er det noen vits? Å skrive en hel masteroppgave om dette bare fordi jeg selv synes det er spennende var ikke god nok grunn, bare en god hjelp på veien. Derfor valgte jeg å undersøke om broderi og håndarbeid har kvaliteter vi trenger i fremtiden.

Broderi er ikke bare en av våre eldste håndarbeidstradisjoner, det er også en type håndarbeid som finnes over hele verden. Det å bruke sting for å dekorere tekstiler kan vi se over alt, og som jeg kommer tilbake til senere i oppgaven, kan vi finne likhetstrekk mellom hardangersøm og et nord-italiensk kniplingsbroderi som kalles Reticellabroderi (Mundal, 1994, s. 98). I skolen i dag er det elever som kommer fra andre land og kulturer enn vår egen, og det er stor sannsynlighet for at deres kultur har sin egen form for broderi. I undervisningssammenheng kan man da la dem jobbe med sine tradisjoner mens vi jobber med våre, og når vi er ferdige kan vi se på likheter og ulikheter mellom arbeidene. Dette vil kunne være et slags visualiseringsmateriale i integrering. Det å ha muligheten til å jobbe med sin egen kultur og tradisjon, kan også bidra til å ivareta ens kulturelle identitet i møte med et nytt land og en ny kultur.

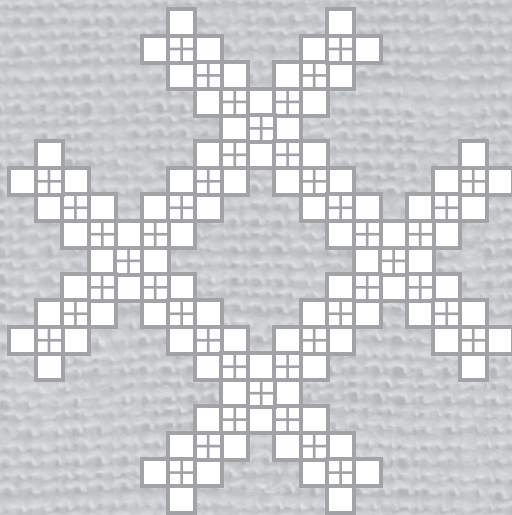
Jeg mener også at vi har godt av å jobbe med denne typen håndarbeid. Noe som gikk igjen hos alle informantene i bacheloroppgaven min var at de fant en ro mens de jobbet med å brodere. De fleste typer håndverk har noe av dette i seg, men broderiet krever kanskje en annen type konsentrasjon. Et korsstingsbroderi krever at du holder tunga beint i munnen, fordi en liten feil forplanter seg til resten av broderiet. Denne roen er et viktig aspekt sett i lys av at vi til en hver tid er omringet av skjærmer, lyder, og lys. Vi har tilgang til en hel verden på datamaskinene våre, og det er lite rom for ro og stillhet. Antallet unge mennesker som sliter med angst og depresjoner øker, og legens løsning er ofte å skrive ut antidepressiva eller sovemedisiner (Jakobsen, 2014). Når jeg ser på uttalelsene til dem som driver med brodering, tenker jeg at roen et håndarbeid gir kan bidra som en liten del av det forebyggende arbeidet.

Men hvorfor broderer vi så lite i dag? Jeg har ikke noe 'riktig' svar på dette spørsmålet, men jeg har gjort meg opp noen tanker. Før i tiden var broderiet noe som ble overlevert fra generasjon til generasjon, og det de lagde var ting de hadde bruk for i hjemmet eller til klærne sine, og selvsagt noe kun til pynt. I dag har vi ikke samme behovet, vi kjøper gjerne det vi trenger av ting og klær, og om vi vil ha en bunad kan vi kjøpe den ferdig brodert. Jeg tenker også at det ikke er fristende å velge et håndarbeid som assosieres med tiden kvinner på ingen måte hadde samme rettigheter som menn, og hvor valg av aktivitet var styrt av kjønn og stand, ikke lyst og evne. Når det kommer til menn og broderi kan det tenkes at siden broderi ble regnet som et 'kvinnesyssel' ser ikke menn på det som et håndarbeid som passer for dem.

I intervjuene i bacheloroppgaven min, sa to av informantene at de hadde lært å brodere av sine nærmeste familiemedlemmer, en tredje sa at hennes mor hadde forsøkt å lære henne det, men da hadde hun ikke vært interessert. Denne typen kunnskap er tradisjonelt blitt overlevert fra generasjon til generasjon, men når generasjonen før min ikke ville lære seg å brodere, hvordan kan en da lære det videre til min generasjon? Jeg har lett, men finner ikke mange bøker med instruksjoner for broderi, og de som finnes, er gamle og veldig grunnleggende. Samtidig har jeg merket at det er godt jeg har erfaring med søm, nåler og sting når jeg forsøker å lære fra bøkene.

Avsluttende vil jeg si at jeg er uenig med provokasjonen fra Tore Gulden. Vi kan ikke bare plukke opp en bok og lære oss disse håndverkene igjen, noe Kristin Osa beviste med sin masteroppgave. Osas masteroppgave er ikke bare med på å begrunne hvorfor vi ikke må la denne kunnskapen forsvinne fra Norge, den er også et godt argument mot Tore Guldens påstand om at vi bare kan plukke opp en bok og lære oss det på nytt om vi føler behov for det.

KAPITTEL 2 | Forskningsstrategi og metode

Reflexive Methodology

Forskningsstrategien jeg har valgt for masteroppgaven min heter Reflexive Methodology. For meg var det viktig å velge en forskningsstrategi som lot meg fokusere på empirien jeg skapte, og derfor passer Reflexive Methodology godt.

Metoden Reflexive Methodology gir som nevnt mulighet til å fokusere på empirien, som utgjør den største delen av masteroppgaven min. For å gi empirien og forskningen mer gyldighet må man tolke empirien ved å drøfte den gjennom andre teoretikers tanker om relevante temaer. I boken *Reflexive Methodology – New Vistas for Qualitative Research*, beskriver Mats Alveson og Kaj Sköldbberg trinnene i en oppgave gjort med Reflexive Methodology som vitenskapelig ståsted. Det første trinnet innenfor denne metoden er produksjon og presentasjon av empiri. Dette blir i min masteroppgave den praktiske undersøkelsen. Alveson og Sköldbberg skriver at når man presenterer empiri gjør man første tolkning. Denne tolkningen er farget av forskerens tanker og kunnskap, for det er forskeren som velger hva som er relevant, hva som skal siteres og hva som presenteres (Alveson og Sköldbberg, 2009, s. 286). Jeg i min forskerrolle har valgt hvordan jeg skal undersøke feltet jeg jobber med, hvilke materialer jeg skal bruke, og hvilke elementer det er viktig å fokusere på for å finne svaret på min problemstilling.

Den andre delen av forskningen kalles *secondary interpretations*. I denne runden tolkning skal forskeren ta for seg empirien, og drøfte den med en kombinasjon av et distansert og et nært forhold til feltet (Alveson og Sköldbberg, 2009, s. 288). For å oppnå dette drøfter man empirien opp mot teorier fra andre forskere. Jeg har valgt å se på min teori i forhold til Mikkel B. Tins bok *Spilleregler og spillerom – tradisjonens estetikk*, som ser på tradisjoner i møte med samtiden, og hvordan tradisjoner er tatt i bruk rundt om i Europa i dag (Tin, 2011). Den andre teorien jeg har valgt er presentert i boken *The Invention of Tradition*, redigert av Eric Hobsbawm og Terence Ranger, som er en samling akademiske tekster som drøfter forskjellen på tradisjoner og skapte tradisjoner (Hobsbawm og Ranger, 1983). Jeg vil presentere begge bøkene og teoriene i kapittel 6.

Min forskning hører under det Alveson og Sköldberg kaller *data-driven study*. I motsetning til annen forskning, hvor data er ren fakta-basert innsamlet informasjon, er data i reflektiv forskning empiri som har oppstått innenfor konstruerte rammer, basert på forskerens egen tolkning av materialet (Alveson og Sköldberg, 2009, s. 284). Dette gir meg som forsker en større frihet innenfor konstruksjonen av empirisk materiale, og mindre krav til ”rigour in procedure”. Jeg mener det er viktig med en viss frihet i den undersøkende prosessen når jeg forsker praktisk på eget skapende arbeid, fordi det er en form for forskning som fort kan endre retning på grunn av uventede oppdagelser.

Jeg ønsker med min forskning å fokusere på å skape kunnskap, altså er min forskning innenfor R-reflexivity, hvor R står for Reconstruction, Re-presentation. I motsetning til D-reflexivity, hvor D står for Deconstruction, er målet med R-reflexivity å belyse områder som er glemt eller marginalisert. ”They provide alternative descriptions, interpretations, results, vocabularies, voices, and points of departure that could be taken into account, and show some of the differences that they would make” (Alveson og Sköldberg, 2009, s. 313). Jeg mener dette er det jeg har gjort i min masteroppgave, ved å peke på en ny vei for en håndverks-tradisjon.

Research by Design

Til min praktiske undersøkelse vil jeg bruke Research by Design som metode for å konstruere data. Som det fremgår av navnet handler det om å forske via design, noe som for meg blir å forske via broderi. Jeg synes Birger Sevaldson beskriver Research by Design godt i sin artikkel *Discussions & Movements in Design Research* i Form Akademisk.

A special research mode where the explorative, generative and innovative aspects of design are engaged and aligned in a systematic research inquiry. The definition distinguishes Design practices in research from other practices. It implies that the design practices by themselves have an inherent element of investigation, innovation and knowledge generation, as opposed to e.g. nursing practices. But it also indicates that these practices need to be complemented with a special dimension of reflection to qualify as research (Sevaldson, 2010, s. 11).

Forskning innenfor design-feltet er ikke nytt, og det finnes flere metoder man kan bruke. Noen andre metoder er Research About Design, Research For Design, og Research Through Design (Frayling, 1993). Research Through Design er den metoden som har mest til felles med Research by Design, men Sevaldson mener den er for åpen, og for generell. Sevaldson mener at metoden som er best for å forske på eget skapende arbeid, er Research by Design (Sevaldson, 2010, s. 13). Denne metoden gjør at forskeren er både forsker og forskningsobjekt, noe som gir forskeren mulighet til å reflektere rundt problemområdet med det Sevaldson kaller et "first person perspective". Å få innblikk i en sak fra flere sider fører til et større grunnlag for refleksjon, produksjon av kunnskap, og for utvikling av det praktiske arbeidet (Sevaldson, 2010, s. 9).

Sevaldson skriver at en viktig del av arbeidet med Research by Design er å hele tiden veksle mellom det skapende arbeidet og den kritiske refleksjonen (Sevaldson, 2010, s. 22). Dette skaper en dialog mellom elementene i forskningen. Ved å arbeide på denne måten må man hele tiden evaluere sitt eget arbeid, noe som gir de opplevde erfaringene mulighet til å styre veien videre. Samtidig vil den kritiske refleksjonen rundt arbeidet ta for seg hele prosessen, slik at leseren får et grunnlag for å forstå beslutninger forskeren tar i det skapende arbeidet sitt. Som jeg har nevnt tidligere gir det også en dobbel innsikt i problemområdet, siden man ser på arbeidet både som forsker og som forskningsobjekt, og man får en forståelse for feltet på en annerledes måte, enn en forsker som observerer andres arbeid og trekker slutninger ut fra andres opplevelser og handlinger.

Dunin-Woyseth og Nilsson støtter opp under Sevaldsons beskrivelse av Research by Design. "The problems are not set within a traditional disciplinary framework, and the approach is to focus on and follow research problems as they emerge in these contexts" (Dunin-Woyseth & Nilsson, 2012, s. 39). I min forskning har jeg videreutviklet en broderiteknikk som jeg i utgangspunktet hadde lite kunnskap om. For å gjøre dette trengte jeg å prøve materialer og design som jeg ikke visste om vil fungere, og tidligere erfaring tilsa at jeg ville oppdage uventede ting. Derfor er denne metoden den rette for mitt arbeid, da den lar disse uforutsette oppdagelsene styre det videre arbeidet.

Noe som skiller Research by Design fra mer tradisjonelle forskningsmetoder er det Sevaldson kaller "an element of 'not always knowing what you are doing', a wicked problem approach and post-rationalisation" (Sevaldson, 2010, s. 20). Der tradisjonell forskning tar for seg et problem og forsøker å løse det ved å gjennomføre en målbar undersøkelse, som igjen kan repeteres for å bekrefte funnene, har Research by Design som intensjon å skape forandring, eller legge grunnlag

for å forestille seg en vei videre rundt et problemområde (Sevaldson, 2010, s. 20). Dette er nok et argument for at denne metoden var riktig å bruke, siden det var nettopp det jeg forsøkte å gjøre, nemlig å endre en satt tradisjon i håp om å finne en vei videre for hardangersøm.

Som Sevaldoen nevner i sitatet over, krever Research by Design en spesiell dimensjon av refleksjon for å kvalifiseres som forskning. Dette får meg til å tenke at faren med denne metoden ligger i forskerens evne til å vurdere eget arbeid. Egen erfaring tilsier at det å bedømme eget arbeid kan være en utfordring. For det første jobber jeg ut fra min egen smak, og jeg lager ikke noe jeg i utgangspunktet ikke synes er bra, for det andre blir man ofte knyttet til arbeidet sitt. Man har skapt det selv, brukt mange dager, uker, til og med måneder, og da kan det være veldig vanskelig å kritisere det på samme måte man kritiserer andres arbeider. Når man jobber med et skapende arbeid kan man også fort ombestemme seg, noe jeg selv har opplevd flere ganger. Hva jeg synes om noe jeg har laget kan forandre seg fra den ene dagen til den andre, derfor er det viktig å beskrive hvordan jeg kan unngå å la dette styre vurderingen av mitt eget arbeid.

Innenfor de tekniske elementene i forskningen var det ikke vanskelig å vurdere arbeidet. Om en tråd fungerte eller et stoff var godt å sy på ble ikke styrt av mine personlige preferanser, men av hvordan disse elementene påvirket hverandre. En større utfordring for meg ble å bedømme det visuelle uttrykket i arbeidet mitt. For å unngå å skrive en masteroppgave basert på personlig smak har jeg gjennomført en visuell analyse av tradisjonell hardangersøm i kapittel 3. Funnene jeg gjorde i denne analysen bestemte kravene som jeg tok utgangspunkt i når jeg skulle bedømme den visuelle delen av mitt forskningsarbeid.

Forskeren som deltaker i prosessen

Min tekniske kompetanse

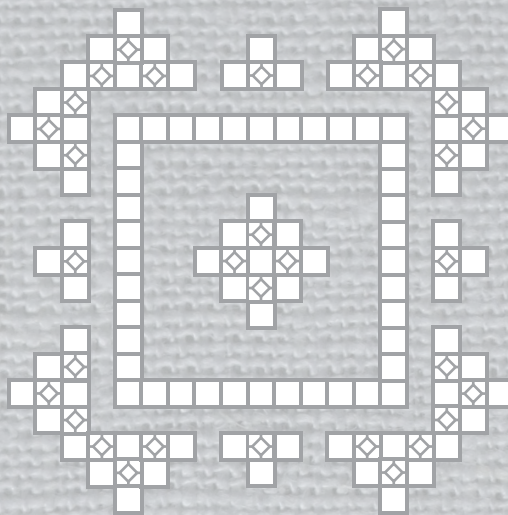
Siden jeg jobber med Research by Design, og forsker på eget skapende arbeid, mener jeg det også er viktig å presentere min bakgrunn, og hvilken kompetanse jeg hadde da jeg startet med arbeidet. Siden prosessen er drevet av mitt skapende arbeid, er jeg og min kompetanse en avgjørende faktor. Min formelle kompetanse består av en bachelorgrad ved HiOA, som faglærer i Design, Kunst og Håndverk. I studieløpet har vi hatt fire perioder á to måneder hvor vi har jobbet med tekstil på ulike måter, med undervisning i verksted tre dager i uken. Ut over dette har jeg ingen formell kompetanse innenfor tekstil.

Som tidligere nevnt er broderi en nokså ny interesse for meg. Det som går igjen i mesteparten av håndarbeidene som interesserer meg er at det følger faste regler og mønster. Noe annet jeg interesserer meg for er tradisjoner, og kombinasjonen av tradisjoner og disse regelstyrte håndarbeidene har inspirert alle de praktiske eksamenene jeg har hatt mens jeg har studert på HiOA.

Selv om jeg ikke har mye formell kompetanse har jeg vært borti mange forskjellige typer håndarbeid opp gjennom livet. Jeg kan oppdage en ny ting, bli fasinert, gå inn for å lære meg denne teknikken, og så utforske den slik at jeg finner min egne måte å gjøre det på. Eksempler på dette kan være da jeg lærte meg å strikke og tove tøfler, og endte opp med å lage egne oppskrifter, og finne på nye teknikker for å dekorere dem. Eller når jeg bestemte meg for å lære origami, papirbretting, hvor jeg nå er på et slikt nivå at jeg holder kurs og selger produktene jeg lager. Jeg har aldri vært spesielt flink til å tegne og male, men jeg har alltid vært glad i å tegne mønster og tegninger med perspektiv, hvor jeg bruker linjal og følger regler for å få tegningen korrekt. Jeg har også jobbet mye med gatekunst og stensiler, som er når man skjærer ut en figur i et ark, og bruker spraymaling for å male denne figuren på en overflate.

Jeg kommer også fra en familie hvor håndarbeid har vært viktig. Oldemor på min fars side broderte store veggtepper, og min mormor var skredder. Som jeg har nevnt tidligere var det hun som broderte alle bunadene i familien. Jeg har lært å brodere av min mor, som selv lærte det i håndarbeidstimene på skolen. Min mor har lært meg om materialer, nåler og sting, men broderiets historie og tradisjon har jeg blitt introdusert for av Kari-Anne Pedersen, en venn av familien. Kari-Anne jobber som konservator ved Norsk Folkemuseum, og har skrevet en magistergrad om bunaden i Vest-Telemark (Pedersen, 1993). Sammen har mamma og Kari-Anne gitt meg kunnskapen jeg har bygget videre på når jeg har gjennomført min praktiske undersøkelse.

KAPITTEL 3 | Bakgrunn

I dette kapittelet har jeg skrevet om de tre hovedområdene i min masteroppgave; tradisjon, håndverk og hardangersøm. Innenfor tradisjon og håndverk har jeg skrevet en kort innføring, og innenfor hardangersøm har jeg skrevet om historie, bruk, sting og mønsterbygging.

Tradisjon

Tradisjon er et ord vi ofte bruker i mange forskjellige sammenhenger. Når jeg besøker vennene mine i Bergen har vi det som tradisjon at vi alltid treffes på Hulen. Å gå kledd i bunad på 17. Mai er også en tradisjon, og vi sier ofte at når vi gjør ting i familien som vi forbinder med for eksempel jul eller påske, at det er tradisjon. Vi bruker det om ting og handlinger som gjentas over tid. Store Norske leksikon beskriver tradisjon på denne måten: "I alminnelig språkbruk betyr tradisjon kulturemner som er overført gjennom tid, fra slektledd til slektledd" (Alver, 2012). Ordet tradisjon betyr å gi videre, som stemmer godt overens med Store Norske Leksikons definisjon. Samtidig er definisjonen en enkel måte å se på tradisjon. I sin artikkel *What is Tradition?*, sammenligner Nelson H. H. Graburn spørsmålet "What are the meanings of 'tradition?'" med det umulige spørsmålet "What is life?" (Graburn, 2001, s. 6). Så det enkle ordet vi så ofte bruker, er mye vanskeligere å forklare enn den forklaringen en definisjon kan gi..

"Tradition was the name given to those cultural features which, in situations of change, were to be continued to be handed on, thought about, preserved and not lost" (Graburn, 2001, s. 6). Ikke alle våre handlinger tas vare på og repeteres gang på gang, men de som overlevde endring, var de som kunne kalles tradisjoner. Altså er tradisjoner motstandsdyktige handlinger, skikker og håndverk. Graburn sier også at akkurat som livet har sin motstander i døden, mener noen at tradisjonens motstander er innovasjon. Han påpeker så at disse 'motstanderne' ikke er absolutte, for eksempel når vi tenker på kristendommen og andre religioner som tror på et liv etter døden, slik at døden ikke er slutten på livet, men heller ett stopp på veien. På samme måte mener han at innovasjon ikke er tradisjonens slutt, og at det finnes noe som heter innovativ tradisjon (Graburn, 2001, s. 6).

Tradisjon er en form for arv, både når det kommer til håndverk, historier, symboler og skikker, som er med å gi identitet til en gruppe mennesker. Graburn sier at i kulturer som utviklet seg sakte, kunne tradisjoner være en sentral og viktig del av samfunnet, mens i kulturer med mye endring og

vekst kunne tradisjoner som ble sendt videre fra generasjon til generasjon uten endring og motstand, være et hinder for et godt samfunn. Tradisjon ble et ord man brukte om ting som var på vei ut, vekten av tradisjonen var noe man skulle kaste av seg. Av og til ble dette synet tatt for langt, noe som førte til det Graburn kaller imperialistisk nostalgi, en anger over tapet av det man har vært med å ødelegge (Graburn, 2001, s. 8).

Dette er ment som en innledning til begrepet tradisjon, for å vise at begrepet er mye mer nyansert enn man kanskje tror. I kapittel 6 av denne masteroppgaven har jeg tatt for meg to bøker som handler om tradisjon og ulike måter å se på den på i forholdt til mine funn i kapittel 4. Derfor ønsker jeg ikke å komme med noen konklusjon på dette punktet i oppgaven.

Håndverk

Flere ganger allerede i masteroppgaven har jeg skrevet at jeg ønsker å ivareta håndverket, men hva er egentlig håndverk? I boken *The Craftsman* beskriver Richard Sennett et bilde man får i hodet sitt når man hører ordet *håndverker*. Å se inn et vindu i en snekkers verksted, et lite rom fullt av utstyr og treverk, og håndverkeren som sitter bøyd fremover mens han presist skjærer i arbeidsstykket han holder på med. Men Sennett mener dette bildet er for snevert, og at "the craftsman" kan være så mye mer. Forskeren som står i laboratoriet og undrer på om musene hun forsker på er døde fordi hun har gjort undersøkelsen feil, eller fordi det er noe feil med undersøkelsen. Eller dirigenten som terper med strenge-seksjonen av orkesteret for å sørge for at de spiller musikken akkurat riktig. Selv om musikeren er sliten og direktøren er stresset for at de skal gå på overtid, bryr ikke dirigenten seg, for han vil ha fremføringen perfekt (Sennett, 2008, s. 19-20). Disse menneskene er viet til perfektjon, og ofrer gjerne tid og krefter for å oppnå et tilfredsstillende resultat. Sennett sier de er dedikert til godt arbeid for arbeidets skyld. De bryr seg ikke om at de med et raskere utført arbeid kan oppnå et ok resultat. Sennett sier videre at "The craftsman represents the special human condition of being engaged" (Sennett, 2008, s. 20), slik at håndverkeren ikke defineres som den som jobber med hendene sine, men heller som den som er engasjert i sitt arbeid.

For meg er det naturlig å oversette craftsman til håndverker, men som nevnt over mener Sennett at det å jobbe med hendene ikke er nok for å kunne kalles håndverker. Han trekker frem et uttrykk

jeg har hørt flere ganger, nemlig at om man skal bli en mester innenfor et område må man jobbe med det i ti tusen timer (Sennett, 2008, s. 20). Jeg har regnet ut at jeg har brukt ca. 500 timer på broderiene jeg har gjort i min praktiske undersøkelse, så jeg vil da regnes som 5% mester innenfor symaskin-hardangersøm. Noe jeg oppdaget i løpet av disse 500 timene var utviklingen av mine egne ferdigheter. Jeg jobbet etter hvert raskere og mer presist, jeg kunne lettere velge riktige stoffer å sy på, og jeg brukte kortere og kortere tid på hver prøvelapp. Dette stemmer overens med Sennetts videre beskrivelse av det å øve på noe, nemlig at jo mer man jobber med noe, jo mer får man kunnskapen som en innarbeidet del av en selv, og man jobber mer intuitivt og basert på følelse for arbeidet (Sennett, 2008, s. 20).

Denne påstanden om at øvelse gjør mester, vil si at vi alle kan oppnå samme nivå av kunnskap og evne så lenge vi jobber nok. Sennett sier at dette stemmer til en viss grad. Han sier at vi alle deler de råe elementene som lar oss bli gode craftsmen, håndverkere, men det er driven og ønsket om kvalitet som fører folk videre i livet deres mot det evnenivået som skal til for å være en håndverker innenfor sitt felt (Sennett, 2008, s. 241). Dette støtter han igjen opp under senere i samme bok, når han beskriver prosessen for å bli en craftsman. En håndverker bedriver raffinert og komplisert aktivitet som bygger på enkle mentale oppgaver som å spesifisere fakta, og så stille spørsmål ved dem (Sennett, 2008, s. 268). Dette får meg til å tenke at en som kan oppnå den graden av kunnskap og evne som skal til for å bli en mester innenfor noe, er den som er tilstrekkelig nysgjerrig og drevet innenfor sitt felt, som stiller spørsmål og finner løsninger på problemer, og som ser på kvalitet i arbeidet som belønning i seg selv.

Denne evnen til å spesifisere fakta, ”specify facts”, og til å stille spørsmål ved dem går innenfor det Sennett kaller de tre viktigste evnene som ligger til grunn for håndverk. Evnen til å lokalisere, evnen til å stille spørsmål, og evnen til å åpne opp. Det å lokalisere beskriver Sennett som evnen til å spesifisere hvor noe viktig skjer. Det kan være en snekker som ser hvilken del av et treverk som egner seg til arbeidet, eller en dirigent som ser hvor i notene det er utfordringer for orkesteret. Så følger det å stille spørsmål, som Sennett beskriver som det å etterforske et område. Å åpne opp tilsvarer det å være åpen for noe, å være åpen for nye måter å løse problemer på. Man er ikke bundet av vane, men heller engasjert av utfordringen (Sennett, 2008, s. 277-279).

Slik jeg ser det er det å være håndverker det samme som å være mester innenfor sitt felt, og håndverk er produktet en mester har skapt. Men jeg synes ikke det er rett å begrense dette til det å skape med hendene, og foretrekker det engelske ordet *craft* over det norske *håndverk*.

Hardangersøm

Som en del av undersøkelsen til denne masteroppgaven reiste jeg til Utne i Hordaland for å besøke Hardanger Folkemuseum. I utstillingen der ble hardangersøm beskrevet på denne måten:

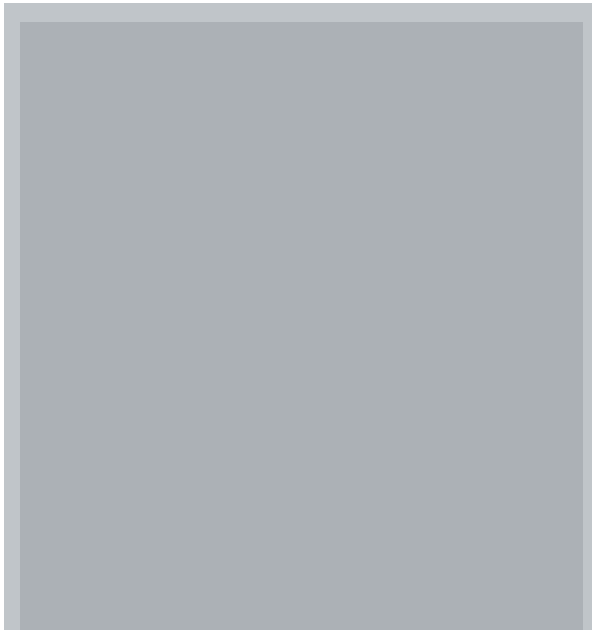
Kva er det med dette fasinerandre handarbeidet der kvar tråd og kvart sting må vera rett? Saumen er strengt geometrisk bygd opp, men likevel med så mange moglege mønstre. Fyrst syr ein renningen, klostresaum, austmannarenning. Ein strekar med nåla og tel. Stemmer det? Kjem ein opp med nåla på rette staden? Så er det fram med saksa, ei kvass og god lita saks må det vera. Fire trådar på saksa, klyppa – ikkje klyppa feil, dobbeltsjekka. Trådane vert trekte ut – å sjå så fint det vart. Nesten ferdig? Nei, mykje att! Ein syr spindel og knutar, ein nælar og vavar til handa vert sår og auga raude. Det er vanskeleg å leggja det frå seg (Sivertsen, 2010).

Jeg har aldri sett hardangersøm beskrevet bedre. Dette langsomme og strenge arbeidet, konsentrasjonen, reglene, men også gleden og spenningen det bærer med seg. Det er i alle fall slik *jeg* føler om dette håndarbeidet.

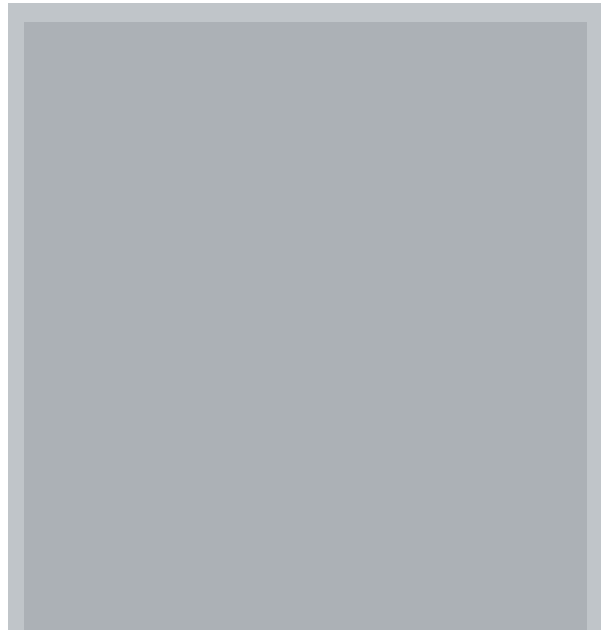
Hardangersøm, eller hardangerbroderi, er en form for broderi som stammer fra Hardanger, området rundt Hardangerfjorden. Det består av kommunene Eidfjord, Ullensvang, Odda, Jondal, Kvam, Granvin og Ulvik, og utgjør den sørøstre del av Hordaland (Store Norske Leksikon, 2014). Gudrun Stuland sier at navnet Hardangersøm er noe folk ”utanbygds” kalte broderiet, mens de lokale kalte det ”utskurdsaum” (Stuland, 1980, s. 75).

Hvor hardangersøm kommer fra vet vi ikke sikkert. Noen sier vi har hardangersømmen fra Persia, og det er funnet bevis på at Norge handlet med Persia i vikingtiden, så denne hypotesen er ikke umsansynlig (Stanton, 2016, s. 6). Det som oftest blir sagt, er at det stammer fra et Italiensk kniplingsbroderi som heter reticella. I reticella trekker man ut tråder i bunnstoffet, og så overkaster

man trådene som står igjen. Dette gjør stoffet om til et lite nett, som er det reticella betyr. Et av de eldste eksemplene som finnes av utskårsøm, eller hardangersøm, er et forkle fra ca. 1717. Det er vanskelig å vite helt sikkert, men man tror det er brodert av Gunbjørg Midtbø. Dette forkleet er med på å støtte opp under påstanden om at hardangersøm stammer fra reticella, for det er funnet en italiensk korkåpe dekorert med reticella, og dette mønsteret ligner veldig på forkleet til Gunbjørg Midtbø (Stuland, 1980, s. 75-76).

Figur 7 - Gammelt forkle fra Hovland. Hentet fra "Hardangerbunaden før og nå", av Gudrun Stuland, 1980, s. 76.

Figur 8 - Bord i reticella på et erme til en korkåpe. Hentet fra "Hardangerbunaden før og nå", av Gudrun Stuland, 1980, s. 76.

Figur 7 er mønsteret på en forklebord, sannsynligvis brodert av Gunbjørg Midtbø i 1717. Figur 8 er mønsteret funnet på ermet på en korkåpe fra Italia, fra 1600-tallet, dekorert med reticella.

Broderi kan deles inn i to hoved-deler, frisøm og tellesøm. Hardangerbroderi er tellesøm. Det vil si at man bruker trådene i stoffet for å plassere stingene. Dette gjør at tellesøm sys på lerretsvevde stoffer, som aida, sultan eller lin, hvor man kan se og telle trådene. En annen kjent form for tellesøm er korsstingsbroderi. I frisøm er det ikke trådene i stoffet som bestemmer hvor stingene skal være, man syr heller etter former tegnet på stoffet. Et eksempel på denne typen broderi er ullbroderier kjent fra mange forskjellige bunader (Barnden, 2016).

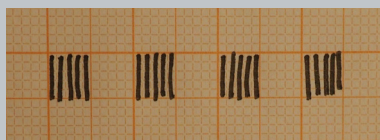
Som nevnt tidligere sys hardangersøm på løst vevde stoff, gjerne med en trådtetthet på 88 til 96

tråder per 10 cm. Det at stoffet er løst vevd gjør at trådene er enkle å se. Man bruker to forskjellige typer tråd for å sy stingene. Først bruker man perlegarn for å sy klosterson (utdypes senere), deretter bruker man to eller tre deltråder av moulinégarn for å sy stolper og fyllinger (Barnden, 2016, s. 221). Stuland sier også at det er viktig at ”Rennings- og innslagstrådar må vera jamne og runde, så rutene i mønsteret vert kvadratiske” (Stuland, 1960/2013, s. 8) Hvorfor det er så viktig med kvadratiske ruter skriver jeg mer om i delen om mønsterbygging.

Hardangersøm kan brukes til å dekorere mange forskjellige gjenstander. I Yvette Stantons bok *Early-Style Hardanger* er det mønster for alt fra lampeskjermer til bokmerker, men tradisjonelt ble det mest brukt til dekor på bunader, duker og brikker. Personlig husker jeg hardangersøm best fra duker og løpere hjemme hos bestemoren min. Jeg har i løpet av tiden jeg jobbet med masteroppgaven oppdaget at når jeg skal forklare for andre hva hardangersøm er, kjenner de fleste igjen broderiet fra hardangerbunaden. På hardangerbunaden brukes hardangersøm til å dekorere kragen og mansjettene på skjorta, og borden på forkledet.

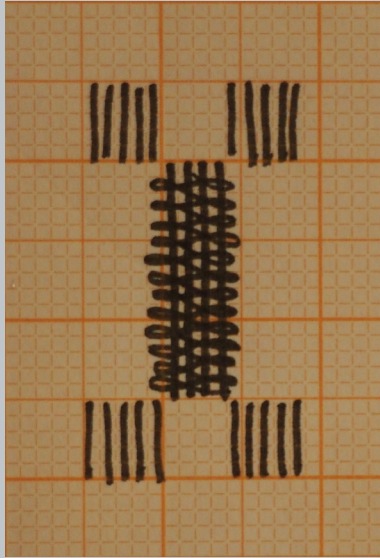
STING

Det er mange sting i hardangerbroderi, men jeg velger bare å presentere de som er relevante for mitt arbeid. Alle stingene og beskrivelsene er hentet fra boken *Early Style Hardanger* av Yvette Stanton, gitt ut i 2016. Yvette Stanton er en australsk broderi-entusiast, som har brukt mye av sitt voksne liv på å studere og skrive bøker om forskjellige typer tradisjonelt broderi. Hun er spesielt interessert i hardangersøm.

Figur 9 - KLOSTERSTING

De første stingene man syr i et hardangerbroderi er klostersting. Disse stingene fungerer som rammen rundt broderiet, og er de man klipper intil når man klipper vekk trådene i stoffet man ikke skal ha. Klostersting er like lange parallelle sting som sys i grupper på fem. Disse fungerer som stoppesting, som gjør at stoffet ikke rakner når man klipper.

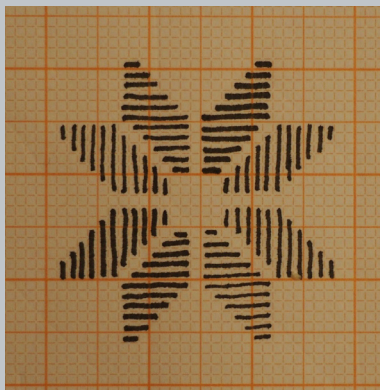

Figur 10 - NELING

Når man har sydd klostersting kan man klippe vekk trådene som er festet i dem. Det skal da være fire tråder igjen mellom gruppene med søm. Neling er det man syr over disse trådene. Når man syr neling syr man åttetall rundt to og to tråder, og på denne måten lager man stolpene man ser inne i mønsteret.

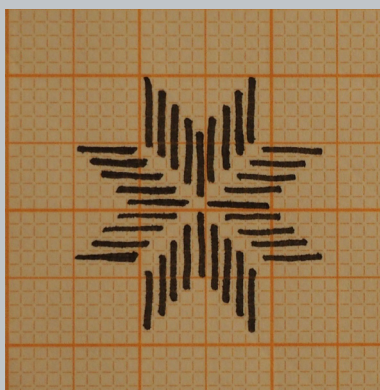
GOBELINSTING

Gobelinsting er tette sting med ulik lengde for å lage ulike figurer. Disse stingene fungerer ikke som stoppesting, slik klostersting gjør. Under vil jeg vise de tre vanligste formene man lager med gobelinsting.

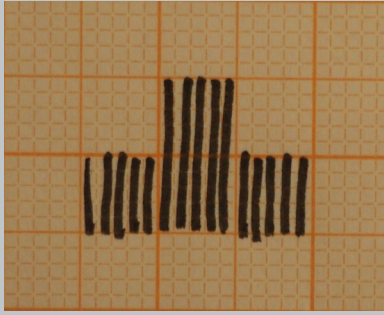
Figur 11 - ÅTTEBLADROSE

En av de vanligste figurene man kan se sydd med gobelinsting er åttebladrosen. Den består av åtte parallellogram satt sammen i form av en blomst eller stjerne. Størrelsen og fasongen kan variere ut ifra hvilket stoff man syr på, og hvor lange sting man syr.

Figur 12 - SPIR/ENKLERE ÅTTEBLADROSE

Spir er en enklere versjon av åttebladrosen. Den består av fire deler, i stedet for åttebladrosens åtte.

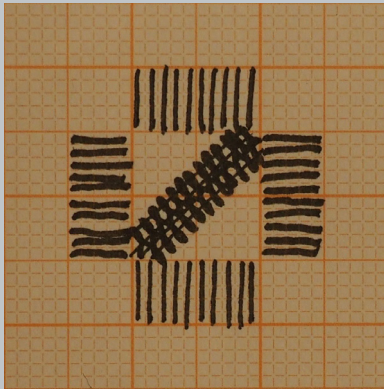

Figur 13 - TRIANGEL MED SMÅ TRINN

Et triangel med små trinn består av parallelle sting med ulike lengder, så det ser ut som en trapp.

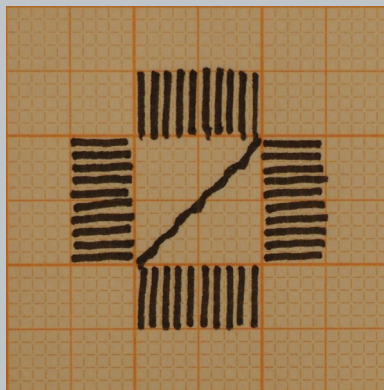
FYLLINGER

Når man har sydd klostersonn og neling kan man sy forskjellige sting inne i hullene som oppstår. Disse kalles fyllinger, og under beskriver jeg de jeg har jobbet med i mitt undersøkende arbeid.

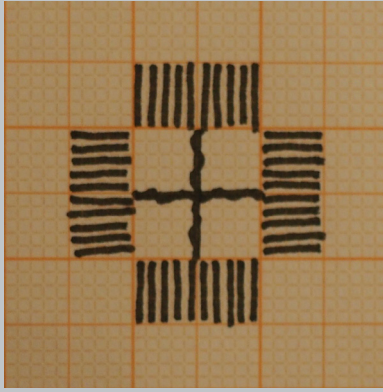
Figur 14 - SKRÅ STAV

En stav er en bred linje sydd inne i en rute. Den sys på samme måte som neling, men man må sy inn de trådene man syr rundt selv.

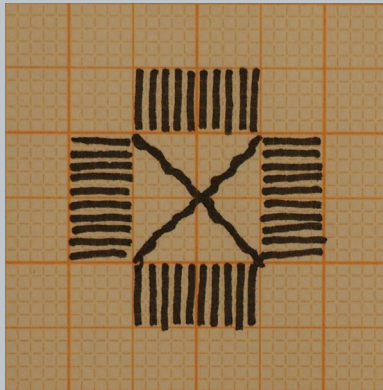
Figur 15 - STREK

En strek er en tynn linje man syr inne i ruter. Først syr man en enkel tråd gjennom ruten, og så syr man tilbake og tvinner tråden rundt den første.

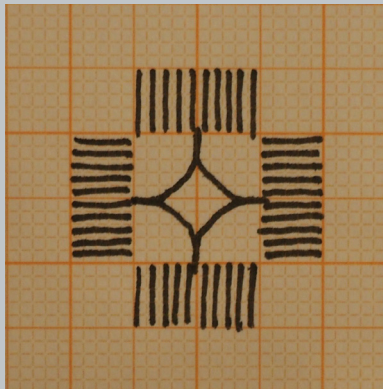
Figur 16 - KORS

Kors sys på samme måte som man syr en strek, men man syr to streker som deler ruten inn i fire mindre kvadrater.

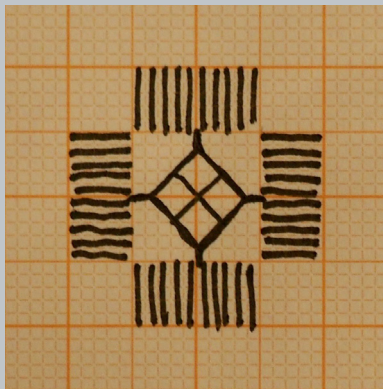
Figur 17 - KRYSS

Kryss er også sydd på samme måte som strek, men strekene man syr går diagonalt, og deler ruten inn i fire rettvinklede trekanter.

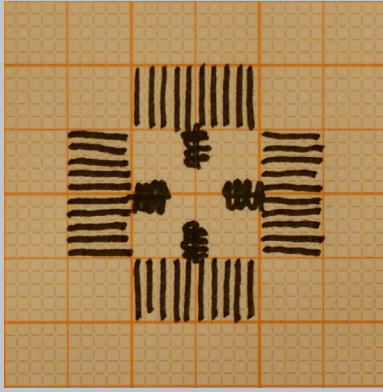
Figur 18 - SPINDEL

Når man syr en spindel lager man en diagonal kvadrat inne i ruten.

Figur 19 - FINERE SPINDEL

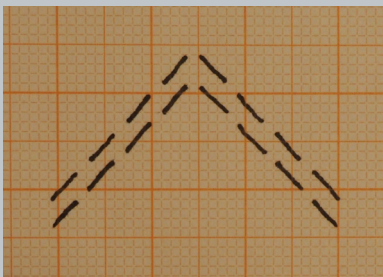
En finere spindel består av en vanlig spindel, med et kryss inne i den diagonale kvadraten.

Figur 20 - KNUTER

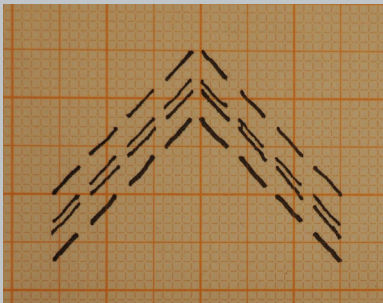
Knuter er små knuter man syr midt på nelingen.

DIVERSE

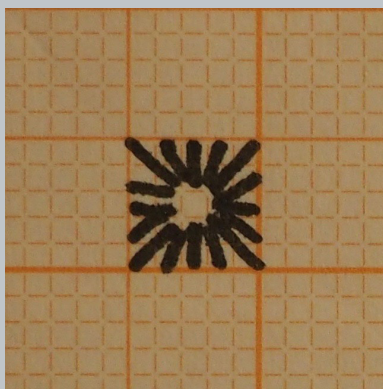
Figur 21 - AUSTMANNARENNING

Disse stingene består av korte parallelle sting som ser ut som attersting. I enkel austmannarenning er det to linjer som går parallelt. De fungerer som en dekorativ bord.

Figur 22 - DOBBEL AUSTMANNARENNING

I dobbel austmannarenning syr man også parallelle sting, men det er tre linjer, ikke to. Den midterste linjen sys med to sting som ligger inntil hverandre, slik at den blir tykkere enn i enkel austmannarenning.

Figur 23 - HULL

Hull er små hull som oppstår når man syr mange sting hvor alle stingene går gjennom samme hull i stoffet. Stingene trekker trådene i stoffet fra hverandre og lager et lite hull.

MØNSTERBYGGING

I løpet av det siste året har jeg samlet på så mange hardangersøm-bøker som jeg har fått tak i. Den eldste boka jeg har er *Hardangersaum*, skrevet av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halfdan Arneberg. Denne boken kom ut i 1931, og blir i andre bøker referert til som den første norske læreboka i hardangersøm (Stuland, 1960/2013, s. 5). Den nyeste boken jeg har er *Early-Style Hardanger*, av Yvette Stanton, som kom ut i 2016. Bøkene gir grundig gjennomgang av sting, tråder, stoffer og bruk, men det området som ikke er dekket, er reglene når det kommer til design av hardangersøm. I boken fra 1931 står det

Vil ein sauma ei borde som skal vera lik i baa endar, t. d. forklæ- eller lakanborde, - må ein taka til frå midten, eller ha so flust med ty at ein kan vera viss på ein kan slutta av slik som ein byrja mønsteret” (Skåltveit-Stuland og Arneberg, 1931, s. 3).

Dette er det eneste jeg har funnet som konkret sier noe om mønsterbygging i hardangersøm, altså at det skal være likt i begge ender. De forskjellige elementene i mønsterbyggingen har ikke navn, så jeg har måttet beskrive dem så godt som mulig ut fra egne observasjoner. Derfor har denne delen av kapittelet blitt en utfordring å skrive.

Jeg har vært så heldig at jeg har fått kontakt med Yvette Stanton, forfatteren bak boken *Early-Style Hardanger*, som etter min mening er en av de beste bøkene for de som vil lære å sy hardangersøm. Jeg spurte henne hvordan hun gikk frem for å designe hardangersøm-mønstre, siden jeg ikke hadde funnet noen nedskrevne regler for dette. Hun skrev at hun heller ikke hadde funnet nedskrevne regler for mønsterbygging i hardangersøm, og deretter forklarte hun hvordan hun går frem når hun skal designe et tradisjonelt mønster.

By observing and studying historical items, I can see the motifs that appear again and again. I can see the shapes that are typical. I can see the stitches that are regularly used, and ones which are less regularly used. Anything that shows up across most or many of the items I see, is likely to be integral to the style of embroidery. Anything that appears

just once or twice is possibly just the personal preference of an individual stitcher. It helps me to understand the style as a whole (Yvette Stanton, e-post, 08.02.17).

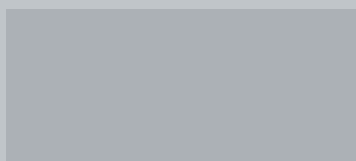
Når jeg skal skrive om hardangersømmens mønsterbygging vil jeg gjøre som Yvette, og se på bilder av hardangersøm. Ved hjelp av disse bildene vil jeg forsøke å lage noen enkle regler som beskriver mønsterets oppbygning. I løpet av arbeidet jeg allerede har gjort, har jeg hovedsakelig sett hardangersøm brukt på tre måter; på krager og mansjetter på skjorter, som bord på forkler, og som dekor på duker og løpere. Disse tre typene hardangersøm har forskjellig mønsterbygging, og jeg vil derfor dele min visuelle analyse inn i disse tre kategoriene.

Når jeg har valgt ut bilder for analysen har jeg gjort et strategisk utvalg, siden jeg ikke kan ta med alle bilder jeg har funnet. Bildene jeg har med kommer fra bøker jeg har om hardangersøm. Bøkene jeg har brukt er:

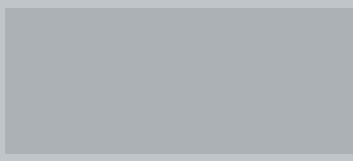
- *Hardangersaum* av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, fra 1931
- *Hardangersaum* av Gudrun Stuland, fra 1960/2013
- *Hardangermönster* av Sara Lawergren, fra 1960
- *Teljesaum til bunad – sting for sting*, av Kirsten Valevatn, fra 1996
- *Lær deg Hardangersøm* av Lillill Thuve, fra 2003
- *Early-Style Hardanger* av Yvette Stanton, fra 2016

Disse bøkene dekker et tidsrom på 85 år. Jeg har den første læreboken i hardangersøm, og den nyeste boken jeg har klart å finne. De fleste mønstrene jeg har funnet er ganske tradisjonelle, men i boken *Hardangermönster* og *Lær deg Hardangersøm* er det mer utradisjonelle hardangerbroderier. De fleste bøkene er norske og skrevet av nordmenn, men *Hardangermönster* er svensk, og *Early-Style Hardanger* er skrevet på engelsk av australske Yvette Stanton. Jeg mener dette utvalget viser et bredt spekter av hardangersøm, som gir meg et godt grunnlag for å analysere hva som går igjen i broderiene.

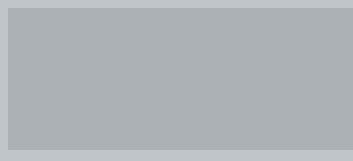
KRAGER OG MANSJETTER

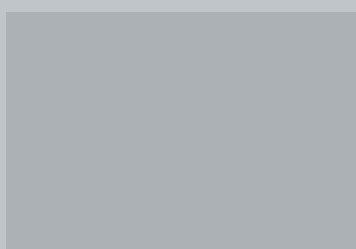
Figur 24 - Skjortekrage. Hentet fra "Early-Style Hardanger", av Yvette Stanton, 2016, s. 45.

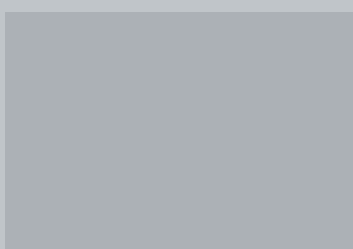
Figur 25 - Skjortekrage. Hentet fra "Hardanger-saum", av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 23.

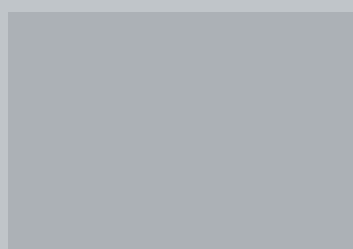
Figur 26 - Skjortekrage. Hentet fra "Hardanger-saum", av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 23.

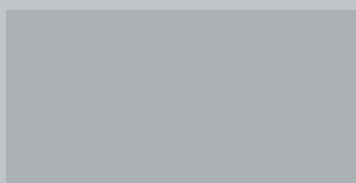
Figur 27 - Skjortekrage. Hentet fra "Hardanger-saum", av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 38.

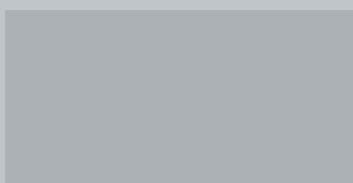
Figur 28 - Skjortekrage. Hentet fra "Hardanger-saum", av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 40.

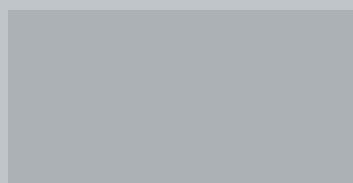
Figur 29 - Skjortekrage. Hentet fra "Hardanger-saum", av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 41.

Figur 30 - Skjortekrage. Hentet fra "Teljesaum til bunad - sting for sting", av Kirsten Valevatn, 1996, s. 93.

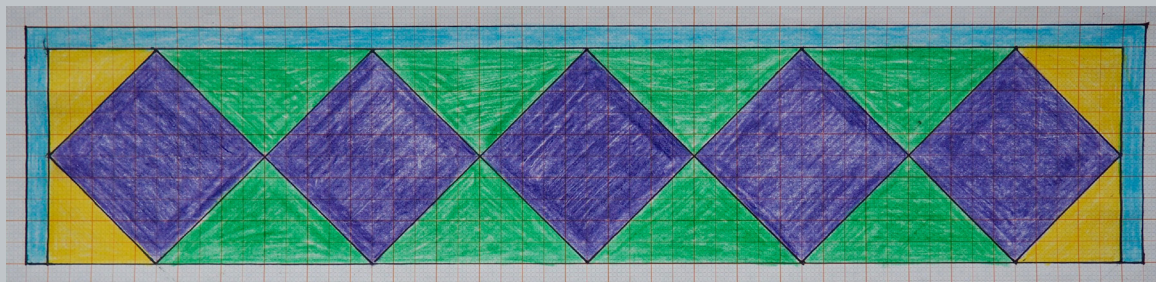

Figur 31 - Skjortekrage. Hentet fra "Hardanger-saum", av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 14.

Figur 32 - Skjortekrage. Hentet fra "Teljesaum til bunad - sting for sting", av Kirsten Valevatn, 1996, s. 90.

Siden jeg ikke har funnet noen navn på de forskjellige delene av hardangersømmens mønster har jeg valgt å lage navn selv. Med utgangspunkt i bildene over har jeg tegnet en mal på hvordan de fleste kragene og mansjettene er bygget opp.

Figur 33 - Denne tegningen viser den mest vanlige oppbygningen av mønsteret på en krage eller mansjett. Fargene er for å lettere beskrive funnene mine.

De diagonale kvadratene ser jeg på som midtpunktet i mønsteret. Jeg vil heretter kalle dem **K - kvadratene**. Disse kvadratene går igjen i de fleste mønstrene jeg har sett. Mellom kvadratene oppstår de grønne feltene, som er rettvinklede trekantede former. Disse vil jeg kalle **RT1 –rettvinklet trekant 1**. I enden av krage er det noen mindre rettvinklede trekantede former, som er fargelagt gule, som er halvparten av **RT1**. Disse vil jeg kalle **RT2 – rettvinklet trekant 2**. Borden rundt, fargelagt blå, kaller jeg **B – borden**. Linjen som deler opp krage i **K**, **RT1** og **RT2**, vil jeg kalle **L – linjen**.

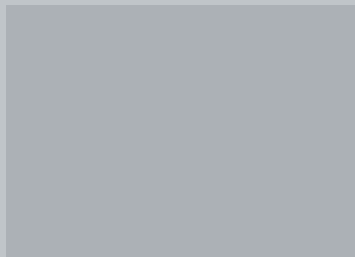
Som nevnt tidligere er kvadratene midtpunktet i mønsteret. Inne i disse kvadratene er det sydd et mønster. I eksemplene over er det åttebladrosen i de fleste. Mønsteret inne i kvadratene vil jeg kalle **KM – kvadratets mønster**. I krage er det gjerne samme **KM** i alle **K**. I **RT1** er det ofte samme mønster som **KM** delt i to, eller det samme med en liten variasjon. Det samme gjelder i **RT2**, hvor det er sydd halve mønsteret fra **RT1**.

I krager og mansjetter er det viktig at broderiet blir stivt, for at det skal stå rett. Når man syr broderier med mange store hull, blir strukturen ofte svakere, og krage vil ikke stå som den skal. I to av eksemplene over (figur 28 og 29) kan vi se krager med mange store hull, men det er da sydd et stoff bak, for å stive av. I de fleste andre eksemplene er det hull, men de er heller sydd som hull, ikke som utskårsøm. **KM** i krager er gjerne basert på gobelinsting, som også er med på å stive av stoffet.

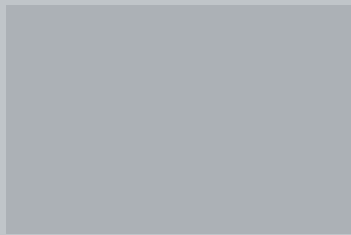
L i krager og mansjetter er gjerne en eller flere parallelle rekker sydde hull. Det at hullene er sydd regner jeg med er av samme grunn som at det ikke er mye utskårsøm i krage, for at det skal holde seg stivt.

Som nevnt tidligere er symmetri et element som alltid går igjen i hardangersøm. På krager er det en ting som bryter symmetrien. Det er **B**, som går rundt tre av de fire sidene på broderiet. På siden av broderiet som vender mot skjorten er det naturlig nok ikke **B**. Denne **B** består ofte av en rekke sydde hull, lik den i **L**. Den ytterste kanten av krager, utenfor **B**, finnes ikke bare i hardangersøm, og går igjen i krager på mange bunadsskjorter.

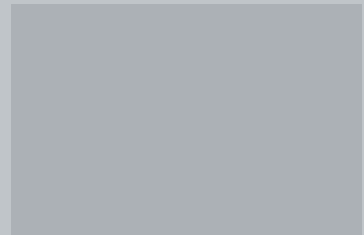
FORKLEBORD

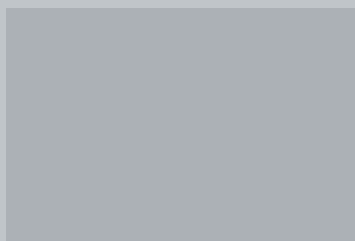
Figur 34 - Forklebord. Hentet fra "Early-Style Hardanger", av Yvette Stanton, 2016, s. 47.

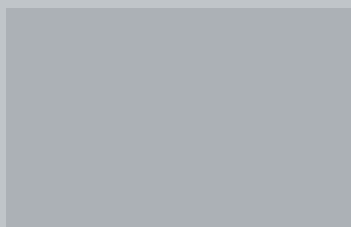
Figur 35 - Forklebord. Hentet fra "Hardangersaum", av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 15.

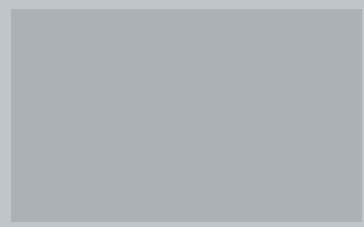
Figur 36 - Forklebord. Hentet fra "Hardangersaum", av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 21.

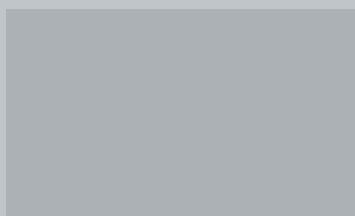
Figur 37 - Forklebord. Hentet fra "Hardangersaum", av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 31.

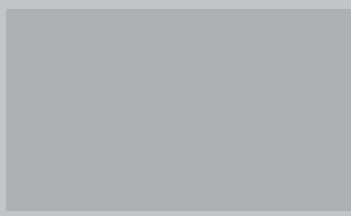
Figur 38 - Forklebord. Hentet fra "Hardangersaum", av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 25.

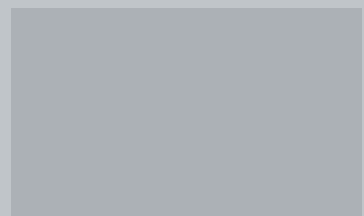
Figur 38 - Forklebord. Hentet fra "Hardangersaum", av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 36.

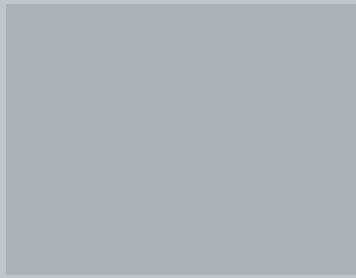
Figur 39 - Forklebord. Hentet fra "Hardangersaum", av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 37.

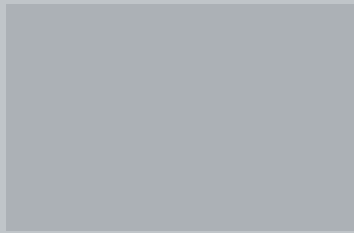
Figur 40 - Forklebord. Hentet fra "Teljesaum til bunad - sting for sting", av Kirsten Valevatn, 1996, s. 72.

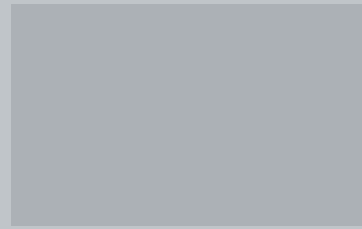
Figur 41 - Forklebord. Hentet fra "Hardangersaum", av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 51.

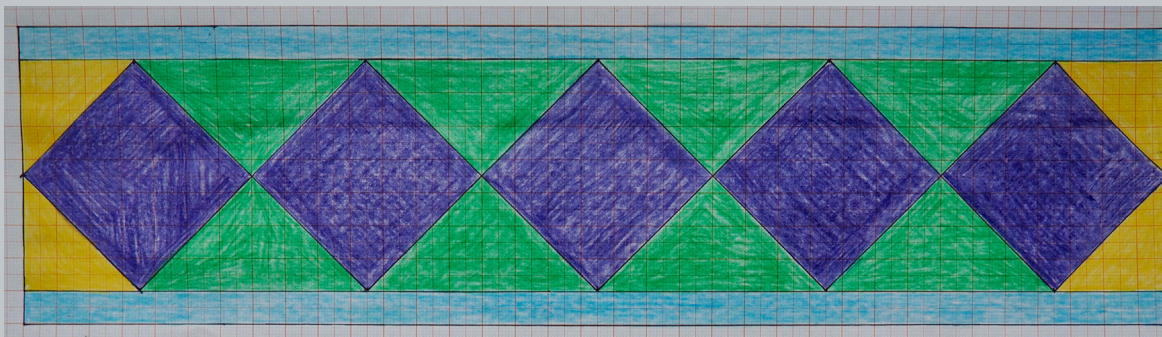
Figur 42 - Forklebord. Hentet fra "Hardanger-
saum", av Gudrun Stu-
land, 1960/2013, s. 50.

Figur 43 - Forklebord. Hentet fra "Teljesaum til
bunad - sting for sting",
av Kirsten Valevatn,
1996, s. 80.

Figur 44 - Forklebord. Hentet fra "Teljesaum til
bunad - sting for sting",
av Kirsten Valevatn,
1996, s. 84.

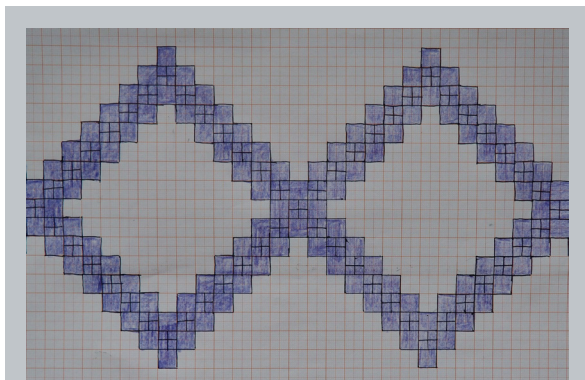
Figur 45 - Den mest brukte oppbygningen av en forklebord. Den er bygget opp med de samme elementene som krager og mansjetter, derfor har jeg brukt samme farger som jeg gjorde i tegningen til krager og mansjetter.

Forkleborder har mye til felles med krager og mansjetter. De er bygget opp av en rekke **K**, som deler forkleborden inn i **RT1** og **RT2**. Det som skiller oppbygningen i forklebord fra krage og mansjett er **KM**. I en forklebord er det ulike motiver i **KM**. Det kan være to **KM** som går igjen i annenhver **K**, eller et i den midterste **K**, i de ved siden av, og så videre.

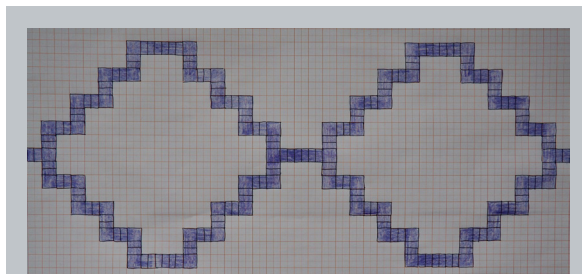
I krager er det ofte det samme eller veldig likt **KM** i **RT1** og **RT2** som i **K**, men det er ikke tilfellet i forkleborder. Her står man friere til å velge. Men **KM** i **RT1** og **RT2** er likt hele veien, og varierer ikke på samme måte som **KM** i **K**.

B i en forklebord går øverst og nederst på broderiet, ikke rundt som i eksempelet over. Denne består gjerne av en eller flere rekker sydde hull, eller små versjoner av mønsteret inne i **K**, **RT1** og **RT2**.

Siden borden på et forkle henger, er det ikke like avhengig av å være stivt, så man står friere til å sy mer utskårsøm. Dette ser man både i **KM** og i **L**. Når det kommer til **L** i forklebord er det to typer mønster som går igjen. Jeg har tegnet eksempel på disse, figur 46 og 47.

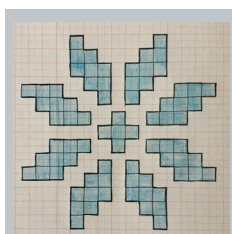
Figur 46 - Mønsteret består av tre utskårrede ruter både i lengden og bredden, med fylling i den midterste. Fyllingen kan variere, men er i tegningen demonstrert med kors.

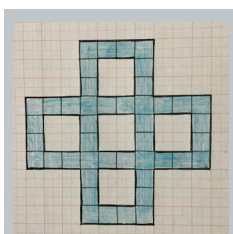
Figur 47 - I mønsteret er det tre ruter opp, så tre ruter bort, med en strek som fylling i den midterste ruten.

Illustrasjonene over er enkle versjoner av de ulike typene **L**, og de finnes i flere variasjoner.

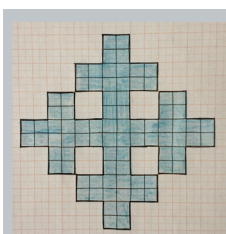
Innenfor krager og mansjetter er det ofte åttebladrosen som går igjen som **KM**, mens i forklebord er det større variasjon. Slik jeg ser det er det fem grunnmønstre som går igjen.

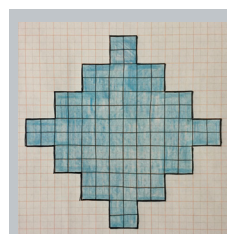
Figur 48 -
KM1 -
Åttebladrose

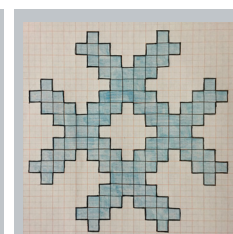
Figur 49 -
KM2 -
Kors

Figur 50 -
KM3 -
Kløverkors

Figur 51 -
KM4 -
Diagonal
kvadrat

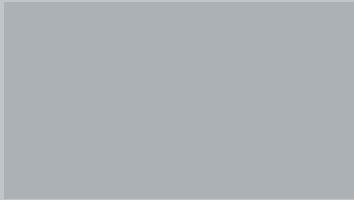

Figur 52 -
KM5 -
'Firkant'

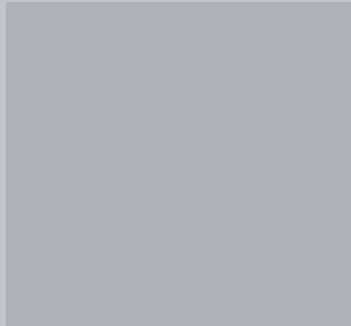
Figur 48 - **KM1** er åttebladrosen. I forklebord er den ofte laget av utskårsøm, i motsetning til i krager og mansjetter, hvor den er sydd med gobelinsting. Størrelsen på bladene varierer, og det er også mulig å ha fyllinger i rutene. Figur 49 - **KM2** er et kors, og også her varierer størrelsen og utformingen på korset. Figur 50 - **KM3** er et kløverors. Figur 51 - **KM4** har samme fasong som **K**, en diagonal kvadrat, men er bygget opp av rutene i utskårsøm, og har derfor hakkete kanter. Figur

52 - **KM5** er en firkant med lange linjer som stikker ut på sidene. Disse mønstrene finnes i mange variasjoner, men det er disse grunnformene som går igjen.

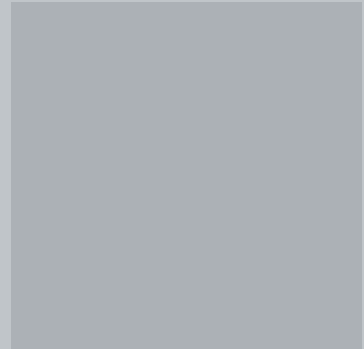
DUKER OG LØPERE

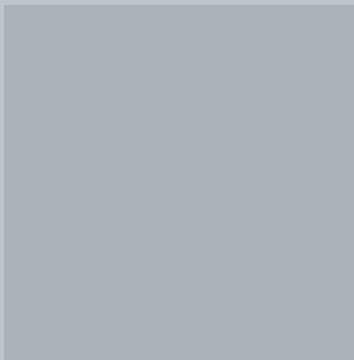
Figur 53 - Duk/Løper.
Hentet fra "Hardanger-
saum", av Gudrun Stu-
land, 1960/2013, s. 47.

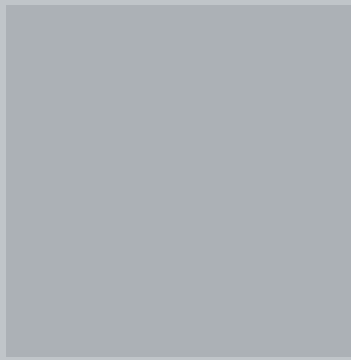
Figur 54 - Duk/Løper.
Hentet fra "Early-Style
Hardanger", av Yvette
Stanton, 2016, s. 24.

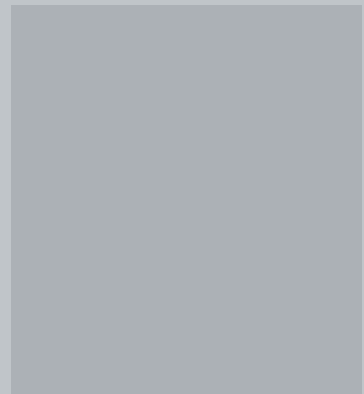
Figur 55 - Duk/Løper.
Hentet fra "Hardanger-
saum", av Gudrun Stu-
land, 1960/2013, s. 20.

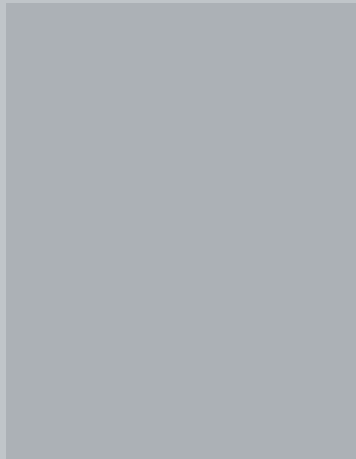
Figur 56 - Duk/Løper.
Hentet fra "Hardanger-
saum", av Gudrun Skålt-
veit-Stuland og Halvdan
Arneberg, 1931, s. 10.

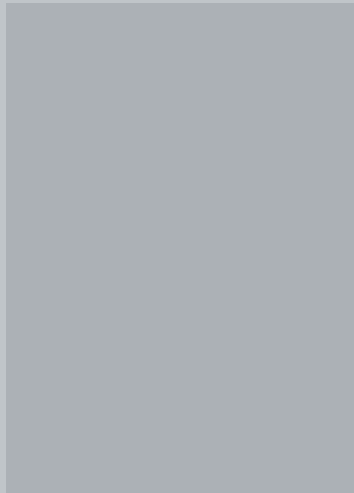
Figur 57 - Duk/Løper.
Hentet fra "Hardanger-
mønster", av Sara
Lawergren, 1960, s. 11.

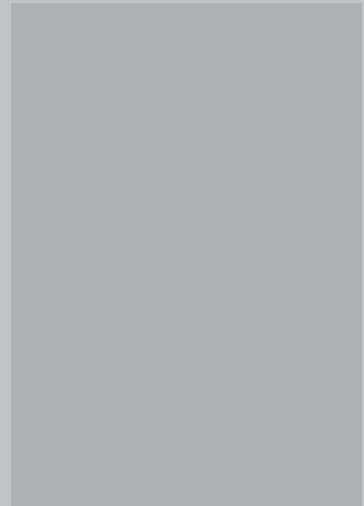
Figur 58 - Duk/Løper.
Hentet fra "Lær deg
Hardangersøm", av Lillill
Thuve, 2003, s. 29.

Figur 59 - Duk/Løper.
Hentet fra "Lær deg
Hardangersøm", av Lillill
Thuve, 2003, s. 17.

Figur 60 - Duk/Løper.
Hentet fra "Hardanger-
saum", av Gudrun Skålt-
veit-Stuland og Halvdan
Arneberg, 1931, s. 28.

Figur 61 - Duk/Løper.
Hentet fra "Hardanger-
saum", av Gudrun Stu-
land, 1960/2013, s. 20.

Innenfor duker og løpere er det litt større frihet innenfor mønsterbyggingen. De er fortsatt bygget opp av kvadratiske ruter, men de er ikke like avhengig av **K**, **RT1**, **RT2** osv. Når man broderer hardangersøm på duker er det to ulike måter som går igjen. Den første har et broderi midt på duken, så et felt med rent stoff, og så en bord rundt duken. Den andre har et tomt felt i midten, og en bord rundt hele. Denne borden er ofte bygget opp på samme måte som krager og mansjetter og forkleborder, med **K**, **RT1** og **RT2**. Men det er ikke like styrt av det som de andre eksemplene.

Noe annet som er spesielt for duker og løpere er at de er sydd rett på stoffet, ikke brodert og sydd inn i andre tekstiler, slik krager og mansjetter og forkleborder er. Jobben man gjør med å plassere stingene rett i forhold til hverandre blir derfor mye mer omfattende.

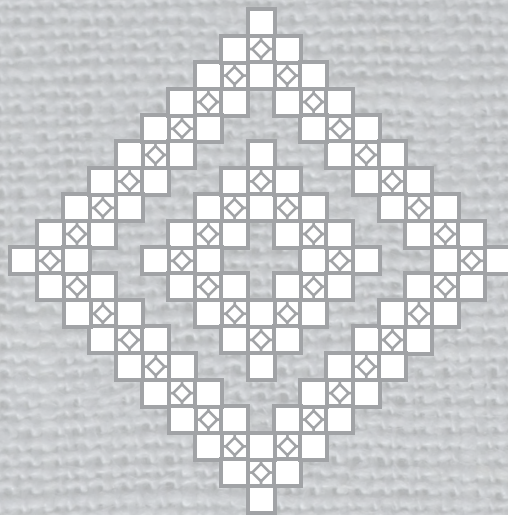
Som man kan se på eksemplene i de to første kategoriene, er alle sydd med hvit tråd på hvitt stoff. Gudrun Stuland sier i boka *Hardangersaum* at "Endå verre er det å sauma han med sterkt farga garn. *Det høyrer ingen stad heime*" (Stuland, 1960/2013, s. 7). I eksemplene på duker kan man se farget tråd, som går helt mot det Stuland sier. I de eldste bøkene jeg har brukt er alt sydd med hvitt, men i nyere hardangersøm virker det som det er greit å bruke fargede tråder.

Området med størst frihet når der kommer til mønsterbygging er dukene med mønster i midten. Borden rundt er ofte bygget opp som de andre eksemplene, men i midten kan man leke og eksperimentere med former og linjer. Så lenge man holder seg til symmetriske mønstre bygget opp av kvadratiske ruter og rette linjer vil det fungere.

OPPSUMMERING

Det som går igjen i alle mønstrene er symmetri. Om man begynner på midten av et hardangerbroderi skal det være helt identisk på begge sidene. Det er også bygget opp av kvadrater i ulike størrelser. Stoffet er delt inn i disse kvadratiske rutene med brede sømmer (neling). Diagonale linjer i hardangersøm er derfor bygget opp av kvadratiske ruter. De eneste linjene som ikke er bygget opp av kvadratiske ruter er sydd med austmannarenning. Grunnen til at alt er bygget opp av kvadratiske ruter er fordi hardangersøm sys på stoff med like mange tråder i renning og innslag. Jeg vil også si at det er mest vanlig å brodere med hvit tråd på hvitt stoff, selv om denne regelen ikke er absolutt. Så de viktigste punktene innenfor oppbygging av hardangersøm er symmetri, brede sømmer og kvadratiske ruter.

KAPITTEL 4 | Praktisk undersøkelse

Introduksjon

Målet med min praktiske undersøkelse var å finne ut om jeg ved hjelp av symaskin kunne lage broderier som ligner på hardangersøm. Det var viktig for meg å kunne vise frem prosessen, ikke bare et sluttprodukt, så jeg bestemte meg for å sy prøvelapper. Prøvelappene sydde jeg så sammen til et lappeteppe, som er en del av min utstilling til mastereksamen. Prøvelappene er 20 x 20 cm, og siden de er kvadratiske ville jeg at lappeteppet skulle være kvadratisk. Jeg har derfor sydd 100 prøvelapper, som er montert i 10 rekker á 10 prøvelapper. Prøvelappene er montert i den rekkefølgen de er sydd for å vise utviklingen fra første til siste prøvelapp.

Da jeg var ferdig med de 100 prøvelappene, brukte kunnskapen jeg hadde tilegnet meg for å designe og dekorere klær med symaskin-hardangersøm. Disse klærne og bilder av dem jobbet jeg med i tiden fra den skriftlige delen var levert og frem til utstillingen åpnet. Det er derfor ingen bilder av dem i denne oppgaven. Fokuset her er å undersøke de tekniske utfordringene i teknikken.

For å forstå arbeidet jeg har gjort med prøvelappene, er det viktig å kjenne til utstyret jeg har brukt og hvordan jeg har sydd de enkelte prøvelappene. Derfor kommer nå en kort introduksjon av utstyret jeg har brukt, og en trinn-for-trinn gjennomgang av prosessen med å sy en prøvelapp.

Utstyr

Jeg vil nå presentere utstyret jeg har brukt i mitt arbeid. Her har jeg ikke med materialene jeg har brukt, det kommer jeg tilbake til senere.

SYMASKIN OG INNSTILLINGER

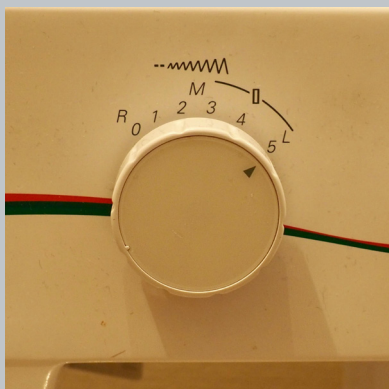
Figur 62 - SYMASKIN

Jeg har sydd alle prøvelappene på en Bernina Bernette 60 symaskin. Det er ikke den dyreste eller beste symaskinen på markedet, noe jeg mener er positivt i denne sammenhengen. Jeg vil at denne broderiteknikken skal formidles videre, så det er fint å vite at man ikke trenger det dyreste og mest avanserte utstyret for å kunne sy dette. Det som er viktig er at man kan bruke forskjellig stinglengde, stingbredde og trådspenning.

Figur 63 - STINGLENGDE

Stinglengden avgjør hvor langt nålen flytter seg fremover mellom hvert sting. På min maskin kan man stille inn stinglengder mellom 0 og 4. Når man syr denne typen broderi må man ha så tette sting som mulig, så hjulet må stilles på forskjellige lengder mellom 0 og 1.

Figur 64 - STINGBREDDE

Stingbredden bestemmer hvor brede sikksakk-sting maskina syr. På min symaskin kan man velge mellom seks bredder, fra 0 til 5.

Figur 65 - TRÅDSPENNING

Trådspenningen bestemmer hvor stram over og undertråden skal være. Om overtråden er for stram vil undertråden bli trukket opp på oversiden av stoffet og vice versa. Trådspenningen varierer alt etter hvilket stoff man syr på og hvilken tråd man bruker.

Figur 66 - SYNÅLER

Hvilken nål man skal bruke, bestemmes av hvilket stoff man syr på. En generell regel er at når man syr på tynne stoff, trenger man en tynn nål. Størrelsen går fra 60 til 120, hvor 60 er den tynneste. Jeg har jobbet med fire typer nåler.

- Universal: For de fleste typer vevde stoffer
- Jersey: For jersey, og andre elastiske stoffer
- Denim: For denim og dongeri
- Skinn/Lær: For skinn og lær

SAKSER

Jeg brukte tre ulike sakser i løpet av prosessen.

Figur 67 - SAKS 1: Skreddersaks

En stor, skarp og stødig saks. Denne saksen brukte jeg når jeg klippet større ting, som kanten på prøvelappene mine. Den er laget for å klippe tekstiler, og klipper rene og fine kanter.

Figur 68 - SAKS 2: Liten og lett saks

Denne saksen har korte skarpe blad, godt håndtak, og er lett å håndtere. Denne saksen brukte jeg når jeg klypte vekk trådene fra symaskina. Jeg brukte også tuppen på denne saksen når jeg løsnet Stitch-n-Tear fra baksiden av broderiet. Tuppen på saksen er så spiss at den fester seg i materialet, men ikke så spiss at den går gjennom.

Figur 69 - SAKS 3: Hardangersøm-saks

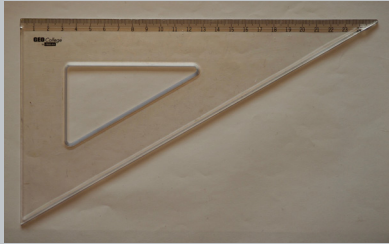
Denne saksen er laget for å klippe trådene i tradisjonell hardangersøm. Den er liten, og har et veldig spisst blad. Dette bladet gikk lett gjennom stoffet når jeg klypte hullene i prøvelappene. Dessverre er den ikke laget for å klippe så mye som jeg trengte til prøvelappene, så hullene til fingrene er ikke de mest behagelige.

ANNET UTSTYR

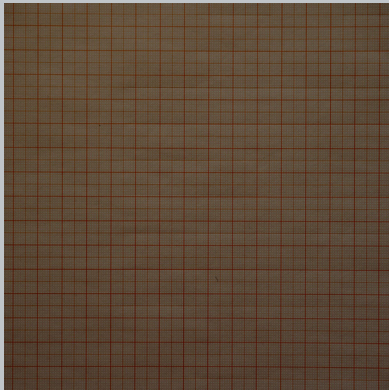
Figur 70 - PENNER

Før jeg sydde måtte jeg tegne mønstrene over på prøvelappene. Vanligvis bruker jeg stoffkritt når jeg tegner på tekstiler, men det er ikke presist nok til denne typen arbeid. Jeg har funnet ut at de pennene som fungerer best er gele-penner i fargene hvit, sølv og gull. Blekket er mer tyntflytende enn i en vanlig kulepenn, så det overføres lettere til tekstilet. Fargene er godt synlige, men allikevel nøytrale.

Figur 71 - VINKEL-LINJAL

Både når jeg tegnet mønster og når jeg overførte dem til stoff var det viktig å ha en god linjal, gjerne med rett vinkel for å få vinklene i mønsteret korrekte.

Figur 72 - MILLIMETERPAPIR

Når jeg tegnet mønster brukte jeg millimeterpapir. Dette papiret gjorde det enkelt å plassere linjer og ruter rett i forhold til hverandre.

VLISELIN

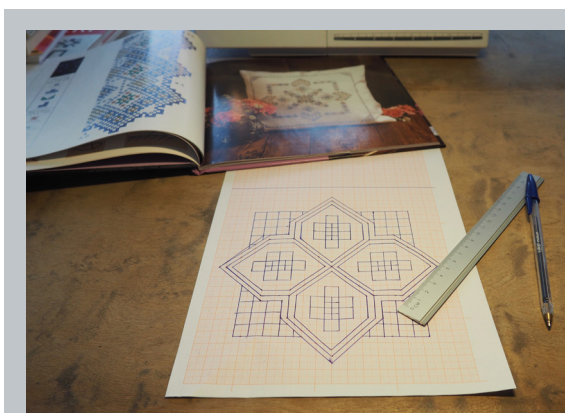
Vliselin er et tynt stoff, med lim på den ene siden. Dette stoffet er stabilt, uten stretch, og finnes i flere tykkelser og farger. Når man trenger å stive av et stoff legger man vliselin på baksiden av stoffet, og stryker det. Varmen fra strykejernet gjør at limet fester seg til stoffet.

STITCH-n-TEAR

Stitch-n-Tear er et materiale som minner om en kombinasjon av et porøst papir og et tynt stoff. Den ene siden har en loddende overflate som fester seg til tekstiler på samme måte som en borrelås og kan derfor på samme måte som borrelås lett løftes vekk fra et stoff der det ikke trengs. Funksjonen til Stitch-n-Tear er å stive av stoffet for søm på samme måte som vliselin, bare at fordelingen er det ikke limes fast. Navnet Stitch-n-Tear kommer av at når man syr (stitch) på det vil de porøse fibre dele seg, sømmen fungerer som en kniv som skjærer det. Dette gjør at man lett kan rive (tear) vekk det overflødig materialet.

Prøvelapp - Steg for steg

Her følger en trinnvis gjennomgang av hvordan jeg broderer med symaskinen. Jeg tar utgangspunkt i å sy en prøvelapp på 20 x 20 cm, men den kan enkelt overføres til andre former og fasonger. Prøvelappen jeg syr her er nummer 73 på lappeteppet, og er sydd på baby-kordfløyel i mørk jade.

Figur 73 - Tegne mønster

Utstyr: Millimeterpapir
 Linjal
 Penn/blyant
 Referansemateriale

- Jeg henter idéer fra bilder av hardangersøm når jeg lager mine mønster.
- Sømmene er bredere enn pennestreken, så rutene jeg tegner blir mindre på prøvelappen enn på arket.

Figur 74 - Overføre mønster til stoff

Utstyr: Stoffet jeg skal sy på
 Linjal
 Gull/sølv/hvit-penn

- Jeg tester forskjellig penner på stoffet slik at jeg vet hva som fungerer best.
- Så tegner jeg opp en rute på 20 x 20 cm.

- Jeg lager hjelpelinjer langs kanten på ruten, slik at det blir lettere å plassere linjalen når jeg skal tegne mønsteret.
- Så overfører jeg mønsteret.
- Jeg merker av rutene som skal klippes når broderiet er ferdig.

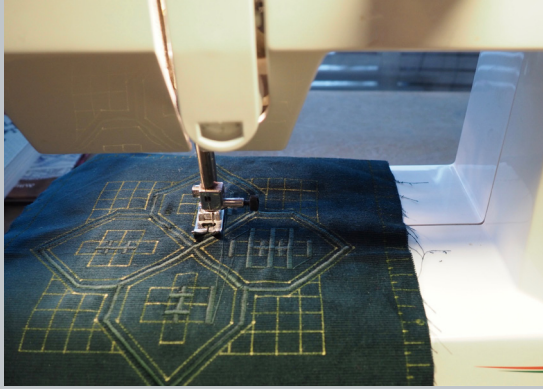

Figur 75 - Planlegge søm og tilpasse symaskin

Utstyr: Symaskin
 Bit av stoffet til utprøving
 Stitch-n-Tear

- Først stiller jeg inn symaskinen til stoffet. Ulike stoffer krever ulik trådspenning, og noen trenger spesielle nåler.
- Av og til må jeg også justere trådspenningen når jeg endrer stingbredde i løpet av broderingen.
- Jeg har alltid en bit av stoffet med Stitch-n-Tear under for å teste sømmene før jeg syr mønsteret på prøvelappen.
- Jeg bestemmer rekkefølgen og bredden på sømmene før jeg begynner å sy.
- Den siste sømmen jeg syr er den som blir liggende øverst, så for å få et så ryddig uttrykk som mulig, syr jeg de ytterste sømmene sist.

På denne prøvelappen syr jeg først de små sømmene inne i rutene (korsene), deretter syr jeg den midterste runden i kanten rundt. Begge disse syr jeg i stingbredde 2. Så syr jeg kantene på rutene inne i mønsteret, og deretter den innerste runden på kanten rundt. Rutene på utsiden av mønsteret er det nest siste jeg syr, og så avslutter jeg med den ytterste runden i kanten rundt. De sømmene syr jeg i stingbredde 3.

Figur 76 - Sy prøvelappen

Utstyr: Symaskin
Sytråd
Prøvelapp
Stitch-n-Tear

- Jeg starter med fyllingene, så endene blir gjemt under de bredere sømmene jeg syr senere.
- Når jeg begynner å sy blir det en trådende på begge siden av prøvelappen. Den klipper jeg vekk så fort som mulig, fordi den lett floker seg inn i sømmen og lager problemer for symaskina.
- Jeg klipper ikke av tråden for hver gang jeg flytter symaskinfoten. Jeg venter til jeg er ferdig med alle sømmene, og så klipper jeg.
- Når jeg klipper tråder, klipp jeg alle på retten først, så vrangen.

Figur 77 - Fjerne Stitch-n-Tear

Utstyr: Liten spiss saks

- Jeg bruker den lille lette saksen for å løsne den overflødige Stitch-n-Tear fra baksiden.
- Så river jeg de løse bitene forsiktig av.

Figur 78 - Klippe hullene

Utstyr: Hardangersøm-saks

- Det er viktig å bruke en liten og skarp saks, som hardangersøm-saksen.
- Jeg avslutter arbeidet med å klippe vekk det overflødig stoffet.

Praktisk undersøkelse

I stedet for å presentere hver prøvelapp for seg, valgte jeg å dele dem inn i fem grupper á 20 prøvelapper. For hver gruppe fokuserte jeg på én bestemt ting, og for hver gruppe skrev jeg en oppsummering. Dette gjorde både oppgaven og arbeidet mer overkommelig og oversiktlig.

Fokus i de forskjellige gruppene er:

- Gruppe 1: Bli kjent med *teknikken*
- Gruppe 2: Hvilke *stoffer* tåler ulike *hull* med ulike typer sømmer
- Gruppe 3: Hvordan påvirker *tråden* broderiet
- Gruppe 4: Ulike *tradisjonelle elementer* sydd med *symaskin*
- Gruppe 5: Fri *eksperimentering* for å oppnå nye *effekter*

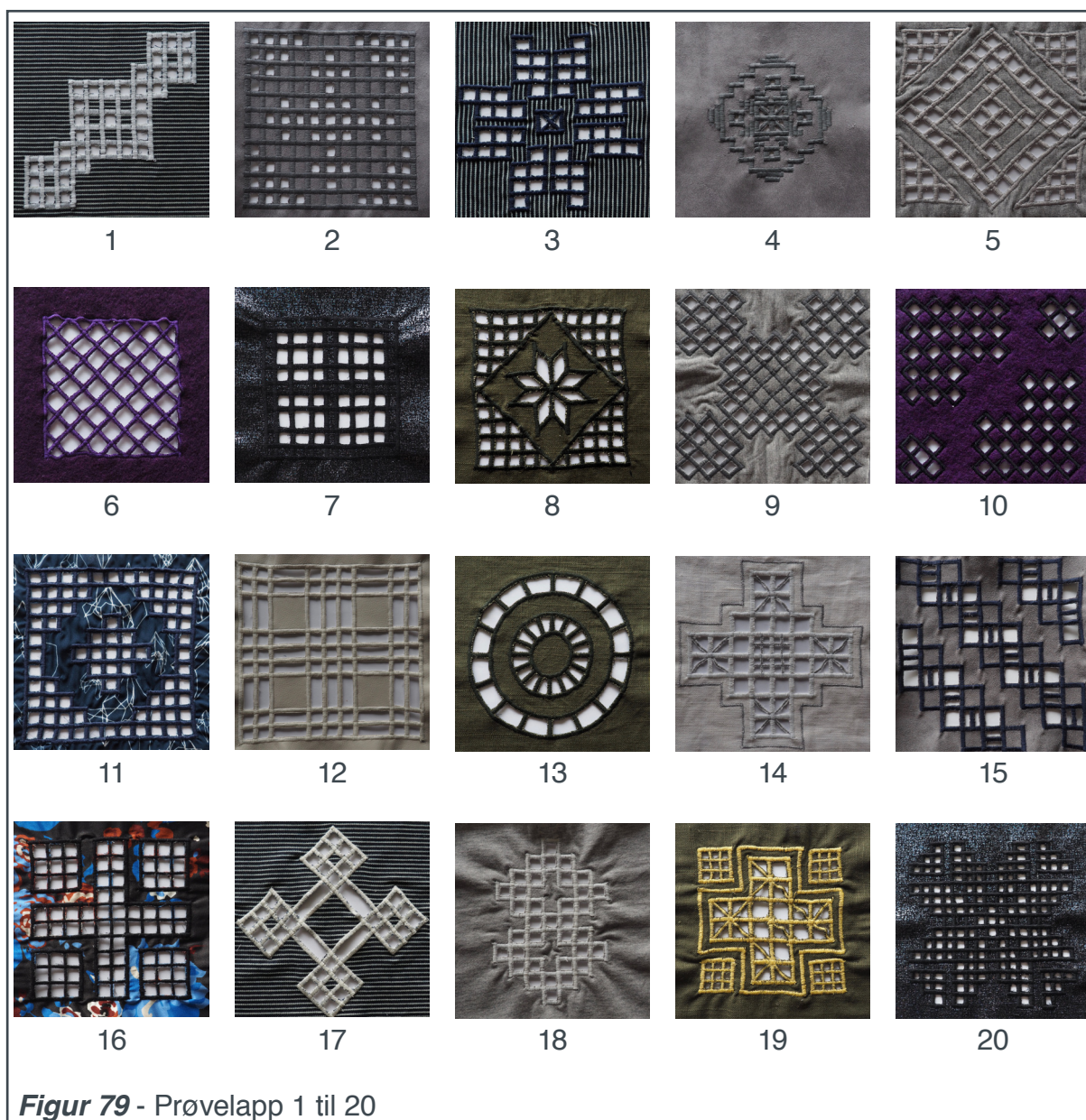
Se vedlegg hvor jeg skriver hva alle prøvelapper er sydd på og hvilken type tråd jeg har brukt, med en liten refleksjon rundt hver prøvelapp.

GRUPPE 1

Stoffer, teknikker og underlagsstoffer

Målet med denne gruppen var å bli kjent med arbeidet jeg hadde foran meg. Min tidligere erfaring var at jeg sydde én prøvelapp til bacheloroppgaven min, så jeg startet på nesten bar bakke. Derfor ville jeg bruke disse første tjue prøvelappene til å finne veien videre. Jeg ville prøve ut mange forskjellige stoffer og mønster for å bli bedre kjent med teknikken. Basert på det jeg fant ut her planla jeg de neste fire gruppene med prøvelapper. Ting jeg visste på forhånd var at jeg måtte stive av stoffene før jeg sydde på dem. Jeg valgte å bruke vliselin i denne runden.

Gruppe 1

Figur 79 - Prøvelapp 1 til 20

VURDERING AV PRØVENE

Stoff – Teknisk

- Skai fungerte veldig godt. Prøvelappen jeg sydde i min bachelor var på skai, så jeg var klar over at det tålte sømmen godt, men jeg ble overasket over hvordan det tålte de lange smale hullene i prøvelapp 12.
- Møbelruskinn, prøvelapp 2, 4 og 15, fungerte litt som skai, og tålte sømmen godt. Det trakk seg litt mer sammen enn skai, spesielt der jeg sydde mange sømmer tett sammen.
- Dongeri, prøvelapp 1, 3 og 17, er et sterkt stoff som tålte sømmen godt. Det mistet ikke fasongen, trakk seg ikke sammen, og sømmen påvirket ikke stoffets fall.
- Elastiske stoff som isoli, prøvelapp 5, 9 og 18, var vanskelige å sy på, fordi de strakk seg. De ble ekstra strukket om jeg sydde både diagonale og horisontale sømmer ved siden av hverandre, prøvelapp 5.
- Ullfilt, prøvelapp 6 og 10, er også ganske elastisk, men tålte sømmene godt. Dette fikk meg til å tenke at elastiske stoffer fungerer bedre om de er tykke. Siden stoffet er så tykt blir sømmene smalere enn på andre prøvelapper. Det er også viktig med veldig kort stinglengde, for om man må sy dobbelt blir det veldig stivt.
- 100% lin, som prøvelapp 14, tålte søm veldig godt. Stoffet er stivt og krympet ikke med søm. Det var litt vanskelig å klippe rene kanter i hullene når det er smale sømmer, men de brede sømmene fungerte veldig godt.
- Tynne stoffer var ikke gode å jobbe med. Prøvelapp 11 sydde jeg på chiffon, og sømmen spiste stoffet. Den trakk seg sammen, ble skrukkete, og sømmen ble så mye stivere enn stoffet at det mistet sin naturlige flyt.
- Løst vevde stoffer hadde en tendens til å rakne. Prøvelapp 8, 13 og 19, ble sydd på et stoff som er 55% lin og 45% viskose. Viskosen gjør trådene glattere, og kombinasjonen med den løse vevingen gjorde at det nesten gikk i oppløsning. Dette ser man spesielt godt i prøvelapp 19, hvor strekene inne i rutene er blitt borte.
- Å tegne mønster over på skai var litt mer komplisert enn på andre stoffer. Siden overflaten er glatt trekker ikke blekket inn og blir liggende oppå. Det tok en stund før det tørket, litt som neglelakk, og jeg kom fort borti streken og rotet til linja som jeg skulle sy etter. Det var også lett å søle blekk steder der det ikke skulle være, noe som gjorde at prøvelappen ikke ble fin.
- Stoff med vevd mønster skapte problemer når jeg klippet hull. Man kan se i prøvelapp 1, 3

og 17, at trådene fra stoffet ble godt synlige inne i hullene, noe som ga et rotete uttrykk.

Stoff – Visuelt

- Å sy på mønstrete stoff var spennende. Hvilken trådfarge man burde bruke kommer helt an på mønsteret i stoffet. Prøvelapp 1 og 3 ble sydd på samme stoff, men med forskjellig tråd. På det rolige og strenge mønsteret gjorde det seg med kontrast mellom søm og tekstil. Prøvelapp 16 ble sydd på et stoff med et urolig mønster, og da virket det som å sy med bunnfargen i stoffet var det beste valget.

Sting/Søm

- Det var ikke lurt å sy samme sted mange ganger. I prøvelapp 8 har jeg sydd en åttebladrose, og i punktet i midten av rosen er det 4 brede sømmer oppå hverandre. Derfor ble det en klump i midten, som både var vanskelig å sy over, og som syntes godt.
- I prøvelapp 4 sydde jeg mange sømmer tett ved siden av hverandre. Det har gjort at stoffet har trukket seg mer sammen enn på broderi hvor det er mer rom mellom sømmene.
- Dersom jeg syr mange sømmer inn mot samme punkt dytter sømmene stoffet sammen og lager en topp opp. Dette ser man spesielt godt midt i mønsteret på prøvelapp 18. Jeg prøvde å sy frem og tilbake da jeg sydde videre for å unngå dette.

Utstyr og arbeid

- Jeg skjønnte etterhvert at jeg måtte finne noe annet enn vliselin for å stive av stoffet. Siden jeg trengte å se hvordan sømmen påvirket stoffets naturlige fall trengte jeg å fjerne vliselinen fra baksiden når jeg var ferdig å sy. Det var vanskelig, det strakk stoffet, og det var mye lim-rester igjen på stoffet. Små tråder fra vliselinen ble også synlig når jeg klippet hullene.
- Jeg hadde klippet hullene med den lille lette saksen, men jeg kom ikke tett nok på sømmen, og jeg så heller ikke godt nok det jeg klippet, for bladene på saksen var for brede. Før jeg fortsatte med de neste 20 prøvelappene måtte jeg finne en bedre saks å klippe med.
- Da jeg holdt på med prøvelapp 3 var jeg utålmodig og klippet hull før jeg var ferdig med å sy. Dette gjorde at stoffet ble mye vanskeligere å sy på, fordi stoffet mistet strukturen.

Mønster, design og hardangersøm-elementer

- Runde mønster, prøvelapp 13, så ikke ut som hardangersøm, så det la jeg helt fra meg.

- I prøvelapp 20 sydde jeg små ruter med bred søm. Hullene i denne prøvelappen ble vanskelige å se. Dette kan også være fordi det er en sort prøvelapp med sort søm, så det ville jeg undersøke videre i neste gruppe.
- I prøvelapp 2 sydde jeg et rutenett, og så klippet jeg hull for å få frem mønsteret. Jeg måtte myse litt for å se mønsteret godt, så dette var ikke en god teknikk. I neste gruppe måtte jeg undersøke om det fungerte dersom rutene var mindre.

Første omgang var spennende, og jeg lærte mye om arbeidet jeg hadde foran meg. Det jeg var mest fornøyd med var å se fremgangen i eget arbeid. Jeg hadde i løpet av bare 20 prøvelapper blitt flinkere til å sy rett, jeg sydde tettere sømmer, og jeg var modigere når det gjaldt å tegne mønster. Denne raske fremgangen hadde nok noe med min tidligere erfaring med søm og tekstil å gjøre, men jeg tror likevel at vanskelighetsgraden er såpass lav at skoleelever fra ungdomsskoletrinnet og oppover kunne gjennomføre dette og fått et godt resultat.

GRUPPE 2

Hull

Et av elementene i hardangersøm som jeg har benyttet meg mye av, er hullene jeg klippet. Derfor var hull fokuset i denne delen. Jeg ville prøve ut forskjellige størrelser og retninger, og jeg ville se om bredden på sømmen påvirket hullene. Tekstilet jeg sydde på hadde mye å si for hvordan et hull ble, og derfor valgte jeg å sy alle mønster to ganger på forskjellige tekstiler.

Da jeg skrev om hullene under beskrev jeg dem som 1x1, 1,5x1,5 og 2x2 cm, som var de tre vanligste størrelsene jeg brukte. Dette er størrelsen de har når jeg tegner dem på papir, men de vil bli mindre i broderiene siden sømmen er bredere enn pennestrekken.

En ting som er annerledes med disse prøvelappene er at jeg byttet ut vliselinen med Stitch-n-Tear. Jeg hadde også fått kjøpt en hardangersøm-saks, som egner seg mye bedre fordi den er liten, og det ene har så spiss tupp at den går lett gjennom stoffet og gjør klippingen enklere.

Gruppe 2

VURDERING AV PRØVENE

Hull

1x1 cm

- Fungerte godt med stingbredde 2 og 3, ikke så godt med 5, som i prøvelapp 31 og 32. Dette bekreftet min tanke om brede sømmer og små hull fra prøvelapp 20.
- Vil man ha fylling i ruten, som en strek, må man holde seg til én strek, ikke kryss eller kors. Da får man ikke klippet rundt sømnen.
- Jo tykkere stoffet var, jo vanskeligere var det å klippe ut hullene. Prøvelapp 33 ble sydd på

møbelchenille, og der har jeg ikke klart å klippe vekk stoffet ved siden av strekene i midten, men det gikk i bra prøvelapp 34 som ble sydd på børstet bomull.

- Selv om man ikke kan klippe rundt, kan man sy kryss og kors inne i ruten. Det er med på å skape variasjon mellom rutene og påvirker det visuelle uttrykket, som i prøvelapp 35 og 36.

1,5x1,5 cm og større

- Fungerte med alle stingbredder.
- Man kan sy både en og to streker inni rutene og fortsatt klippe vekk stoffet rundt.
- Lange hull, som i prøvelapp 25, 26 og 29, fungerte teknisk godt. Jeg var redd sømmene ville vri seg, eller at stoffet skulle rakne, men det var ikke noe problem.

Stoff – Teknisk

- Tykk jersey, prøvelapp 21 og 39, var et godt stoff å sy på, noe som støttet opp under min antakelse om at elastiske stoffer er bedre å sy på hvis de er tykke.
- Prøvelapp 27 og 38 ble sydd på tweed, det var et veldig godt stoff å jobbe med. Selv om det er elastisk egnet det seg godt til å tegne på, sy og klippe i. De små flekkene med farge i tweeden stikker litt opp fra stoffet, og om man er uoppmerksom kan symaskinfoten henge seg opp i dem.
- Baby-kordfløyel, prøvelapp 25 og 28, var ett av de beste stoffene jeg har sydd på så langt. Selv om det er ganske tynt er det fortsatt stødige nok til å tåle sømmen, det rakner ikke lett, og den matte overflaten med de rette linjene passet godt sammen med de blanke sømmene og det strenge geometriske mønstret.
- Imitert skinn, prøvelapp 30, var umulig å sy på. Den første sømmen gikk fint, men da jeg skulle sy over den igjen og symaskinfoten løftet seg fra stoffet, floket tråden seg, og den hoppet over sting.
- Jaquard trakk seg da jeg jobbet med det. Hvis man sammenligner på prøvelapp 23, sydd på denim, med prøvelapp 24, sydd på jaquard, ser man hvor mye prøvelappen har strukket seg.
- Prøvelapp 37 ble sydd på møbelruskinn, og det trakk seg veldig sammen når jeg sydde. Jeg trodde i forrige gruppe at det var fordi sømmene var for tett sammen, men jeg innså nå at det var stoffet som ikke egnet seg til å jobbe med. Jeg brukte derfor ikke dette stoffet videre.

- Prøvelapp 22 ble sydd på mønstret møbelchenille. Jeg sydde den med bunnfargen i stoffet, men de små fargede trådene på retten av stoffet var så stive og korte at de stakk gjennom sømmen og fikk sømmen til å se farget ut. Dette ga et rotete uttrykk.

Stoff – Visuelt

- Tynne sømmer fungerte ikke godt på mønstrete stoffer. Stoffet i seg selv fanget oppmerksomheten, så sømmen måtte være bred og tydelig for å kunne konkurrere.

Sting/Søm

- Alle sømbredder fungerer når man syr for å klippe hull.
- På tykke tekstiler fungerte ikke tynne sømmer. Prøvelapp 21 og prøvelapp 39 ble begge sydd på jersey, men sømmene på 21 ble mye mer synlige og rene enn prøvelapp 39.

Utstyr og arbeid

- Stitch-n-Tear fungerte veldig godt til å stive av de ulike stoffene jeg sydde på. Det festet seg til stoffet uten lim, og når jeg var ferdig med å sy var det bare å rive vekk det som ikke var nødvendig i den videre prosessen. Det var heller ingen lim-rester igjen på stoffet når jeg hadde fjernet det.
- Å klippe med hardangersøm-saks fungerte godt. Det spisse bladet gikk lett gjennom stoffet, og den var liten og lett å håndtere, så det var enkelt å klippe tett inntil sømmene.
- Det var lurt å klippe på venstre siden av sømmen. Altså stakk jeg det spisse bladet av saksen i nedre høyre hjørne av hullet og klippet oppover. Jeg snudde stoffet, ikke saksen når jeg skulle klippet neste side.

Mønster, design og hardangersøm-elementer

- På stoff med samme type mønster som tweed, prøvelapp 27 og 38, fungerte det godt å bruke en kontrastfarge på sømmen. Mønsteret var nøytralt og fargen jeg sydde med gikk igjen jevnt fordelt over hele prøvelappen.
- Mine første forsøk på austmannarenning, prøvelapp 27, 28, 35 og 36, så fine ut.
- Selv om de lange hullene fungerte teknisk i prøvelapp 25, 26 og 29, hadde de ikke mye visuelt til felles med hardangersøm.
- I prøvelapp 39 sydde jeg på et mørkt stoff med samme farge. Siden stoffet var så mørkt kom ikke sømmen tydelig frem som i for eksempel prøvelapp 36. På mørke stoffer kan det

være lurt å sy med tråder som er enten hakket mørkere eller lysere enn bunnstoffet.

- Å ha mange store hull på et mønstret stoff, prøvelapp 29, gjorde at broderingen ble borte, og hullene og mønsteret tok oppmerksomheten fra hverandre.
- På stoff som er så urolig mønstret som prøvelapp 40 er det ikke lurt å bruke en av fargene i mønsteret på tråden. Denne prøvelappen ser rotete ut, og mønsteret konkurrerer med sømmen.

I denne runden kom jeg frem til at det fungerer godt å sy de fleste hullene, så jeg trenger ikke å fokusere så mye på dette når jeg skal tegne mønster. Hardangersøm-saksen egner seg godt til å klippe hull, så det var en god investering. Samtidig er ikke denne saksen laget for å klippe så mange ulike stoffer av ulik tykkelse. De små hullene i håndtaket på saksen gjorde at jeg fikk ganske vondt i fingrene etter en liten stund. Den ble fort sløv, fordi den er laget for finere tekstiler enn det jeg bruker. Dessverre finnes det ikke behagelige sakser av samme slag, så da ble det viktig ikke å klippe alt for mye på en gang.

GRUPPE 3

Tråder

Målet for den tredje delen av undersøkelsen var å undersøke hvordan trådkvaliteten påvirket broderiet. Så langt var de fleste prøvelappene sydd med Stoff & Stil sin sytråd som er laget av 100% polyester. I denne gruppen ville jeg prøve ut andre typer tråd, som Gütermanns broderitråder for symaskin, møbeltråden til Stoff & Stil, og broderitråd fra Glide. Fordi forskjellige typer tråd fungerte ulikt på ulike stoffer sydde jeg to prøvelapper i samme stoff, men brukte ulike typer tråd.

Jeg ville finne ut om noen av mønstrene jeg ble misfornøyd med tidligere ville fungere bedre om de ble brodert på andre stoffer. Derfor sydde jeg de første fem prøvelappene med mønster jeg hadde brukt tidligere. Prøvelapp 41 er samme som prøvelapp 14, prøvelapp 42 samme som 12, prøvelapp 43 samme som 39 og 40, og prøvelapp 45 samme som prøvelapp 5.

Gruppe 3

VURDERING AV PRØVENE

Tråder

- Det viste seg at sytråden fra Stoff & Stil var den som fungerer best. De tynne trådene la seg tett og glatt, og stingene var så tette at de holdt stoffet på plass når jeg klippet. Symaskinen slet ikke med den, og det var lett å sy jevne sømmer. Resultatet ble heller ikke alt for tykk.
- Tykkere tråder, som Gütermann sine broderitråder, fungerte godt på stoff som felt og vadmél som ikke raknet.

- Den tynne broderitråden fra Glide i prøvelapp 46, 50 og 60 laget et godt visuelt uttrykk. De glatte, jevne sømmene ga en god kontrast til stoffet. Ulempen med denne tråden var at den ikke fungerte godt for symaskinen. Jeg måtte stille trådspenningen så lavt som mulig fordi den skled ikke glatt gjennom maskineriet, og den røk fort.
- De tykkere trådene fra Gütermann har også blank overflate som ga god kontrast til matte overflater i tovede stoffer.
- Sølvtråden fra Gütermann ga en stilig effekt i det sorte broderiet på prøvelapp 53. De sømmene som ble sydd med denne tråden kom ekstra godt frem, og det så litt ut som om det er sydd en ståltråd inn i broderiet.
- De tykke trådene, som er av høyere kvalitet (og pris), krevde større stinglengde. Når stingene ikke var tette nok klarte de ikke holde på plass trådene i stoffet, og det raknet lettere. Dette ble spesielt et problem når jeg klippet på begge sidene av en søm, fordi både sømmen og stoffet raknet.
- De tykke trådene gjorde også sømmene tykkere, noe som gjorde at det ble vanskeligere å sy over samme punkt flere ganger. Når jeg sydde mer enn to ganger hang enten symaskinen seg fast, eller så hoppet den over og laget synlige sik-sak-sting, noe som vises godt i prøvelapp 44.
- Når jeg syr med den tynneste tråden må jeg bruke den aller tetteste stinglengden og symaskina henger seg fort opp. Ofte må den sy så mye på ett sted at det blir en klump, og tråden floker seg.
- Sølvtråden fra Gütermann var ikke god å jobbe med for symaskinen. Den røk fort, hang seg opp, og floket seg til. Jeg kunne aldri sydd en hel prøvelapp med denne tråden, og den egnet seg kun som litt effekt.
- De tykke trådene fra Gütermann skapte en mer urolig overflate. Overflaten ble fort tykk og klumpete, i motsetning til sytråden fra Stoff & Stil.

Stoff – Teknisk

- Stoffer som er tovet, slik som filt og vadmél, var noen av de beste stoffene jeg hadde jobbet med så langt. De var stive nok til å tåle sømmen, de trakk seg ikke sammen, de var veldig gode å tegne på, og siden de er tovet raknet de ikke når jeg klippet i dem.
- Bomullslerret, prøvelapp 49 og 55, var også godt å sy på. Selv om stoffet var tynt tålte det godt små sømmer og detaljer. Det var også lett å klippe små hull i det, og i prøvelapp 55 er de minste hullene i lappeteppet, 0,5 x 0,5 cm. Det raknet heller ikke lett. Ulempen med

dette stoffet var at det var litt vanskelig å klippe rene kanter rundt hullene.

- Dongeri, prøvelapp 47 og 52, har jeg blitt mer skeptisk til etterhvert. Selv om stoffet er stivt og tåler søm godt var det umulig å klippe pene, rene kanter på det. Siden stoffet er vevd med både hvite og blå tråder ble trådene veldig synlige langs kanten, og det ga prøvelappen et rufsete uttrykk som ikke passer i hardangersømmens strenge og rene uttrykk.
- Et annet stoff jeg testet i denne gruppen var brokade, prøvelapp 48 og 60. Dette stoffet var så glatt og bevegelig at det var umulig å tegne rette linjer og vinkler på det. Trådene var så glatte, og det var vevd med så mange tråder, at det raknet uansett hva slags tråd det ble sydd med. Begge prøvelappene har raknet, spesielt prøvelapp 60, hvor en stor bit har løsnet.

Sting/Søm

- Å sy med stingbredde 2, prøvelapp 49 og 55, var vanskelig. For det første var det vanskelig å finne trådspanning som passet, og tråden floket seg fort mens jeg sydde. Det ble lettere da jeg klarte å finne den rette trådspanningen, men det var fortsatt en utfordring.

Mønster, design og hardangersøm-elementer

- De fem første prøvelappene, hvor jeg repeterte gamle mønster ble alle fine. Jeg mener det var fordi jeg hadde fått mer innsikt i hvilke mønster som fungerte på de ulike stoffene, og hvilke trådfarger som passet til de dem.
- Jeg gjorde to forsøk på å sy rutenett og bruke hullene for å skape mønster, prøvelapp 54 og 59. Akkurat som i prøvelapp 2 var mønsteret vanskelig å se, men det var lettere i 59 der rutene er mindre. Denne måten å sy på brukte jeg ikke igjen.
- Prøvelappene med avlange hull, 57 og 58, så stilige ut, men de stemte ikke overens med hardangersøm.
- Å sy kompliserte mønster på tykk jersey, prøvelapp 50 og 56, fungerte dårlig. Selv om stoffet tålte det ble det fort bulk på sømmen, og det var vanskelig å klippe rent. I neste gruppe forsøkte jeg å sy et enklere mønster for å se om det fungerte bedre.

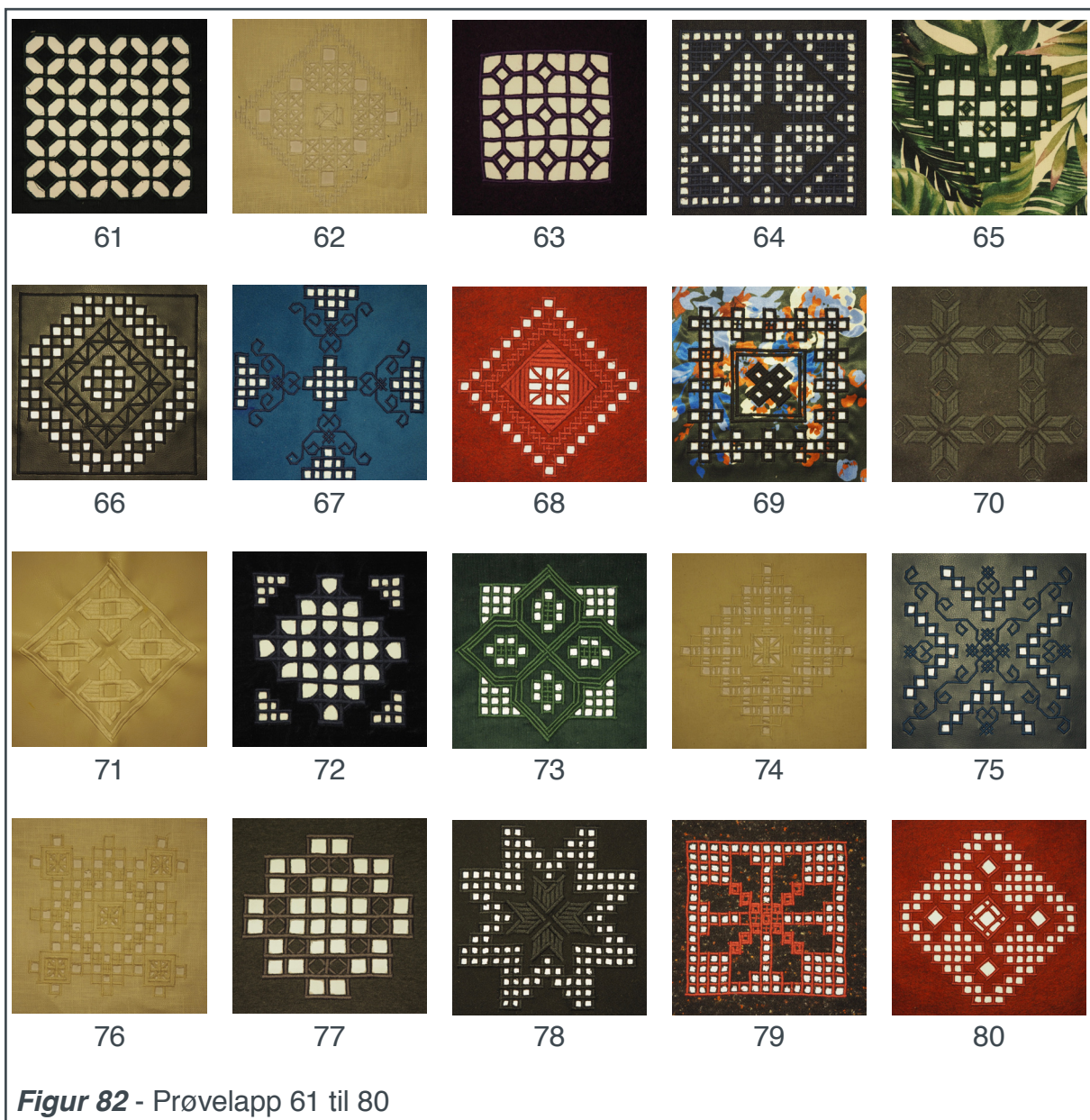
Jeg ble overasket over at sytråden fra Stoff & Stil viste seg å være den som fungerer best. Samtidig var dette positivt, fordi denne tråden var den billigste, og man kunne sy flere broderier med en trådsnelle. Gütermanns tråder var dyre, og man trengte fra to til fire sneller for å sy ett enkelt broderi. Dersom jeg skal kunne bruke denne teknikken i skolen må det kunne gjennomføres uten alt for store kostnader.

GRUPPE 4

Utvikling av grunnteknikker

I gruppe 2 og 3 har jeg fokuserte jeg på tekniske elementer. I denne gruppen var målet å undersøke mer visuelle deler av hardangersøm. Jeg ville prøve meg på nye fyllinger, for eksempel spindel, og jeg ville undersøke gobelinsting, hull og mindre border enn de jeg hadde sydd tidligere. Jeg ville også prøve å kopiere mønster jeg hadde sett i mønsterhefter og på internett, for å se om jeg kunne gjenskape dem med symaskin.

Gruppe 4

VURDERING AV PRØVENE

Stoff – Teknisk

- Tynne stoff som baby-kordfløyel tålte godt dobbel austmannarenning, men det var vanskelig å sy med riktig mellomrom mellom sømmene.
- Jeg prøvde å sy på fløyel av viskose i prøvelapp 72. Selv om prøvelappen så fin ut var den ikke enkel å sy på, den var nesten umulig å tegne på, og å sy den var et mareritt. Det dro seg i alle retninger, og Stitch-n-Tear ville ikke feste seg på baksiden, noe som gjorde det hele veldig vanskelig. Derfor har hullene blitt i flere forskjellige størrelser.
- Dongeri er nå helt eliminert. Jeg gjorde ett siste forsøk i prøvelapp 64. Jeg sydde små, enkle hull, klippet så nøye og pent som jeg kunne, men allikevel var det mange små hvite tråder som stakk frem.

Stoff – Visuelt

- Prøvelapp 69 er en av de dårligste prøvelappene i hele lappeteppet. Selv om jeg har sydd broderiet med bunnfargen til mønsteret på stoffet, ble ikke kombinasjonen av broderi og mønstrete stoff pent. Stoffet er også problematisk, for mønsteret er trykket oppå et hvitt stoff, noe som gjorde at når jeg klippet kom det hvite tråder ut langs katen.

Sting/Søm

- På tykke, statiske stoffer gikk det godt å sy gobelinsting.
- Å sy gobelinsting på skai, prøvelapp 71, var ikke lett. Siden sømmene ble så tette ble stoffet veldig bulkete og det trakk seg veldig sammen. Jeg lurte på om det ville hjulpet om mønsteret hadde hull, eller om jeg kunne bruke Stitch-&-Tear bak for å støtte det opp.

Mønster, design og hardangersøm-elementer

- Jeg sydde en prøvelapp på tykk jersey med ett enkelt mønster, prøvelapp 77. Dette ble den beste prøvelappen jeg har sydd på jersey, både teknisk og visuelt. Sømmene lå pent, stoffet ble ikke dyttet og endret, og de store hullene var lette å klippe rene. Det vil være denne typen mønster jeg må jobbe med hvis jeg skal brodere mer på jersey.
- Gobelinsting, prøvelapp 68, 70, 71 og 78, tok seg godt ut i denne typen broderi. Områdene som ble dekket var godt synlige, selv uten hull.
- Bordene sydd med mindre ruter, prøvelapp 62 og 68, ble veldig fine. Det tok lang tid å

sy dem, men de ble dekorative, og hadde ett lett og skjørt uttrykk som passet godt med hardangersøm.

- Prøvelapp 66, 74 og 76 var tegnet etter hardangerbroderier jeg hadde sett på Pinterest. Det gikk fint å tegne dem om til symaskin-broderi selv om jeg ikke fikk klippet alle hullene.
- I prøvelapp 61 og 63 forsøkte jeg å lage mønster ved å sy spindel på to forskjellige måter. Selv om de ikke ble typiske hardangersøm-broderier syntes jeg de fungerte godt, fordi spindelen er såpass egenartet at den var lett å indentifisere som hardangersøm.
- Jeg har også forsøkt noe som jeg ikke har funnet i noen av bøkene mine, men har sett på flere bilder av gammel hardangersøm i prøvelapp 67 og 75. Mellom rutene i broderiet har jeg brukt søm for å tegne linjer. Det så fint ut i begge broderiene, og siden linjene var sydd som om det er sting mellom tråder i et vanlig broderi, mener jeg det passet godt inn i hardangersøm-uttrykket jeg var ute etter.
- I prøvelapp 79 og 80 har jeg forsøkt å bruke negativt rom for å skape form. Dette synes jeg fungerte godt, og mønstrene kom tydelig frem. Jeg synes det fungerte best i prøvelapp 80, hvor stoffet og tråden er i samme farge, siden det ga ett renere uttrykk.
- En av prøvelapp som jeg liker spesielt godt er prøvelapp 73. Den ble sydd på babykordfløyel, et stoff som er veldig godt å sy på. Rutene rundt mønsteret i midten var med på å forsterke formen i midten, og den doble austmannarenningen synes godt og ble en fin ramme for figuren.
- I prøvelapp 65, 69 og 79 forsøkte jeg å sy en ny versjon av hull. Dette gjorde jeg ved å sy en mindre rute før jeg sydde selve mønsteret kant i kant med den første ruten. Det fungerte best i prøvelapp 65, men ble ikke en suksess, og ikke noe jeg vil fokusere på videre.

Denne runden har vært veldig spennende å jobbe med. Jeg fant flere mønster og fyllinger jeg kunne bruke videre, og jeg oppdaget nye ting om stoff jeg trodde jeg hadde godt kjennskap til fra før. Jeg fant også nye måter jeg kunne bringe klassiske hardanger-elementer inn i broderiet på.

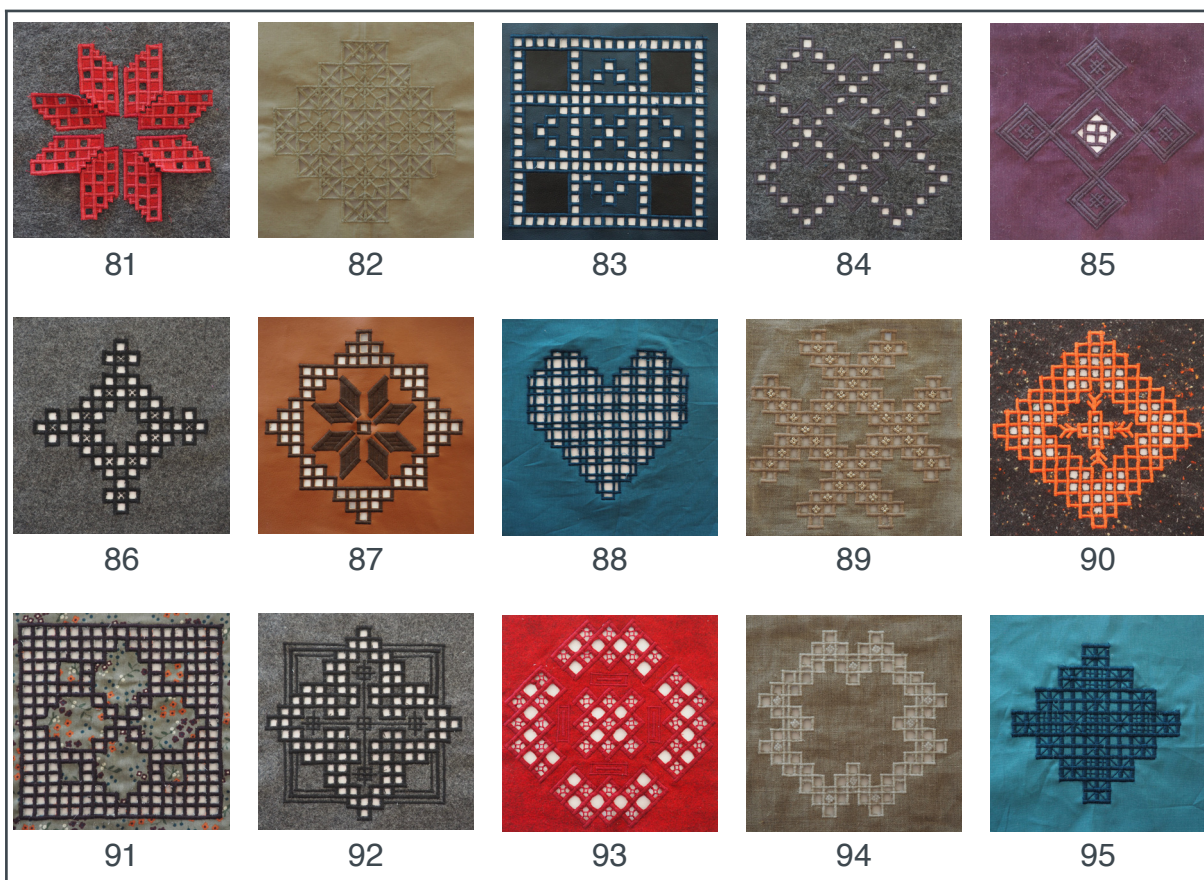
GRUPPE 5

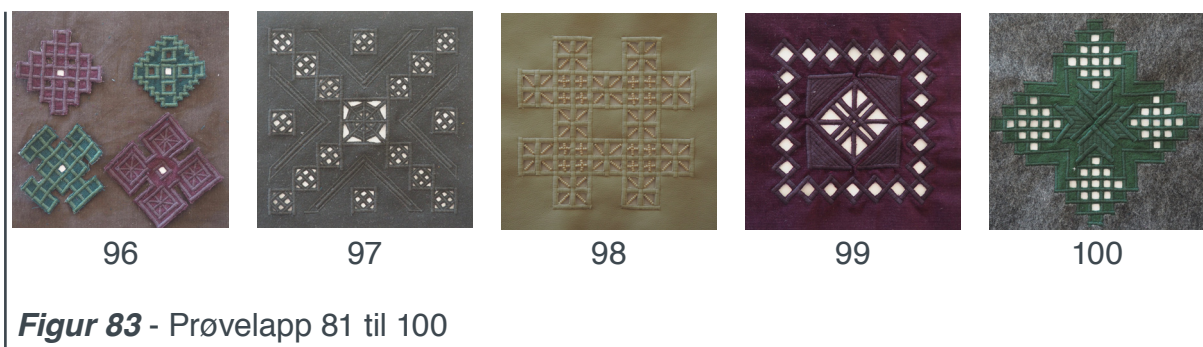
Eksperimentering og modernisering

I den siste gruppen ville jeg eksperimentere. Jeg ville se på mulige effekter jeg kunne bruke, som det å bruke perler som spindel og å legge tråd under sømmen for å skape en mer uthevet effekt. Jeg ville også bruke de brede sømmene for å kombinere tekstiler, og jeg ville prøve å sy løse deler på prøvelappene for å se om det kunne fungere. Jeg prøvde også å sy fyllinger fra hardangersøm for hånd. Målet var å se hvor mye denne broderiteknikken kunne brukes til, og også hvor mye den tålte før jeg forlot hardangersømmen.

Ytterligere ville jeg teste ut noen av de tingene jeg ikke hadde prøvd, blandt annet å bruke Stitch-n-Tear når jeg syr på Skai. Dette gjaldt spesielt når jeg sydde gobelinsting. Jeg ville også gjøre ett siste forsøk på å sy på mønstrete stoffer.

Gruppe 5

VURDERING AV PRØVENE

Effekter

- Å bruke sømmene for å sy sammen stoff gikk veldig bra. Før jeg sydde sammen stoffene, festet jeg bitene sammen med vliselin. Der jeg hadde vliselin ble stoffet litt stivere, men siden det bare var smale remser under sømmen gikk det fint. Den brede sømmen holdt stoffene godt sammen.
- Prøvelapp 81 sydde jeg først de åtte røde bladene til åttebladrosen, klippet dem ut, og sydde dem fast på det grå bunnstoffet. Jeg syntes denne prøvelappen ble stilig, og det stive stoffet gjør at bladene i rosen holder fasongen selv om de henger.
- I prøvelapp 96 forsøkte jeg å sy figurer, klippe dem ut, og så sy dem på et bunnstoff slik som i prøvelapp 81. Dette fungerte ikke like godt på baby-kordfløyel. Stoffet var ikke stivt nok til å holde seg oppe, så figurene på prøvelappen hang som visnede blomster.
- I prøvelapp 90 og 91 la jeg tykk bomullstråd inni sømmen, i håp om at sømmene skulle bli uthevet. Men det fikk ikke den effekten jeg ønsket, sømmen ble tydelig uthevet, og det var det veldig vanskelig å sy over trådene. Selv om den tykke tråden var sydd godt og fast, ville den ikke ligge på plass når jeg sydde over med symaskina. Sømmen ble også så tykk at symaskina slet med å komme over trådene.
- Perler er noe av det jeg synes fungerte best. I prøvelapp 98 sydde jeg på skai, og brukte perler for å lage kors og kryss. Selv om det tok lang tid syntes jeg det så pent ut, og perlene hadde et rent og skjørt uttrykk som passet godt til hardangersøm
- Jeg brukte perler som knuter i prøvelapp 86 og 89. Perlene hadde ønsket virkning, de så ut som knuter. Det at de er blanke ga også prøvelappene litt glans, noe som passet godt.
- I prøvelapp 94 var planen å sy kors med perler, men hullene var for små til at det gikk. Jeg valgte derfor å sy spindler med perler, og jeg synes det ble fint. Formen på slyngen syntes godt, og perlene ga god kontrast til den grove linen.

- I prøvelapp 93 sydde jeg spindler for hånd, slik det gjøres i tradisjonell hardangersøm. Selv om det så fint ut synes jeg ikke det passet med mitt prosjekt. Spindlene var også veldig skjøre, noe som gjorde det for sårbart. Når jeg skal bruke teknikken for å brodere på klær vil jeg bare sy perler for hånd, ikke andre fyllinger.

Stoff – Teknisk

- Jeg testet ett siste stoff, bunadsull, prøvelapp 86 og 92. Dette stoffet har lignende kvaliteter som filt og vadmél, og fungerte veldig godt. Stoffet var mindre tovet så trådene i vevingen syntes.
- I prøvelappene 87 og 98, som begge var skai, brukte jeg Stitch-n-Tear under når jeg sydde. Dette gjorde at stoffet tålte gobelinsting mye bedre, og det gjorde sømmene flattere i prøvelapp 98. Det er ikke like nødvendig når sømmene er smale, som i prøvelapp 83.

Stoff – Visuelt

- Jeg gjorde ett siste forsøk på å bruke mønstrete stoff. Denne gangen valgte jeg et som var småmønstret, prøvelapp 91, og jeg valgte et enkelt broderi. Denne prøvelappen ble den jeg syntes fungerte best av som ble sydd på mønstrete stoff. Det fikk en helt spesiell effekt når man så den fra siden, fordi de feltene som ikke har søm så ut som om de kom opp av stoffet. Samtidig mener jeg at det å bruke mønstrete stoff er litt for fjernt fra tradisjonell hardangersøm, så jeg vil ikke brodere på det når jeg skal ta i bruk teknikken.

Sting/Søm

- Filt tålte godt gobelinsting.
- Jeg sydde en prøvelapp med stingbredde 1, prøvelapp 95. Sømmen ble hard og stiv, og selv om sømmen er smal ble den overaskende nok ganske tykk tykke. Tråden klumpet seg fort, og ble flokete, og symaskina slet veldig.
- Gobelinsting på baby-kordfløyel ga dårlig resultat. Stoffet som var så godt å jobbe med ellers trakk seg sammen og ble klumpete, det var for tynt for den typen søm.

Utstyr og arbeid

- Å klippe små hull, som i prøvelapp 88 og 94, måtte gjøres fort. Om jeg klippet en side, og så ventet før jeg klippet neste, raknet stoffet, og det ble vanskelig å klippe rent.

Mønster, design og hardangersøm-elementer

- Å sy mønster med små hull fungerte godt på bomullslerret og på lin. Prøvelapp 88 og 94 er gode eksempler på dette. Det var litt vanskelig å klippe, men med litt øvelse gikk det fint.
- I prøvelapp 82 var mønsteret hentet ut fra borden på et forkle som er utstilt på Hardanger Folkemuseum. Dette forkledet ble sendt til Verdensutstillingen i Paris i 1900, og der vant det diplom. Jeg synes denne prøvelappen ble veldig fin, selv om den hadde visuelle elementer som hørte mer hjemme i reticella-broderi enn hardangersøm.
- Dobbel austmannarenning, prøvelapp 84 og 92, fungerte godt. De rette, enkle linjene gir et stramt uttrykk, og jeg mener det virker moderne samtidig som det passer inn i hardangersøm.
- Jeg gjorde to forsøk på finere spindel. I prøvelapp 85 ble det ikke så bra, men det kan være fordi mønsteret ikke er det beste. I prøvelapp 97 ble det fint fordi det gjorde det ellers enkle mønsteret mer spennende.
- Prøvelapp 84 sydde jeg med en tråd som var veldig lik bunnfargen på stoffet. Det som gjorde mønsteret spesielt var den doble austmannarenningen, men siden stoffet og tråden var så lik synes det nesten ikke. Gråe stoffer trenger en trådfarge som er enten lysere eller mørkere enn bunnfargen for å synes.

Denne gruppen er den jeg ble mest fornøyd med. Det kan komme av flere ting, for eksempel at det var gøy å leke med teknikkene, men også det at min kompetanse hadde økt gjennom prosessen. Jeg var blitt flinkere rent teknisk, noe som fører til penere sømmer og finere klippede hull, og jeg var blitt flinkere til å se hvilke mønster som fungerer. Jeg synes at selv om jeg har eksperimentert med perler og stoffer, hadde prøvelappene et tydelig preg av hardangersøm, noe som gjør at det er flere muligheter når jeg skal bruke dette for å brodere på klær.

I starten av utprøvingen måtte jeg sy på et stoff for å finne ut om det egnet seg for symaskin-hardangersøm. Nå kan jeg finne ut om et stoff vil fungere ved å kjenne på det. Det var også lettere å velge den riktige typen tråd til de ulike stoffene, og se hvilke mønster som passer til hvilke stoff. Denne utviklingen syntes jeg ble veldig tydelig når jeg så på alle prøvelappene sammen, forskjellen fra første til siste gruppe er tydelig.

Jeg har regnet ut at jeg har brukt i snitt fem timer per prøvelapp. Det ville si at mitt praktiske forskningsarbeid har tatt 500 timer.

Teknisk oppsummering

STOFF

Siden jeg ønsket at denne teknikken skulle være gjennomførbar for andre, ville jeg lage et skjema med oversikt over stoffene jeg har jobbet med. Om et tekstil fungerte til denne typen broderi, ble bestemt av tre elementer; hvordan det var å *tegne på*, hvordan det var å *sy på*, og hvordan det var å *klippe i*. Om stoffet var vanskelig å tegne på handler om at om jeg trengte rette linjer å sy etter. Hvordan stoffet var å sy på inkluderer både hvordan stoffet tålte sømmen, altså om det krympt eller holdt formen, og hvordan det var for maskina å sy på. Å klippe i stoffet handler om hvor vanskelig stoffet var å klippe i, hvordan kantene på hullene ble, og hvor godt stoffet tålte å bli klippet i. Jeg har gitt tekstilene poeng mellom 1 og 10, hvor 1 er lite egnet og 10 er godt egnet, innenfor alle tre feltene. Den totale summen til tekstilet bestemmer hvor de ble plassert i skjemaet. Under følger skjemaet, sortert med de beste stoffene først.

01 - Filt		02 - Vadmel	
Tegne	8	Tegne	9
Sy	10	Sy	9
Klippe	10	Klippe	9
Sum	28	Sum	27
03 - Bunadsull		04 - Baby-Kordfløyel	
Tegne	9	Tegne	8
Sy	9	Sy	9
Klippe	8	Klippe	8
Sum	26	Sum	25
05 - Bomullslerret		06 - Skai	
Tegne	9	Tegne	6
Sy	8	Sy	8
Klippe	8	Klippe	10
Sum	25	Sum	24

07 - Tweed		08 - Jersey	
Tegne	7	Tegne	8
Sy	8	Sy	7
Klippe	9	Klippe	9
Sum	24	Sum	24
09 - Børstet Bomull		10 - 100% Lin	
Tegne	8	Tegne	7
Sy	8	Sy	8
Klippe	7	Klippe	7
Sum	23	Sum	22
11 - Vevd Ull		12 - Soft Shell	
Tegne	6	Tegne	6
Sy	7	Sy	7
Klippe	9	Klippe	6
Sum	22	Sum	19
13 - Crepe Georgette		14 - Stretch Bomull/Viskose	
Tegne	6	Tegne	7
Sy	6	Sy	5
Klippe	7	Klippe	6
Sum	19	Sum	18
15 - Denim/Dongereri		16 - Ullfilt	
Tegne	7	Tegne	4
Sy	7	Sy	6
Klippe	3	Klippe	7
Sum	17	Sum	17
17 - Møbelruskinn		18 - Lin-Viskose Blanding	
Tegne	5	Tegne	6
Sy	5	Sy	6
Klippe	7	Klippe	3
Sum	17	Sum	15

19 - Jacquard		20 - Møbelchenille	
Tegne	7	Tegne	5
Sy	4	Sy	3
Klippe	3	Klippe	6
Sum	14	Sum	14
21 - Viskose Speilfløyel		22 - Isoli	
Tegne	3	Tegne	4
Sy	4	Sy	3
Klippe	5	Klippe	4
Sum	12	Sum	11
23 - Brokade		24 - Chiffon	
Tegne	2	Tegne	3
Sy	6	Sy	2
Klippe	2	Klippe	4
Sum	10	Sum	9
25 - Imitert Skinn			
Tegne	6		
Sy	1		
Klippe	-		
Sum	7		
Figur 84 - Oversikt over tekstiler sortert etter poeng			

STOFF MED MØNSTER

Jeg har sydd på stoffer med og uten mønster. Stoffene med mønster var vanskelig å jobbe med av flere grunner. Stoff hvor mønsteret var vevet hadde tråder med ulike farger, noe som gjorde det vanskelig når jeg skulle klippe hull og få fin kant. Uansett hvor tett på sømmen jeg klippet ble det en liten kant av stoffet igjen, noe som ikke ble et problem når jeg sydde på ensfargede stoff med en trådfarge som stemte overens med stoffet. Når et stoff er vevd med tråder av forskjellige farger vil sømmen aldri ha samme farge som bunnstoffet, slik at kantene som synes inne i hullene ble mye mer synlige. Jeg hadde samme problem med stoff hvor mønsteret var trykket på en ensfarget bunn. Trådene i stoffet har ikke nødvendigvis samme farge som mønsteret, og blir veldig synlig når jeg klipper kanten på hullene.

Det var to mønstrete stoff som fungerte. Det ene var mønstret baby-kordfløyel, prøvelapp 91, og det andre var tweed, for eksempel prøvelapp 41. Det disse stoffene hadde til felles var at mønsteret var diskré og ikke konkurrerte med sømmene. Selv om det fungerte til en viss grad med mønstrete stoff, vil jeg ikke anbefale å bruke dette til symaskin-hardangersøm. Det er bedre å gjøre som i tradisjonell hardangersøm, sy på ensfarget stoff med en tråd som har en veldig lik farge som stoffet.

STOFFETS OVERFLATE

Overflaten på stoffet hadde mest å si for hvordan det var å tegne på. Det er viktig at et stoff er godt å tegne på, for man er avhengig av å tegne rette og tydelige linjer å sy etter. Hvis stoffet hadde en veldig teksturert overflate, slik som ullfilt, kunne de små trådene gjøre det vanskelig for blekket å legge seg i rette linjer. Dette gjaldt også stoffer med en overflate dekket av små tråder, som fløyel eller møbelchenille. På motsatt side av spekteret var helt glatte stoffer, som skai. Disse har en helt slett overflate, som gjør at blekket ikke trekker inn i stoffet, og det bruker lang tid for å tørke. Man kan ikke jobbe med prøvelappen før en linje er tørr, for om man legger linjalen over en linje vått blekk trekkes blekket utover og søler til prøvelappen. Veldig tynne stoffer, som chiffon, hadde så tynne tråder at blekket trakk gjennom, og streken ble vanskelig å se.

STOFFETS TYKKELSE

Hvor tykt stoffet er har mye å si for det endelige resultatet. Hvis stoffet var for tynt ødela den tette, litt stive sømmen ødelegge stoffets fall, og broderiet ble ikke pent. Litt stive, tynne stoffer, som bomullslerret, fungerte, men på dem er det lurt å sy med smalere sømmer. Tynne stoffer er også bedre å bruke når man syr broderier med små hull, for hullene synes bedre, og det er lettere å klippe fine kanter. Tykkere stoffer med stødig struktur mister ikke like fort sitt naturlige fall, og man kan sy med bredere sømmer. I tykkere stoffer burde hull være 1x1 cm eller mer.

KLIPPE HULL

Når jeg klippet hull i stoffene skjedde det flere ting. Noen stoffer trakk seg litt sammen når de ble sydd, men når jeg klippet strakk det seg ut igjen. Dette var positivt, men er også grunnen til at man aldri må klippe mens man syr. Stoffet mister sin naturlige struktur, og det blir vanskelig å holde det rett mens man syr. Jeg fant ut at det var lurt å klippe på venstre siden av sømmen, altså starte nederst i høyre hjørne på ruten, og klippe fra seg. Dette har også noe med saksen å gjøre. Når jeg klippet med hardangersøm-saksen stakk jeg det spisse bladet gjennom stoffet. Det spisse bladet

ble da det høyre bladet, og saksens gap kom så tett på sømmen som mulig. Når jeg hadde klippet en side av hullet, måtte jeg snu stoffet før jeg klippet neste, i stedet for å snu saksen. På den måten hadde jeg mest kontroll på arbeidet, og jeg fikk mye finere kanter. For venstrehendte antar jeg det vil være lurt å klippe på høyre side av sømmen, og starte i nedre venstre hjørne.

Visuell oppsummering

Målet med oppgaven var å gjenskape elementer fra hardangersøm ved hjelp av symaskin, og det visuelle var like viktig som det tekniske. Jeg lagde kriterier for mønsterbygging i hardangersøm tidligere i oppgaven, og disse kriteriene har jeg brukt når jeg har bedømt broderiene mine. Siden jeg hele tiden har jobbet med symmetriske mønster har jeg ikke skrevet noe eget avsnitt om det her. Jeg tenker at det er en selvfølgelighet at et hardangermønster er symmetrisk. I den tekniske oppsummeringen har jeg skrevet om godt og dårlig egnede stoffer, og mange av de samme tingene gjelder for både det tekniske og det visuelle innenfor dette området.

RUTER

Jeg har undersøkt flere typer ruter, alt fra lange og smale til kvadratiske. Teknisk sett fungerte alle, men visuelt mener jeg det er de kvadratiske som fungerer best. Disse var tro mot den tradisjonelle hardangersømmen, noe jeg mener er viktig. Stoffene, fargene og teknikken jeg har brukt er såpass ulik tradisjonell hardangersøm, slik at når jeg eksperimenterte for mye med formene i mønstrene fjernet jeg meg for langt fra originalen.

Jeg prøvde også å sy ruter uten å klippe vekk bunnstoffet når jeg var ferdig å sy. Dette har jeg sett i noe hardangersøm, men ikke ofte. Jeg mener allikevel det fungerte i denne sammenhengen, for det var med å skape variasjon. Dette ble spesielt en fordel når rutene var for små til å klippes ut, eller for små til å ha detaljerte fyllinger i seg.

SØMMER

De fleste sømmene jeg har sydd fungerer som klostersting og neling. I tradisjonell hardangersøm blir klostersømmen delt opp i stykker, mens i mitt arbeid går de i ett. Det samme gjelder neling. I mitt arbeid ble forskjellen mindre mellom klostersting og neling, fordi de ble sydd med samme

type søm og tråd, mens i tradisjonell hardangersøm bruker man gjerne tykkere og grovere tråd til klostersting og finere tråd til neling. Jeg prøvde ut å bruke stingbredde 5 for klostersøm og mindre stingbredde for neling, men gjorde bare at rutene som lå inntil klostersømmen ble avlange, siden sømmen tok mer plass (se prøvelapp 44). Selv om jeg ikke har forskjell på klostersøm og neling synes jeg broderiene ligner på hardangersøm, for de har fortsatt de rette, brede sømmene man ikke ser i mange andre typer broderi.

GOBELINSTING OG AUSTMANNARENING

I tillegg til klostersting og neling jobbet jeg med to andre typer tradisjonelle hardangersøm-sting, gobelinsting og austmannarenning. Det disse stingene har til felles er at det ikke klippes rundt dem. Gobelinsting dekker som nevnt i kapittel 2, et område stoff med tråd. I tradisjonell hardangersøm blir disse stingene sydd med tynne tråder, mens i symaskin-hardangersøm syr jeg dem med bred sik-sak-søm for å dekke det aktuelle området. Det ga et grovere uttrykk enn tradisjonelle gobelinsting, og man ser godt de brede sømmene som ligger parallelt. I prøvelapp 71 sydde jeg gobelinsting i en form som ikke er like vanlig innenfor hardangersøm, og her mener jeg at gobelinstingene ikke fungerte så godt. I prøvelapp 87 brukte jeg gobelinsting for å sy en åttebladrose. Den tradisjonelle fasongen på feltet som ble dekket av søm gjorde opp for det litt grovere uttrykket. Resultatet ble bedre enn i prøvelapp 71.

Austmannarenning, både enkel og dobbel, er i hardangersøm den eneste typen sting som er sydd som rette diagonale linjer. I kapittel 2 har jeg beskrevet hvordan de sys. Jeg har valgt å sy austmannarenning ved å sy to parallelle linjer sik-sak-søm i stingbredde 2 eller 3. Når jeg sydde dobbel austmannarenning sydde jeg tre parallelle linjer, de to ytterste sømmene med stingbredde 2, og sømmen i midten med stingbredde 3. Selv om det så litt annerledes ut enn originalen mener jeg at de parallelle linjene med lik og ulik bredde godt kan representere enkel og dobbel austmannarenning.

Det er en type sting jeg har prøvd ut som jeg ikke finner noe navn på, selv om jeg har sett eksempler på dem i flere bøker. Disse stingene ser ut som attersting, og kan minne litt om austmannarenning, som er grunnen til at jeg skriver om dem i denne delen av oppsummeringen. I prøvelapp 67 og 75 brukte jeg denne typen sting for å tegne linjer mellom ruter jeg har sydd. I prøvelapp 92 sydde jeg en enkel versjon, med noen rette linjer i midten av mønsteret. Jeg sydde dem med stingbredde 2, på samme måte som når jeg sydde austmannarenning. Jeg mener disse sømmene er et pent dekorelement, men jeg vil være forsiktig med å bruke dem som en del av denne teknikken,

siden jeg ikke har funnet noe skrevet om dem i noen av bøkene jeg har lest. For at de skal fungere som symaskin-hardangersøm må de brukes som dekor i mønster som er tydelig hardangersøm-inspirert. Hvis ikke blir det for fjernt fra originalen.

FYLLINGER

Enkle fyllinger som stav, strek, kors og kryss var mulige å gjennomføre med min teknikk på en måte som kunne minne om hardangersøm. De ble ikke like tynne og skjøre som originalen, men linjene ble de samme. Når jeg brukte dem i små ruter var det ikke alltid mulig å klippe rundt dem, men de var fortsatt med å påvirke broderiets helhetlige uttrykk, siden de skapte variasjon mellom rutene slik de originale fyllingene gjør. De to vanskeligste fyllingene var spindel og finere spindel. Disse var så små og hadde så mange detaljer at de måtte sys i ganske store ruter for at jeg skulle oppnå det skjøre uttrykket som jeg ønsket. Det var også nødvendig at jeg hadde erfaring og forståelse for arbeidet for at de skulle se fine ut. De stemte allikevel godt overens med det visuelle uttrykket jeg var ute etter, så i større broderier kan de brukes.

I gruppe 5 eksperimenterte jeg friere med hardangersøm-elementene, og i noen av prøvelappene brukte perler i stedet for søm når jeg sydde fyllinger. Perlene fungerte både som knuter (prøvelapp 86 og 89), kors og strek (prøvelapp 98) og spindel (prøvelapp 94). Siden disse fyllingene tradisjonelt sys inn i broderiet med en tynn tråd og har et skjørt uttrykk, mener jeg perlene jeg brukte passet godt. De var små og blanke, og hadde litt av det samme uttrykket som tilsvarende søm. Jeg brukte også perler med samme farge som sømmen i broderiet, slik at de ikke skilte seg alt for mye ut.

FARGER

I tradisjonell hardangersøm broderes det for det meste med hvit tråd på hvitt stoff. Det har ikke jeg gjort i min undersøkelse. Jeg broderte på stoff med flere farger, og med mange forskjellige trådfarger. Selv mener jeg at dette ikke tok vekk hardangersøm-trekkene i broderiet, for de dominerende faktorene var for meg den symmetriske mønsterbyggingen, sømmene, fyllingene og kvadratene. Det var allikevel grenser for hvor eksperimentell jeg ville være i valg av tråd i forhold til bunnstoffet. På stoffer med mønster valgte jeg å sy med en farge som enten var i mønsteret eller var bunnfargen, og på ensfargede stoffer valgte jeg enten samme farge som bunnstoffet, eller et hakk lysere eller mørkere. Der jeg valgte lysere eller mørkere trådfarge enn bunnstoffet var det for å gjøre sømmene mer synlige, slik de ikke forsvant, som i prøvelapp 84.

BRODERIMØNSTER

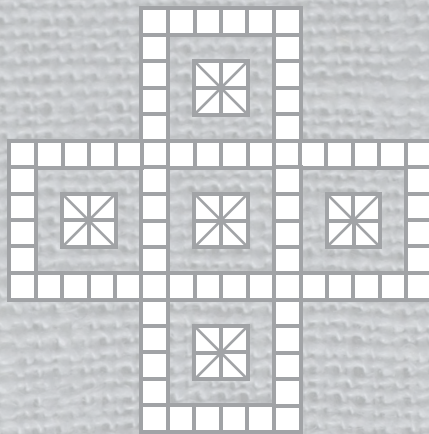
Siden hardangersøm er tellesøm er mønstrene og retningene på sømmene styrt av trådene i bunnstoffet. Symaskin-hardangersøm har også streng geometrisk oppbygning, men er allikevel frisøm, siden jeg tegnet mønsteret på stoffet, og sydd etter tegningene, ikke etter trådretingen. Dette gjorde at jeg hadde større frihet når det kom til å tegne mønster. Jeg måtte ikke ha alle rutene samme vei, og jeg kunne snu på dem slik at de lagde diagonale linjer uten å få en hakket kant. Grunnen til at jeg mener mønstrene mine fortsatt kan kalles hardangersøm er samme grunn som at jeg mener at det går bra å velge utradisjonelle farger og tråder i symaskin-hardangersøm; de dominerende faktorene er symmetrisk mønsterbygging, brede sømmer, og kvadratiske ruter.

Avsluttende oppsummering

Basert på både den tekniske og den visuelle oppsummeringen mener jeg at jeg har grunnlag for å si at jeg har utviklet en broderiteknikk som fungerer i forhold til problemstillingen min, og som har nok til felles med tradisjonell hardangersøm til at jeg kan kalle det symaskin-hardangersøm. Selv om jeg ikke har fått med klær brodert med symaskin-hardangersøm som eksempel i masteroppgaven, tenker jeg allikevel at jeg kan si at teknikken kan fungere for å dekorere moderne klær. Jeg mener at de rene linjene og det strenge geometriske designet vil ta seg godt ut på ensfargede klær med et rent snitt.

En ting som gikk igjen flere steder i den visuelle oppsummeringen var at selv om jeg eksperimenterte med stoffer og farger, syntes jeg det fungerte fordi jeg ivaretok de kvadratiske rutene, fyllingene, de brede sømmene som delte opp stoffet i ulike mønster, og selvfølgelig symmetrien. Jeg vil derfor sette som kriterier for symaskin-hardangersøm at man må bygge symmetriske mønster med kvadrater og brede sømmer, og bruke tråder som har ganske lik farge som det ensfargede bunnstoffet.

KAPITTEL 5 | Symaskin-hardangersøm i skolen

Kompetansemål - grunnlag

Jeg regner hele masteroppgaven min som fagdidaktisk siden målet hele tiden har vært å utvikle en teknikk og gjøre den tilgjengelig for andre. Jeg mener at symaskin-hardangersøm kan fungere på de høyeste trinn i grunnskolen og i videregående skole. I dette kapitlet vil jeg se på kompetansemål i Kunnskapsløftet som viser at det er rom for denne teknikken i skolen.

Selv om jeg mener at teknikken passer for elever på de høyeste trinn, legges grunnlaget for forståelsen av for eksempel mønsterbygging allerede i småskolen uten å knytte det til dette spesielle temaet. Flere kompetansemål innenfor flere fag på barnetrinnet åpner for å jobbe med ulike elementer som legger et godt grunnlag elevene kan bygge videre på når de skal jobbe med teknikken senere. De to fagene som har kompetansemål som konkret tar for seg de samme elementene som symaskin-hardangersøm er bygget opp av er Kunst og Håndverk og Matematikk. I løpet av 1. og 2. klasse skal alle elever jobbe med disse kompetansemålene:

Kunst og håndverk

- eksperimentere med form, farge og rytme i border
- bygge med enkle geometriske grunnformer
(Utdanningsdirektoratet, 2006a)

Matematikk

- lage og utforske geometriske mønster, både med og utan digitale verktøy, og beskrive dei munnleg
(Utdanningsdirektoratet, 2006e)

Form, farge og rytme er noe som går igjen i hardangersøm. Det samme er enkle geometriske former og mønster. Selv om elevene ikke jobber med hardangersøm vil de ha forsøkt seg på noen av elementene jeg mener er grunnleggende innenfor dette typen broderi.

I løpet av 3. og 4. klasse skal elevene oppnå disse kompetansemålene:

Kunst og Håndverk

- eksperimentere med enkle geometriske former i konstruksjon og som dekorative formelementer
(Utdanningsdirektoratet, 2006b)

Matematikk

- teikne, bygge, utforske og beskrive geometriske figurar og modellar i praktiske samanhengar, medrekna teknologi og design
- lage og utforske geometriske mønster og beskrive dei munnleg
(Utdanningsdirektoratet, 2006f)

Igjen finner man geometriske former, her også som dekorative formelementer. Innenfor matematikken ser jeg på det som sannsynlig at elevene jobber med flere geometriske former enn kvadrater, men jeg tenker at all forståelse for geometri og presisjon er en fordel innenfor symaskin-hardangersøm.

Og i løpet av 5. 6. og 7. klasse skal elevene jobbe med dette kompetansemålet:

Kunst og Håndverk

- bruke symaskin og enkelt elektrisk håndverktøy i en formgivingsprosess
(Utdanningsdirektoratet, 2006c)

Dette kompetansemålet regner jeg som ett av de viktigste når det kommer til å legge grunnlag for symaskin-hardangersøm. Min vurdering er at man ikke trenger å være ekspert for å kunne gjennomføre teknikken, men en viss forforståelse for maskinen er fint. Sammen gir disse syv kompetansemålene elevene en grunnleggende kunnskap som vil være med på å skape en god basis for symaskin-hardangersøm

Det jeg har funnet ut om stoffer, tråder og sømmer er såpass konkret og tydelig, at jeg ikke ser på det som et problem innenfor undervisningen. Derfor mener jeg den største utfordringen med denne teknikken er å tegne mønster. Kompetansemålene i både Matematikk og Kunst og Håndverk gir

elevene et godt grunnlag til å forstå grunnleggende geometriske former og mønsterbygging, som jeg kan bygge videre på. Jeg mener at en innføring i hardangersømmens mønsterbygging, kombinert med denne forkunnskapen, vil gi elevene gode muligheter til å jobbe med mønsterbygging i hardangerbroderi. Det som kan være litt utfordrerne for elevene kan være finmotorikken. Derfor mener jeg det er best å starte med enkle mønster med store ruter, siden de er mye enklere å sy og klippe. Om elevene mestrer dette kan man øke vanskelighetsgraden.

I sin masteroppgave *Formell Fagkompetanse i Kunst og Håndverk – Betydning, prioritering og konsekvenser* skriver June Kunnikoff om formell fagkompetanse i faget Kunst og Håndverk (Kunnikoff, 2015). For oss som er utdannet innenfor dette faget er det ikke nytt at det å ansette faglærere er noe mange skoleledere unngår. Kunnikoff har intervjuet lærere som underviser i Kunst og Håndverk på ungdomsskoletrinnet, og informantene har alt fra ingen formell fagkompetanse, til mastergrad innenfor faget. Informanten med mastergrad, M300, forteller om forskjellen på elever som har hatt en faglærer i kunst og håndverk, og de som ikke har hatt det. Om elevene som har hatt en faglærer sier informanten:

Det er jo noe med at de har jobbet med de tingene som står i planen og de kan snakke om eller forklare hva de har gjort. Jeg merker at de har fått med seg mer enn det å bare lage gjenstander, de har et vokabular i forhold til faget (Kunnikoff, 2015, s. 69).

Elevene som ikke har hatt faglærer i kunst og håndverk har ikke samme kompetanse å bygge videre på, selv om de har vært gjennom samme kompetansemål. Kunnikoffs undersøkelse viser at det kommer av at lærere uten formell fagkompetanse gir elever oppgaver hvor de lager ting for å lage ting, ikke for at det skal ha en større verdi enn selve sluttproduktet.

I en ideell verden har alle elever faglærere i faget Kunst og Håndverk gjennom hele skolegangen, men sånn er det bare ikke. Min broderiteknikk har den fordel at om de kompetansemålene jeg har nevnt over er gjennomført, vil elevene ha jobbet med viktige elementer innenfor denne formen for broderi, selv om de ikke nødvendigvis har en dyp forståelse av hva de har gjort tidligere. Det er også en fordel at matematikk også dekker noe av dette, siden dette faget er det med nest flest lærere med fordypning i faget. En undersøkelse gjennomført av Statistisk Sentralbyrå i 2014 viser at åtte av ti lærere som underviser i matematikk har fordypning i faget (Statistisk Sentralbyrå, 2014, s. 35).

Kompetansemål - gjennomføring

Siden jeg mener dette er en teknikk som vil fungere for elever på ungdomsskoletrinnet, aller helst når de går i 10. klasse og er 15 og 16 år, har jeg funnet frem kompetansemål som gir rom for symaskin-hardangersøm.

Kunst og Håndverk

- designe produkter ut fra en kravspesifikasjon for form og funksjon
- gjøre rede for særtrekk ved nordisk design i et internasjonalt perspektiv
- sammenligne og vurdere ulike retninger og tradisjoner innenfor to- og tredimensjonal kunst

(Utdanningsdirektoratet, 2006d)

Kompetansemålene jeg fant for barneskolen er konkrete mål som skal bygge et grunnlag. Siden lærere har metodefrihet er det ikke like viktig med konkrete mål her. Å designe et produkt ut fra kravspesifikasjon for form og funksjon kan lett passe til symaskin-hardangersøm. Det samme gjelder når man skal gjøre rede for særtrekk ved nordisk design i et internasjonalt perspektiv, siden hardangersøm har røtter flere steder i verden. Jeg vil også våge å påstå at hardangersøm kan kalles kunst, selv om jeg hele tiden har referert til det som et håndverk, og at det er fullt av tradisjon. For å kunne forså hvordan man skal jobbe med symaskin-hardangersøm må man først snakke om tradisjonell hardangersøm, så dette kompetansemålet kan også dekkes innenfor symaskin-hardangersøm.

Jeg er stor tilhenger av tverrfaglig arbeid, siden jeg mener det gir elever et større grunnlag for forståelse om de får jobbe med noe både praktisk og teoretisk. Derfor vil jeg også inkludere et kompetansemål fra matematikken, som jeg mener passer godt.

Matematikk

- utforske, eksperimentere med og formulere logiske resonnerment ved hjelp av geometriske idear og gjere greie for geometriske forhold som har særleg mykje å seie i teknologi, kunst og arkitektur

(Utdanningsdirektoratet, 2006g)

For at det skal fungere å ha dette som et tverrfaglig prosjekt er jeg selvfølgelig avhengig av godt samarbeid med matematikk-læreren. Om det ikke er mulig vil dette kompetansemålet sammen med de fra barnetrinnet allikevel være med å gi grunnlag for mønsterbygging og konstruksjon av geometriske mønster.

Design og redesign er et valgfag hvor mange av kompetansemålene har rom for symaskin-hardangersøm.

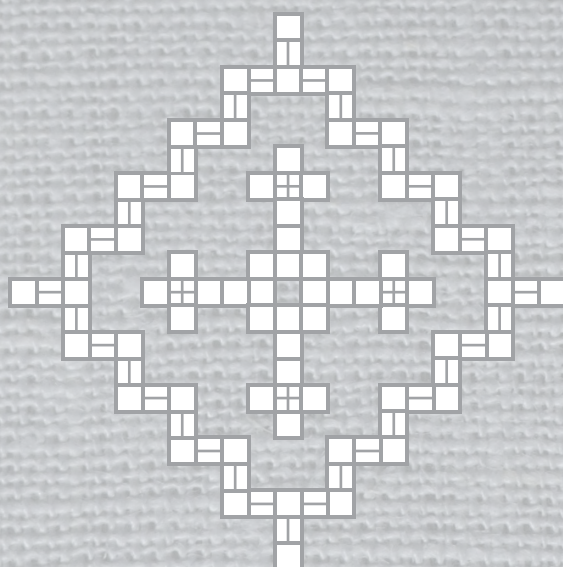
Design og Redesign

- bruke arbeidstegning, materialskisser eller digitale verktøy og designe en eller flere bruksgjenstander eller kunstprodukter
 - foreta bevisste valg av materialer og teknikker ut fra estetiske, funksjonelle, natur- og miljømessige hensyn og mulighet for gjenbruk
 - bruke egnede teknikker, materialer og verktøy i produksjonen av en eller flere bruksgjenstander eller kunstprodukt
- (Utdanningsdirektoratet, 2006h)

En god arbeidstegning er grunnlaget for et godt broderi, både når det kommer til selve broderiet, og for plassering av broderiet på et produkt. Det er også viktig å gjøre bevisste valg av materialer for å få et godt resultat. Når jeg broderer på klær til utstillingen min skal jeg bruke både nye klær, og klær kjøpt på bruktbuikk, så denne formen for broderi kan brukes som dekor innenfor redesign og gjenbruk. Design og redesign er et valgfag, noe som tilsier at elevene har en spesiell interesse for faget, og det fir gode muligheter til at elevene kan utvikle gode ferdigheter innen symaskin-hardangersøm.

Med grunnlag i de kompetansemålene jeg har vist til vil jeg si at det er plass til symaskin-hardangersøm i skolen.

KAPITTEL 6 | Drøfting opp mot Hobsbawm og Tin

Jeg har som nevnt i kapittel 2 valgt Reflexive Methodology som forskningsstrategi for min masteroppgave, noe som innebærer at jeg drøfter mine funn opp mot to eksisterende teorier fra anerkjente akademikere. Å drøfte min praktiske undersøkelse opp mot teorier vil for meg være en utfordring, siden jeg har undersøkt en teknikk. Så langt jeg vet, har ingen teoretikere skrevet om modernisering av hardangersøm eller annen moderne bruk av hardangersøm, og det å drøfte hvorvidt et stoff fungerer for maskinsøm eller en saks egner seg til klipping av ulike stoffer vil da være vanskelig. Derfor vil jeg her drøfte temaet for masteroppgaven min, nemlig tradisjon, det å ivareta tradisjoner, og det å modernisere en tradisjon. Dette vil jeg drøfte opp mot Eric Hobsbawms teorier, presentert i innledningskapittelet i boken *The Invention of Tradition*, som er en samling tekster som tar for seg forskjellen mellom tradisjoner og skapte tradisjoner. Bokens redaktører er Eric Hobsbawm, forfatter med doktorgrad i historie, og Terence Ranger, professor i historie ved Oxford Universitet. Den andre boken jeg vil ta for meg er *Spilleregler og Spillerom – Tradisjonens Estetikk*, av Mikkel B. Tin, professor i tradisjonskunst ved Høgskolen i Telemark.

Eric Hobsbawm The Invention of Tradition

Intensjonen med det innledende kapitlet til Hobsbawm er å introdusere leseren for Invented Tradition, eller skapte tradisjoner. For at leseren skal forså hva dette vil si mener Hobsbawm at man først må forstå forskjellen på tradisjon, skikk og vane. Han beskriver tradisjon, både ekte og skapt, som områder hvor det er satt faste regler og grenser basert på fortiden, og som er ment å være uforanderlige. En skikk ligner på en tradisjon, men er mer åpen for endring med tiden. Om den forandrer seg må den fortsatt ha tydelige likhetstrekk med utgangspunktet. Hobsbawm illustrerer forskjellen på tradisjon og skikk med å si at skikken er det en dommer gjør, mens tradisjonen er parykken, kappen, og de andre formelle objektene og handlingene som omringer dommerens handlinger (Hobsbawm, 1983, s. 1-3). Vane eller rutine beskrives som handlinger som repeteres, både for bekvemmelighet og effektivitetens skyld, og noe som lett kan tilpasses om tids- og rammefaktorer utvikler seg. Han skriver også at vaner og rutiner har en teknisk funksjon, ikke en ideologisk (Hobsbawm, 1983, s. 3).

Allerede når han skiller mellom disse begrepene kan jeg begynne å drøfte hvor symaskin-hardangersømmen hører hjemme. Jeg mener hardangersøm er en tradisjon. Symaskin-hardangersøm er

en teknikk som er en variasjon av tradisjon, fordi den har det jeg vil kalle tydelige likhetstrekk med utgangspunktet. Da vil mitt arbeid passe inn i det Hobsbawm kaller en skikk. Om man antar at symaskin-hardangersøm slår an, blir da spørsmålet om den fortsetter å være en skikk, eller om den går over til å være en Invented Tradition.

Begrepet Invented Tradition, videre kalt skapt tradisjon, beskriver både tradisjoner skapt og presentert med et ønske om å lage en tradisjon, og tradisjoner som har oppstått mer naturlig, over et kort og dokumentert tidsrom, så kort som et par år i noen tilfeller. Vanligvis vil skapte tradisjoner forsøke å vise til en kontinuitet fra en passende historisk fortid. (Hobsbawm, 1983, s.1). Hobsbawm mener at det som interesserer historikere med skapte tradisjoner, er kontrasten de har til utviklingen i samtiden, siden de kan virke som et forsøk på å strukturere og beholde noe som er så uforanderlig som tradisjoner (Hobsbawm, 1983, s. 2). Han påpeker også at det er nettopp denne utviklingen som gjør at tradisjoner endres, når utviklingen forandrer nytten av en tradisjon (Hobsbawm, 1983, s. 5).

I følge Hobsbawm kan det virke som skapte tradisjoner oppstår ikke fordi tradisjoner ikke lenger er tilgjengelige, men fordi tradisjoner bevisst ikke blir brukt (Hobsbawm, 1983, s. 8). Hardangersøm og lignende tradisjonelle håndverk er fortsatt tilgjengelige, men bruken er begrenset til spesielle områder. Som jeg har skrevet tidligere blir hardangersøm i dag mest brukt for å dekorere hardangerbunaden, et plagg som hører til i et begrenset område. Sånn sett kan symaskin-hardangersøm ses på som en konsekvens av at hardangersømmen ikke blir brukt, på samme måte som skapte tradisjoner oppstår. Jeg tenker at dette kan ha en uheldig konsekvens for tradisjonen den skapte tradisjonen bygger på, siden den skapte tradisjonen blir en konkurrent til originalen. Når det gjelder hardangersøm ser jeg på dette som et potensielt problem. Jeg har brukt meg selv som utgangspunkt idet jeg antok at det å møte en ny versjon av en tradisjon kunne vekke en interesse for tradisjonen, men det er ikke nødvendigvis tilfellet for andre. Jeg har venner som holder på med geriljabroderi, og en av dem har vært veldig klar på at hun ikke synes tradisjonelle broderier er gøy, bare geriljabroderi. Om dette er tilfelle for mange, kan symaskin-hardangersøm ha en negativ innvirkning på andres lyst til å lære seg hardangersøm, for det kan tenkes at de vil se det som tilstrekkelig å holde seg til en teknikk, og ikke trenge dypere inn og lære mer, slik jeg ønsker. Er det da positivt at en liten del av hardangersømmen blir formidlet? Dette spørsmålet har jeg ikke grunnlag for å svare på, men jeg mener det er viktig å tenke på det, og kanskje undersøke det videre på et senere tidspunkt.

Innenfor skapte tradisjoner skriver Hobsbawm at det finnes tre ulike typer. Den første er den som etablerer eller symboliserer sosial likhet eller tilhørighet til en gruppe. Den andre er de som etablerer eller legitimerer institusjoner og ulike former for autoritet. Den tredje har som hovedfokus å sosialisere, inkludere tro og verdisystemer, og typer oppførsel (Hobsbawm, 1983, s. 9). Siden jeg velger å kalle hardangersøm en tradisjon, ikke en skapt tradisjon, hører den ikke hjemme i disse definisjonene, men om jeg skulle plassert den i en av dem ville jeg valgt den første. Slik jeg har forstått det ble ikke hardangersøm til kun for Hardanger, og folk kalte det ikke hardangersøm, men 'utskurdsaum'. I dag forbindes den med området Hardanger, og brukes i hardangerbunaden, som er et plagg som viser hvor man kommer fra, eller hvor ens familie kommer fra. Altså fungerer denne tradisjonen som en identifiserende faktor for en folkegruppe i Norge, selv om det ikke virker som det var intensjonen til de som startet med sømmen i Hardanger.

Om symaskin-hardangersøm slår an, og får mulighet til å etableres som en skapt tradisjon synes jeg ikke den passer inn i noen av kategoriene til Hobsbawm. Den er for det første skapt for å være tilgjengelig for alle som ønsker å bruke den, ikke bare for de som er fra Hardanger. Den er på ingen måte skapt for å etablere eller legitimere en institusjon eller autoritet. Om den måtte plasseres, ville det vært i den tredje kategorien, siden ønsket mitt er å ivareta mitt eget verdisystem, hvor håndverk og tradisjon er noe som skal brukes og verdsettes.

Hvordan vi lever livene våre i dag er ikke like påvirket av fortiden som før. Faktorene som styrer våre liv og handlinger er heller økonomi, teknologi, byråkrati og organisasjoner, og politikk (Hobsbawm, 1983, s. 11). Dette mener jeg er med på å svekke tradisjonelle håndverk. For det første kan man snakke om økonomi. En håndverker er en som setter kvalitet i arbeidet først, og skal man skape et produkt med høy kvalitet, tar det ofte tid. Denne tiden koster penger, og derfor er produkter laget av en håndverker dyrere enn masseproduserte produkter. Et tydelig eksempel på dette kan vi finne om vi ser på prisene på en hardangerbunad hos Norske Bunader og prisen hos Norsk Flid. Hos Norske Bunader koster en hardangerbunad, inkludert skjorte, 21 500 kr (Norske Bunader, udatert). Kjøper du samme bunad hos Norsk Flid koster den, uten skjorte, 27 850 kr (Norsk Flid, udatert). Som nevnt tidligere er bunader fra Norske Bunader brodert i Kina, og montert i Norge, mens bunadene fra Norsk Flid er produsert i Norge. For meg som er opptatt av tradisjon og håndverk vil det være naturlig å investere i en bunad kjøpt hos Norsk Flid, hvor jeg vet det er brukt tradisjonelle materialer og farger, men jeg kan også forså at dette ikke er naturlig for andre. Den økonomiske faktoren spiller her en stor rolle.

I teknologien har også tradisjon og håndverk en sterk konkurrent, siden det nå finnes maskiner som kan produsere det meste, fra møbler til klær. Teknologi har også gjort det mulig for butikker som Norske Bunader å få produkter laget med billigere arbeidskraft i land som Kina, og så fraktet til Norge. Vi trenger ikke lengre å lære oss å sy om vi vil ha nye klær, vi kan bare gå på H&M og kjøpe oss en ny kjole til 199 kr. Denne tilgangen til billige og raske produkter kan føre til at vi for det første ikke ser behovet for produkter produsert med flid og kunnskap over lengre tid, og for det andre ikke ser verdien i de produktene vi allerede har. Går vi lei av denne kjolen til 199 kr, er det ikke vanskelig å kvitte seg med den og kjøpe en ny. Selv om jeg er opptatt av håndverk og kvalitet må jeg innrømme at jeg også kan gå i denne fellen, men jeg har også oppdaget at jeg har et helt annet forhold til de klærne jeg har som er av bedre kvalitet. Disse, og klærne jeg har enten sydd selv eller tilpasset, tar jeg bedre vare på, reparerer om de blir skadet, og generelt setter jeg mer pris på dem. Dette har for min del ført til mindre deltakelse i dagens bruk- og kast-samfunn.

For meg er tanken bak teknikken symaskin-hardangersøm at vi kan ta i bruk en teknikk basert på tradisjon, og gjøre den tilgjengelig for flere enn de som er håndverkere. Å ivareta tradisjon er et av de sterkeste motivene mine, men et annet ønske er å tilpasse tradisjonen til de endrede styrende faktorene i hverdagen vår som Hobsbawm jeg har nevnt over. Om teknikken er enkel å gjennomføre, estetisk tilfredsstillende, rask og billig, vil den forhåpentligvis være mer attraktiv for mennesker som liker å holde på med håndarbeid.

Til slutt vil jeg ta opp noe som går igjen flere steder i Hobsbawms tekst, nemlig det å bruke tradisjoner og skapte tradisjoner for å knytte en gruppe mennesker til en nasjon eller et område. Dette tar han opp flere ganger, for eksempel når han deler målet med skapte tradisjoner opp i tre kategorier (Hobsbawm, 1983, s. 9). I løpet av min forskning har jeg funnet ut at tradisjoner, både skapte og ikke-skapte, kanskje kan bidra til å knytte en folkegruppe sammen, men om vi ser på temaet med litt mer avstand, kan vi bruke tradisjon til nettopp det motsatte, å se likheter mellom ulike folkegrupper. Ikke nødvendigvis i selve tradisjonen, men det at vi har tradisjoner, til og med tradisjoner som ligner på hverandre eller stammer fra hverandre. Jeg viser til muligheten for at hardangersøm kan komme fra både Persia og Italia. Dette vil jeg ta i bruk når jeg skal formidle symaskin-hardangersøm videre, slik at jeg kan bruke tradisjon som en inkluderende aktivitet.

Mikkel B. Tin - Spilleregler og spillerom Tradisjonens estetikk

Jeg opplever Hobsbawms tekst som en tekst med begrensninger og rammer for begrepet tradisjon. Motsetningen blir da *Spilleregler og spillerom – Tradisjonens estetikk*, skrevet av professor i tradisjonskunst ved Høgskolen i Telemark Mikkel B. Tin. Han skriver tidlig en definisjon på tradisjon som er et godt eksempel på dette: ”Tradisjonen er en kraft, og da en kraft ikke for å sikre fortiden overlevelse, men for å gi fortiden nytt liv i nåtid og fremtid” (Tin, 2011, s. 19). Han fortsetter med å forklare at ”når Merleau-Ponty kaller tradisjonen kraften til å glemme opprinnelse, er det fordi tradisjonen ikke så mye består i et bevisst forsøk på å fastholde fortiden som i å legge fortiden til grunn for vår bevegelse inn i fremtiden” (Tin, 2011, s. 19). Dette stemmer godt overens med min tanke rundt dette prosjektet, og mitt ønske om å fornye en tradisjon for å gi den nytt liv i samtiden. Om tradisjon er å gi fortiden nytt liv i nåtid og fremtid, mener jeg det åpner for muligheten til å tilpasse tradisjoner uten at de mister sin status som tradisjon.

Tin har også skrevet at tradisjon er et valg. ”Det vi velger, er å *ta opp igjen* noe i vår fortid som vi ønsker å ta med oss inn i fremtiden, noe vi kanskje ville mistet om vi hadde latt det ligge” (Tin, 2011, s. 18). Han forsterker dette med å sitere Merleau-Ponty, som sier at ”det vi har tilegnet oss, blir først virkelig tilegnet dersom det blir gjenopptatt i en ny tankebevegelse” (Tin, 2011, s. 18). Det jeg har tatt med videre er de visuelle elementene i hardangersømmen, ikke materialene og stingene. Han skriver ikke at valget må inkludere alle elementene i det originale; dette betyr at mitt valg av elementer vil innebære at jeg kan kalle symaskin-hardangersøm tradisjon. Allikevel synes jeg at å kalle symaskin-hardangersøm tradisjon blir en alt for sterk påstand, det er en teknikk basert på en tradisjon. Så kanskje det er en variasjon av en tradisjon? Eller en halv-tradisjon? En tradisjon-hybrid?

Tin trekker også frem at alle håndverk er tradisjoner, siden de er overført, eller tradert, fra mester til lærling, som igjen blir mester og fører håndverket videre til sin lærling. ”De har en innebygget tendens til å bekrefte det hevdvunne gjennom stadig gjentakelse” (Tin, 2011, s. 13). Samtidig påpeker Tin at det er denne gjentakelsen som kan føre til at tradisjoner kan virke statiske og begrensede, og setter dem opp mot teoretiske disipliner, hvor det er et krav at man skal ha en kritisk distanse til forbildene (Tin, 2011, s. 13). En av grunnene til at jeg valgte å gjøre en praktisk masteroppgave

var at jeg ønsket å vise at praktisk arbeid hører hjemme i akademia. Jeg ville bruke kombinasjonen av håndverkets gjentakelse og den teoretiske disiplinens kritiske distanse, skape et produkt som både kunne støtte opp under tradisjonen de bygget på og vise en utvikling i en teknikk på en måte som hører hjemme i en masteroppgave. Tin sier ”bare det som uavlatelig fornyer seg, er virkelig levende” (Tin, 2011, s. 13). Så da vil denne fornyelsen av en tradisjon kanskje gjøre at tradisjonen får leve.

Tin stiller et interessant spørsmål. ”Er en uinnskrenket frihet den nødvendige forutsetningen for kunstnerisk skapelse, eller kan den begrensede frihet som tradisjonen byr på, på sin måte stimulere skapelsen?” (Tin, 2011, s. 13). Jeg mener at denne masteroppgaven viser at det er fullt mulig skape noe nytt og samtidig vise respekt ovenfor tradisjonens begrensede frihet. På samme måte som når en forsker bruker andres forskning som grunnlag for det hun/han gjør selv, har jeg brukt hardangersømmen som utgangspunkt, og utviklet noe nytt. Jeg har utviklet en teknikk, og jeg har hele tiden forsøkt å gjøre dette med respekt for opphavet. Så det er ikke nødvendigvis riktig å si at man må enten være fri eller være begrenset, jeg mener man heller kan kombinere, så får man utnyttet fordelene begge retningene har å by på.

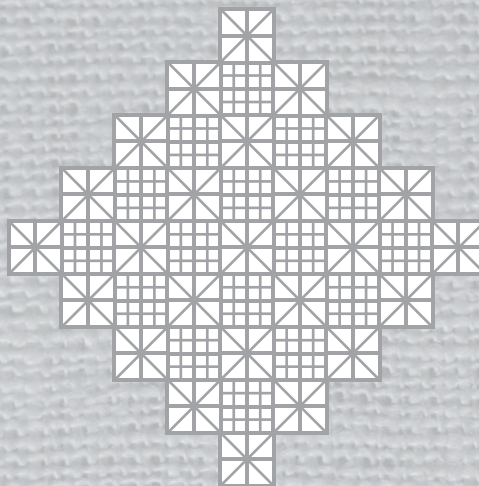
Tankene og påstandene over kommer Tin med i innledningen til boken sin. På slutten av boken, etter at han har tatt for seg mange ulike former for tradisjonskunst, kommer han med sin konklusjon om tradisjoner, spilleregler og spillerom. Hans empiriske materiale har bekreftet hans teori, nemlig den at ”tradisjonens estetikk nok innebærer et sett av spilleregler, men at disse reglene ikke er strengere enn at de åpner for et spillerom for den individuelle skapelsen” (Tin, 2011, s. 216). Han sier så at ”Reglene sikrer den tradisjonelle estetikken dens gjenkjennelighet, den individuelle skapelsen sikrer dens liv” (Tin, 2011, s. 216). Som jeg har fortalt i kapittel 1 står flere håndverk i fare for å dø ut, så kanskje den individuelle skapelsen ikke har vært sterk nok? Det er jo nettopp dette jeg ønsker, å holde liv i en tradisjon. Dersom Tins påstand om at individuell skapelse sikrer liv stemmer, så må vi ikke være så redde for å la denne delen av tradisjonelle håndarbeid få bli sterkere.

Tin tar også opp noe jeg ser på som interessant, nemlig at tradisjonens estetikk lever utenfor institusjoner, uten autoritetspersoner som tvinger tradisjonens regler og lydighet ovenfor tradisjonen på utøveren (Tin, 2011, s. 217). Jeg opplever at tradisjonell hardangersøm har mange og strenge regler man må følge. Og selv om det ikke finnes en autoritetsperson som utøver kontroll over disse reglene, er de utøvet av tyngden et håndverk får når det blir kalt en tradisjon. Jeg hadde selv en

opplevelse som fikk meg til å kjenne på tyngden av reglene en tradisjon bærer med seg mens jeg holdt på med denne masteroppgaven. Det var strikkedag på Norsk Folkemuseum, og jeg var der for å hilse på en jeg kjenner som skulle lede en aktivitet i anledning arrangementet. Før aktiviteten satt hun og flere av hennes venninner rundt et bord inne på museet og jobbet med sine respektive håndarbeid. Hun jeg kjenner spurte meg hvordan det gikk med masteroppgaven, og lurte på hva det var jeg hadde valgt å jobbe med. Jeg svarte at ”jeg jobber med å sy hardangersøm med symaskin”. Samtlige av kvinnene ved bordet stoppet å arbeide, og så på meg med sjokkerte og nesten sinte blikk. Til og med hun som kjenner meg godt, og som har sett mine tidligere arbeider, virket litt rystet. Så selv om det ikke er en bestemt autoritetsperson som utøver denne makten, vil jeg påstå at tradisjonens strenge regler utøves av den kollektive gruppen mennesker som holder på med den, og tyngden teknikken får av å være en tradisjon. Tin støtter opp under dette senere, når han skriver at ”tradisjonens estetikk bare eksisterer i kraft av tradisjonens egne bærere” (Tin, 2011, s. 217). Han sier også at disse tradisjonsbærerne utøver et sterkt sosialt press, men ”at dette presset hører snarere til den sosiale organisering, enn til tradisjonskunsten” (Tin, 2011, s. 217).

En av de største utfordringene jeg støtte på mens jeg jobbet med denne masteroppgaven, var da jeg skulle lære om hardangersøm. Som jeg har skrevet i kapittel 3 fant jeg ikke noen skriftlige regler når det kom til mønsterbyggingen i hardangersøm. Dette stemmer godt overens med en av Tins konklusjoner. ”Tradisjonens estetikk er langt på vei taus kunnskap. Det vil si at den ikke begrepsliggjøres og formidles teoretisk; den innlæres tvert imot gjennom praktisk handling” (Tin, 2011, s. 217). Slik jeg ser det kan det at kunnskapen er taus, svekke tradisjonen. For det første er man avhengig av å ha tilgang til et menneske som har denne kunnskapen, og som er villig til å lære den videre, for selv om det er praktiske handlinger som utvikler ferdigheten, trenger man først å få en innføring i teknikken man skal trene seg opp i. Og for det andre mener jeg at teori fungerer som en legitimerende kraft, og om det fantes god og grundig gjennomarbeidet teori om hardangersøm og lignende tradisjonelle håndverk, ville de kanskje ha større mulighet for å blomstre. Tidligere var det trygt nok for tradisjonens overlevelse at den var tradisjon, men i dag kan det virke som tradisjonens innflytelse er svekket, og den trenger hjelp. Jeg håper denne masteroppgaven kan være med på å hjelpe tradisjonen å styrke sin overlevelsessevne.

KAPITTEL 7 | Avslutning

Avslutning

Målet med masteroppgaven var å utvikle en teknikk basert på en tradisjon, og som jeg har skrevet i oppsummeringen på kapittel 4 mener jeg at jeg har klart å gjøre dette. Jeg synes også det var spennende å se på symaskin-hardangersøm gjennom teoriene til Hobsbawm og Tin. Men selv om jeg mener jeg har fått til det jeg ønsket er jeg ikke fornøyd. Etter at forskningsprosjektet var over satt jeg ikke bare igjen med et svar på problemstillingen min, jeg satt igjen med mange nye spørsmål. Kan teknikken brukes? Kan teorien om modernisering overføres til andre tradisjonelle håndverk? Dette er kanskje en konsekvens ved all forskning. Nye funn og observasjoner fører til nye spørsmål, som igjen fører til videre forskning. Sånn har det i alle fall vært for meg, for jeg kjenner nå på en sterk lyst til å forske videre, akkurat som jeg ønsket når jeg var ferdig med min bacheloroppgave.

Jeg sitter også igjen med et behov for å formidle denne teknikken videre, både fordi jeg er spent på å se om min teori om at det kan gjennomføres av andre stemmer, og fordi jeg er spent på om den vil være med å vekke en interesse for tradisjonell hardangersøm. Hvordan jeg skal gjøre dette vet jeg ikke enda, men jeg har noen idéer. En tanke er å ta utgangspunkt i min praktiske undersøkelse og skrive en bok om teknikken symaskin-hardangersøm. En annen er å brodere på klær og legge ut for salg på ulike nettsider, som epla.no og etsy.com. Men uansett hva jeg velger å gjøre videre med symaskin-hardangersøm er jeg sikker på at jeg ikke er ferdig med det enda.

Figur 85 - 100 prøvelapper satt sammen digitalt

Plan for utstilling

Da jeg var ferdig med den praktiske utforskningen satt jeg igjen med et lappeteppe på 100 prøvelapper (figur 85). Dette teppet viser hele prosessen, og blir en viktig del av masterutstillingen min. Idéen min har hele tiden vært at jeg ville vise at teknikken jeg utviklet kunne brukes for å dekorere klær. Til utstillingen har jeg derfor valgt å brodere på klær med symaskin-hardangersøm. Siden jeg har begrenset med tid mellom innlevering og utstilling har jeg valgt å brodere på klær jeg har kjøpt.

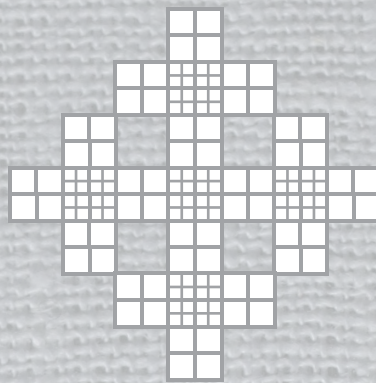
Jeg har kjøpt klær både på vanlige butikker og på bruktbutikk fordi jeg ønsker å vise at symaskin-hardangersøm er en fin teknikk til forandre nye klær og fornye gamle klær.

Jeg ønsker også vise at de broderte klærne fungerer i bruk, derfor samarbeider jeg med en fotograf, en stylist og en modell, og sammen skal vi gjennomføre en fotografering. Modellen skal fotograferes mens hun gjør hverdagslige ting, for jeg ønsker ikke å vise frem klesplaggene som kunstverk, jeg vil bekrefte at de fungerer i det daglige liv. De beste bildene fra fotograferingen vil jeg skrive ut i stort format og stille dem ut sammen med klærne og lappeteppet.

For at det skal være mulig å finne ut hvilke stoffer de forskjellige prøvelappene er sydd på eller hva slags tråd jeg har brukt har jeg tenkt å lage en bok med en oversikt over alle lappene, med et bilde, litt informasjon, og en kort refleksjon rundt prøvelappen. Innholdet i denne boken legger med som vedlegg til masteroppgaven. Jeg har også samlet alle mønstrene jeg har tegnet, og vil lage en bok som inneholder disse. Jeg vil også legge med boken jeg har brukt for å ha oversikt over alle stoffene jeg har kjøpt mens jeg har jobbet med denne masteroppgaven.

Alle disse ulike elementene er med å vise prosessen jeg har vært gjennom, og viser også at jeg har oppnådd et resultat som har tas i bruk.

Referanser

Litteratur

- Alvesson, M. og Sköldbberg, K. (2009) *Reflexive Methodology – New Vistas for Qualitative Research*. London: Sage Publications.
- Barnden, B. (2010). *Broderi*. Oslo: Cappelen Damm.
- Frayling, C. (1993). *Research in Art and Design*. London: Royal College of Art.
- Graburn, N. H. H. (2001). What is Tradition? *Museum Anthropology*, 24 (2/3), 6-11. Hentet fra <http://www.readcube.com/articles/10.1525/mua.2000.24.2-3.6>.
- Gyldendal. (2015). *Årsrapport 2015*. Oslo: Gyldendal.
- Haugland, I. (2013). *Handverket i eit spenningsfelt – Kunnskapsdannelse og materiell kultur mellom tradisjon og samtid*. (Mastergradsavhandling, Høgskolen i Oslo og Akershus), hentet fra [http://www.vakmanstad.nl/ftp/Handverket%20i%20eit%20spenningsfelt\[1\]%20kopie.pdf](http://www.vakmanstad.nl/ftp/Handverket%20i%20eit%20spenningsfelt[1]%20kopie.pdf).
- Hobsbawm, E. (1983). Introduction: Inventing Traditions. I E. Hobsbawm og T. Ranger (Red.), *The Invention of Tradition*. (s. 1-14). Cambridge: Cambridge University Press.
- Jakobsen, S. E. (2014, 30.01). Psykisk syke unge får medisiner – ikke oppfølging. *Forskning.no*. Hentet fra <http://forskning.no/medisiner-barn-og-ungdom/2014/01/psykisk-syke-unge-far-medisiner-ikke-oppfolging>.
- Kornmo, E. (2016, 27.12). At dere ber norsk ungdom satse på yrkesfag, er faktisk utrolig råttert. *Aftenposten*. Hentet fra http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/At-dere-ber-norsk-ungdom-satse-pa-yrkesfag_-er-faktisk-utrolig-rattent--Eirik-Kornmo-11051b.html.
- Kunnikoff, J. (2015). *Formell Fagkompetanse i Kunst og Håndverk – Betydning, prioritering og konsekvenser*. (Mastergradsavhandling, Høgskolen i Oslo og Akershus). Hentet fra <https://>

oda.hioa.no/en/formell-kompetanse-i-kunst-og-handverk-betydning-prioritering-og-konsekvenser/asset/dspace:8267/Kunnikoff.pdf.

Lundegaard, H. (2016, 04.05). – Vi kan sy ferdig bunad på en halvtime, bare vi har mål.

Aftenposten. Hentet fra http://www.aftenposten.no/amagasinet/--Vi-kan-sy-en-ferdig-bunad-pa-en-halvtime_-bare-vi-har-mal-39689b.html.

Merriam-Webster Dictionary. (Udatert). *do-it-yourself*. Hentet fra

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/do%E2%80%93it%E2%80%93yourself>.

Mundal, K. (1994). *Den Store Broderiboken*. København: Forlaget Allehånde.

Nasjonalmuseet. (2015). *Nålens Øye – Samtidsbroderi*. Oslo: Nasjonalmuseet.

Norske Bunader. (udatert). Hardangerbunad. Hentet fra

<http://www.norskebunader.no/nb/product/915/2023/hardangerbunad>.

Norsk Flid. (udatert). Hardanger Eidfjord – Ulvik. Hentet fra

<http://www.norskflid.no/bunad/bunader/hordaland/hardanger-eidfjord-ulvik/>.

Osa, K. (2016). *Hardangersaum – læring i ein handverkstradisjon*. (Mastergradsavhandling, Høgskolen i

Oslo og Akershus), hentet fra <https://oda.hioa.no/en/hardangersaum-laering-i-ein-handverkstradisjon/asset/dspace:10470/Osa.pdf>.

Pedersen, K. A. (1993). *Når klar blir bunad*. (Magistergradsavhandling)

Oslo: Universitetet i Oslo.

Sennett, R. (2008). *The Craftsman*. London: Penguin Books.

Sevaldson, B. (2010). Discussions & Movements in Design Research. *FORMakademisk* 3 (1).

22)20)8-31. Hentet fra <https://journals.hioa.no/index.php/formakademisk/article/view/137>.

Sevaldson, B. (2011). *Giga-Mapping: Visualisation for Complexity and Systems Thinking in Design*. Paper

lagt frem på Nordic Design Research Conference, 2011, Helsinki. Abstract hentet fra

<http://www.nordes.org/opj/index.php/n13/article/view/104/88>.

- Sivertsen, A. (2010). *Hardangersaum*. Utne: Hardanger Folkemuseum.
- Skåltveit-Stuland, G. og Arneberg, H. (1931). *Hardangersaum*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag.
- Stanton, Y. (2016). *Early-style Hardanger – traditional norwegian whitework embroidery*. Hornsby: Vetty Creations.
- Statistisk sentralbyrå. (2014). *Kompetanseprofil i grunnskolen*. Hentet 16 februar 2017 fra https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/197751?ts=148a1618d30.
- Store Norske Leksikon. (2012, 22.10). *Tradisjon*. Hentet fra <https://snl.no/tradisjon>.
- Stuland, G. (1980). *Hardangerbunaden før og no*. Oslo: Fabritius Forlagshus.
- Stuland, G. (1960/2013). *Hardangersaum*. Oslo: Fabritius Forlagshus.
- Tesfaye, M. (2013). *Kloge Hænder – Et forsvar for håndværk og faglighed*. København: Gyldendal.
- Thorsnæs, G. (2014, 23.09). Hardanger. I *Store Norske Leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/Hardanger>.
- Tin, M. B. (2011). *Spilleregler og spillerom – Tradisjonens estetikk*. Oslo: Novus forlag.
- Utdanningsdirektoratet. (2006a). *Læreplan i Kunst og Håndverk – Etter 2. årstrinn*. Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/KHV1-01/Hele/Kompetansemaal/etter-2.-arstrinn>.
- Utdanningsdirektoratet. (2006b). *Læreplan i Kunst og Håndverk – Etter 4. årstrinn*. Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/KHV1-01/Hele/Kompetansemaal/etter-4.-arstrinn>.
- Utdanningsdirektoratet. (2006c). *Læreplan i Kunst og Håndverk – Etter 7. årstrinn*. Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/KHV1-01/Hele/Kompetansemaal/etter-7.-arstrinn>.
- Utdanningsdirektoratet. (2006d). *Læreplan i Kunst og Håndverk – Etter 10. årstrinn*. Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/KHV1-01/Hele/Kompetansemaal/etter-10.-arstrinn>.
- Utdanningsdirektoratet. (2006e). *Læreplan i Matematikk Fellesfag – Kompetansemål etter 2. årssteget*. Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/MAT1-04/Hele/Kompetansemaal/kompetansemaal-etter-2.-arssteget->.

Utdanningsdirektoratet. (2006f). *Læreplan i Matematikk Fellesfag – Kompetansemål etter 4. årssteget.*

Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/MAT1-04/Hele/Kompetansemaal/kompetansemal-etter-4.-arssteget->.

Utdanningsdirektoratet. (2006g). *Læreplan i Matematikk Fellesfag – Kompetansemål etter 10. årssteget.*

Hentet fra <https://www.udir.no/kl06/MAT1-04/Hele/Kompetansemaal/kompetansemal-etter-10.-arssteget->.

Utdanningsdirektoratet. (2006h). *Læreplan i Valgfaget Design og Redesign.* Hentet fra

<https://www.udir.no/kl06/DOR1-01/Hele/Kompetansemaal/design-og-redesign->.

Valevatn, K. (1996). *Teljesaum til bunad – Sting for sting.* Voss: Voss Prentverk.

Valla, K. (2015, 16.12). Slik holder motehuset Chanel liv i Frankrikes gamle håndverksatelierier.

Aftenposten. Hentet fra <http://www.aftenposten.no/kultur/Slik-holder-motehuset-Chanel-liv-i-Frankrikes-gamle-handverksatelierier-60433b.html>.

Zwick, J. & Brooks, P. (Regissør og produsent). (2002). *Mitt Store Fete Greske Bryllup* [DVD]. [u.s.]:

Gold Circle Films.

Figurer

- Figur 01 - s. 03: *Smøyg med ståltråd*. Eget broderi. Eget foto.
- Figur 02 - s. 03: *Korssting sydd på farget papir*. Eget broderi. Eget foto.
- Figur 03 - s. 03: *Bunadsbroderier sydd med tredimensjonal effekt*. Eget broderi. Eget foto.
- Figur 04 - s. 03: *Hardangersøm sydd med symaskin på skai*. Eget broderi. Eget foto.
- Figur 05 - s. 03: *Plattsøm sydd på foto overført til stoff*. Eget broderi. Eget foto.
- Figur 06 - s. 08: *Geriljabroderi*. Hentet fra *Geriljabroderi*, av Astrid Loraas og Mona Pedersen (red.), 2010, forside.
- Figur 07 - s. 22: *Gammelt forkle fra Hovland*. Hentet fra *Hardangerbunaden før og no*, av Gudrun Stuland, 1980, s. 76.
- Figur 08 - s. 22: *Bord i reticella på et erme til en korkåpe*. Hentet fra *Hardangerbunaden før og no*, av Gudrun Stuland, 1980, s. 76.
- Figur 09 - s. 23: *Klostersting*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 57.
- Figur 10 - s. 24: *Neling*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 103.
- Figur 11 - s. 24: *Åttebladrose*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 64.
- Figur 12 - s. 24: *Spir/Enklere åttebladrose*. Egen illustrasjon. Eget foto.
Inspirert av Stanton, 2016, s. 66.
- Figur 13 - s. 25: *Triangel med små trinn*. Egen illustrasjon. Eget foto.
Inspirert av Stanton, 2016, s. 70.
- Figur 14 - s. 25: *Skrå stav*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 113.
- Figur 15 - s. 25: *Strek*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 115.
- Figur 16 - s. 26: *Kors*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 117.

- Figur 17 - s. 26: *Kryss*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 115.
- Figur 18 - s. 26: *Spindel*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 119.
- Figur 19 - s. 26: *Finere spindel*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 123.
- Figur 20 - s. 27: *Knuter*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 111.
- Figur 21 - s. 27: *Austmannarenning*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 71.
- Figur 22 - s. 27: *Dobbel austmannarenning*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 74.
- Figur 23 - s. 27: *Hull*. Egen illustrasjon. Eget foto. Inspirert av Stanton, 2016, s. 84.
- Figur 24 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Early-Style Hardanger*, av Yvette Stanton, 2016, s. 45.
- Figur 25 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 23.
- Figur 26 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 23.
- Figur 27 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 38.
- Figur 28 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 40.
- Figur 29 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 41.
- Figur 30 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Teljesaum til bunad - sting for sting*, av Kirsten Valevatn, 1996, s. 93.
- Figur 31 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Skåltveit-Stuland

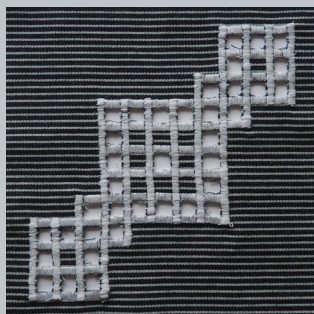
- og Halvdan Arneberg, 1931, s. 14.
- Figur 32 - s. 30: *Skjortekrage*. Hentet fra *Teljesaum til bunad - sting for sting*, av Kirsten Valevatn, 1996, s. 90.
- Figur 33 - s. 31: *Oppbygning av mønsterbord på krage og mansjett*. Egen illustrasjon. Eget foto.
- Figur 34 - s. 32: *Forklebord*. Hentet fra *Early-Style Hardanger*, av Yvette Stanton, 2016, s. 47.
- Figur 35 - s. 32: *Forklebord*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 15.
- Figur 36 - s. 32: *Forklebord*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 21.
- Figur 37 - s. 32: *Forklebord*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 31.
- Figur 38 - s. 32: *Forklebord*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 25.
- Figur 39 - s. 32: *Forklebord*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 37.
- Figur 40 - s. 32: *Forklebord*. Hentet fra *Teljesaum til bunad - sting for sting*, av Kirsten Valevatn, 1996, s. 72.
- Figur 41 - s. 32: *Forklebord*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 51.
- Figur 42 - s. 33: *Forklebord*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 50.
- Figur 43 - s. 33: *Forklebord*. Hentet fra *Teljesaum til bunad - sting for sting*, av Kirsten Valevatn, 1996, s. 80.
- Figur 44 - s. 33: *Forklebord*. Hentet fra *Teljesaum til bunad - sting for sting*, av Kirsten Valevatn, 1996, s. 84.
- Figur 45 - s. 33: *Oppbygning av en forklebord*. Egen illustrasjon. Eget foto.
- Figur 46 - s. 34: *Eksempel på linje fra forklebord*. Egen illustrasjon. Eget foto.
- Figur 47 - s. 34: *Eksempel på linje fra forklebord*. Egen illustrasjon. Eget foto.
- Figur 48 - s. 34: *KM1 - Åttebladrose*. Egen illustrasjon. Eget foto.

- Figur 49 - s. 34: *KM2 - Kors*. Egen illustrasjon. Eget foto.
- Figur 50 - s. 34: *KM3 - Kløverkors*. Egen illustrasjon. Eget foto.
- Figur 51 - s. 34: *KM4 - Diagonal kvadrat*. Egen illustrasjon. Eget foto.
- Figur 52 - s. 34: *KM5 - 'Firkant'*. Egen illustrasjon. Eget foto.
- Figur 53 - s. 35: *Duk/Løper*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 47.
- Figur 54 - s. 35: *Duk/Løper*. Hentet fra *Early-Style Hardanger*, av Yvette Stanton, 2016, s. 24.
- Figur 55 - s. 35: *Duk/Løper*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 20.
- Figur 56 - s. 35: *Duk/Løper*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 10.
- Figur 57 - s. 35: *Duk/Løper*. Hentet fra *Hardangermønster*, av Sara Lawergren, 1960, s. 11.
- Figur 58 - s. 35: *Duk/Løper*. Hentet fra *Lær deg hardangersøm*, av Lillill Thuve, 2003, s. 29.
- Figur 59 - s. 36: *Duk/Løper*. Hentet fra *Lær deg hardangersøm*, av Lillill Thuve, 2003, s. 17.
- Figur 60 - s. 36: *Duk/Løper*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Skåltveit-Stuland og Halvdan Arneberg, 1931, s. 28.
- Figur 61 - s. 36: *Duk/Løper*. Hentet fra *Hardangersaum*, av Gudrun Stuland, 1960/2013, s. 20.
- Figur 62 - s. 40: *Symaskin*. Eget foto.
- Figur 63 - s. 40: *Stinglengde*. Eget foto.
- Figur 64 - s. 40: *Stingbredde*. Eget foto.
- Figur 65 - s. 41: *Trådspenning*. Eget foto.
- Figur 66 - s. 41: *Synåler*. Eget foto.
- Figur 67 - s. 41: *Saks 1: Skreddersaks*. Eget foto.
- Figur 68 - s. 42: *Saks 2: Liten og lett saks*. Eget foto.

- Figur 69 - s. 42: *Saks 3: Hardangersøm-saks*. Eget foto.
- Figur 70 - s. 42: *Penner*. Eget foto.
- Figur 71 - s. 43: *Vinkel-linjal*. Eget foto.
- Figur 72 - s. 43: *Millimeterpapir*. Eget foto.
- Figur 73 - s. 44: *Tegne mønster*. Eget foto.
- Figur 74 - s. 44: *Overføre mønster til stoff*. Eget foto.
- Figur 75 - s. 45: *Planlegge søm og tilpasse symaskin*. Eget foto.
- Figur 76 - s. 46: *Sy prøvelappen*. Eget foto.
- Figur 77 - s. 46: *Fjerne Stitch-n-Tear*. Eget foto.
- Figur 78 - s. 47: *Klippe hullene*. Eget foto.
- Figur 79 - s. 48: *Prøvelapp 1 til 20*. Egne broderi. Egne foto.
- Figur 80 - s. 52: *Prøvelapp 21 til 40*. Egne broderi. Egne foto.
- Figur 81 - s. 56: *Prøvelapp 41 til 60*. Egne broderi. Egne foto.
- Figur 82 - s. 59: *Prøvelapp 61 til 80*. Egne broderi. Egne foto.
- Figur 83 - s. 62-63: *Prøvelapp 81 til 100*. Egne broderi. Egne foto.
- Figur 84 - s. 66-68: *Oversikt over tekstiler*.
- Figur 85 - s. 90: *100 prøvelapper satt sammen digitalt*. Egne broderi. Eget foto.

Vedlegg

VEDLEGG 1 - Oversikt over prøvelapper

Prøvelapp 1

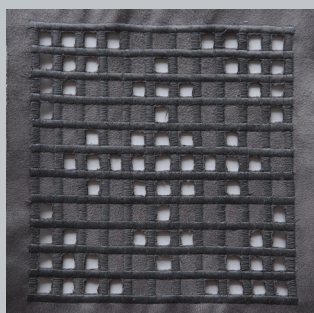
Stoff:

Denim

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Første lapp gikk bra. Litt for stor stinglengde, det må jeg jobbe med. Litt vanskelig å klippe rene kanter langs hullene.

Prøvelapp 2

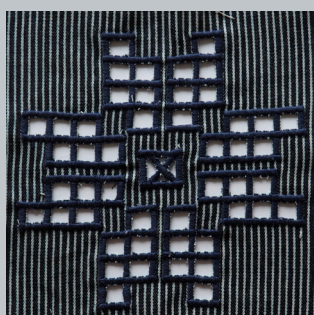
Stoff:

Møbelruskinn

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Bedre stinglengde. Det tykke stoffet var vanskeligere å klippe i. Det er lurt å sy den ytterste sømmene sist, så den endene på sømmene blir skjult.

Prøvelapp 3

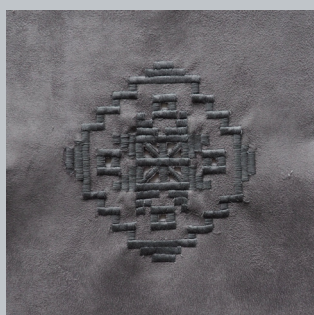
Stoff:

Denim

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg klippet noen hull før jeg var ferdig å sy, og det var veldig dumt. Stoffet ble veldig tøyelig, og det var vanskelig å sy. Ruten med kryss i midten ble ikke fin i det hele tatt.

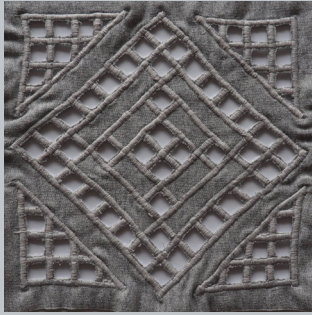
Prøvelapp 4

Stoff:

Møbelruskinn

Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Veldig små hull som var veldig vanskelig å klippe. De tette sømmene trakk stoffet veldig sammen. Den grå sømmen mot det grå stoffet synes ikke veldig godt.

Prøvelapp 5

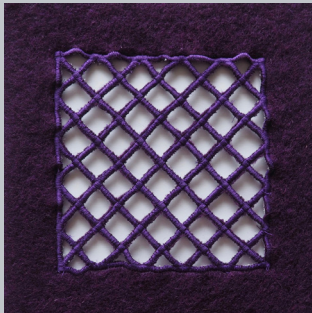
Stoff:

Isoli

Tråd:

Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Det elastiske stoffet er vanskelig å sy på. Det trekker seg veldig, spesielt der jeg har både diagonale og rette sømmer på samme sted. Stoffet strakk seg enda mer når jeg rev vekk vliselinen.

Prøvelapp 6

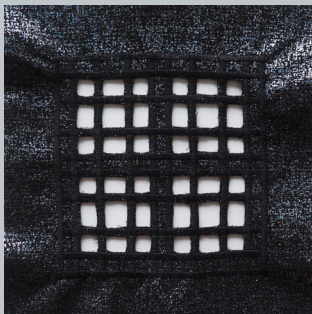
Stoff:

Ullfilt

Tråd:

Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Sydde først med alt for stor stinglengde, og måtte sy over en gang til. Da ble sømmen så stiv at lappen kan stå av seg selv. Sømmene blir smalere når stoffet er tykt.

Prøvelapp 7

Stoff:

Crepe

Georgette

Tråd:

Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Bedre sømmer, og godt stoff å klippe, men jeg får ikke av vliselinen på baksiden. Stoffet er også litt for elastisk, så det er litt vanskelig å sy på.

Prøvelapp 8

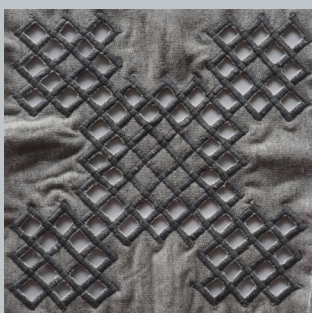
Stoff:

Lin-Viskose
blanding

Tråd:

Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Stoffet rakner lett, og trekker seg fort. Punktet i midten med 4 sømmer oppå hverandre er blitt en stor klump. En av sømmene har raknet fordi trådene er for glatte.

Prøvelapp 9

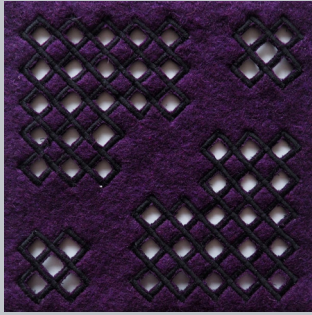
Stoff:

Isoli

Tråd:

Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Det gikk bare å sy på dette stoffet når alle sømmene gikk i samme retning. Men det strekker seg fortsatt veldig, og rutene blir ikke kvadratiske.

Prøvelapp 10

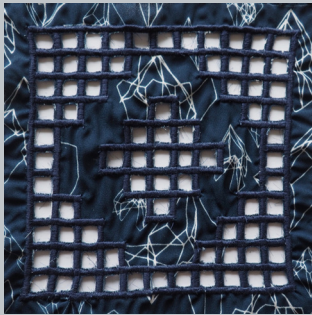
Stoff:

Ullfilt

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Gikk bedre med mindre stinglengde. Ikke lurt med svart søm på lilla stoff, for stoffet synes litt på innsiden av rutene jeg klipper. Når stoffet er både tykt og elastisk strekker deg seg ikke så mye.

Prøvelapp 11

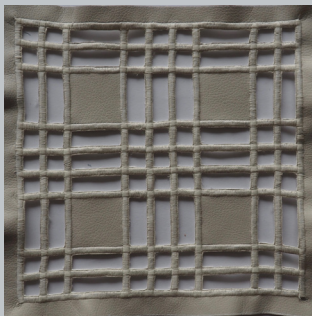
Stoff:

Chiffon

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Det tynne stoffet er vanskelig å tegne på, vanskelig å sy på, og rakner kjempelett. Jeg vil ikke brodere mer på dette stoffet.

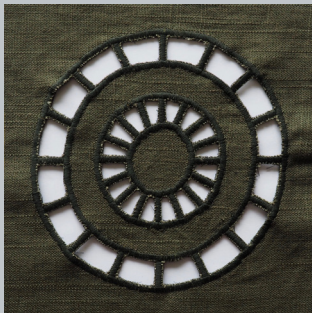
Prøvelapp 12

Stoff:

Skai

Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg er overasket over hvor godt stoffet tålte de lange hullene. De var lette å klippe, ser fine og rene ut, og sømmen er fin mot den glatte skaien. Men det ser ikke veldig ut som hardangersøm.

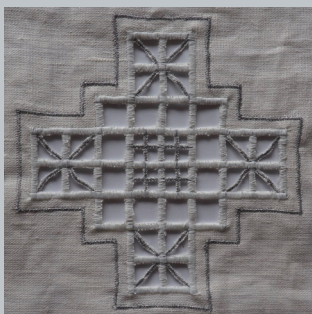
Prøvelapp 13

Stoff:

Lin-Viskose blanding

Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Runde mønster fungerer teknisk, men er så fjernt fra hardangersøm at jeg ikke vil bruke det videre.

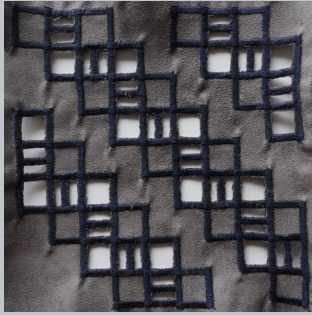
Prøvelapp 14

Stoff:

100% Lin

Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil og sølvtråd fra Gütermann

Refleksjon: 100% lin er godt å sy på, rakner ikke fort, stivt nok til å tåle søm, men litt vanskelig å klippe rene kanter på det. Spesielt langs sølv-sømmene. Sølvtråden er veldig vanskelig for symaskina.

Prøvelapp 15

Stoff: Møbelruskinn
Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Fungerer ikke godt med blå søm på det grå stoffet. Sømmene drar stoffet veldig sammen. Mønsteret fungerer som bord, men jeg tror det blir bedre om det er mindre.

Prøvelapp 16

Stoff: Stretch bomull/viskose
Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

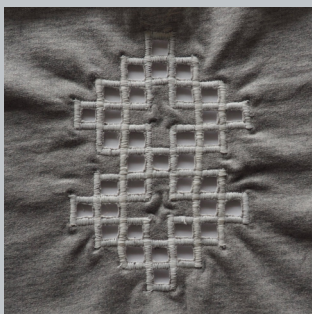
Refleksjon: Stoffet er greit å sy på, men strakk seg veldig da jeg rev av vliselinen på baksiden. Må finne noe annet enn vliselin. Fargene i stoffet synes inne i rutene jeg klipper.

Prøvelapp 17

Stoff: Denim
Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: De lange diagonale hullene gaper på prøvelappen. Mønsteret er for enkelt til å være så stort. Trådene fra stoffet sybes inne i rutene. Må finne bedre saks å klippe med.

Prøvelapp 18

Stoff: Isoli
Tråd: Broderitråd fra Gütermann

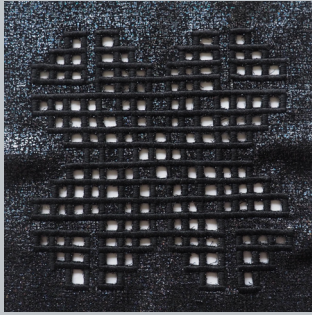
Refleksjon: Når jeg syr alle sømmene mot punktet i midten dytter sømmen stoffet og lager en topp. Når jeg syr videre må jeg prøve å sy frem og tilbake, så stoffet ikke strekker seg.

Prøvelapp 19

Stoff: Lin-Viskose blanding
Tråd: Broderitråd fra Gütermann

Refleksjon: Stoffet rakner enda fortere når jeg syr med tykkere tråd, for stingene blir lengre og holder ikke trådene i stoffet på plass. Flere av fyllingene har blitt borte.

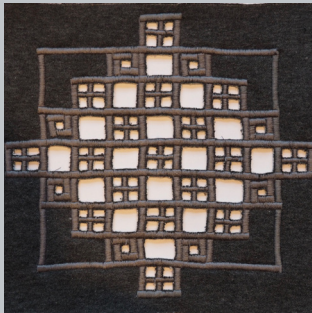

Prøvelapp 20

Stoff:
Crepe
Georgette

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Første prøvelapp med så små ruter i hele mønsteret. Vanskelig å se hva motivet skal være, kanskje fordi det er bred søm på sort stoff. Rutene er ikke kvadratiske, for stoffet drar seg.

Prøvelapp 21

Stoff:
Jersey

Tråd:
Broderitråd fra
Glide

Refleksjon: Tykk jersey er godt å sy på, men litt vanskelig å få helt kvadratiske ruter. De lange sømmene ut fra mønsteret strekker stoffet. Vanskelig å klippe rent. Stitch-n-Tear fungerer veldig bra.

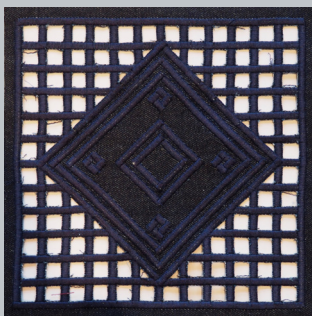

Prøvelapp 22

Stoff:
Møbelchenille

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: De små trådene i stoffet stikker gjennom sømmen så det blir farge på sømmen. Stoffet er også tykt og vanskelig å klippe. Jeg vil ikke bruke det videre.

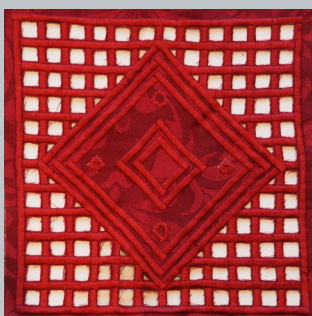

Prøvelapp 23

Stoff:
Denim

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Dongeri tåler veldig godt sømmen. Til og med der det går sømmer både diagonalt og rett. Tåler også godt sømmer tett sammen. Litt vanskelig å klippe.

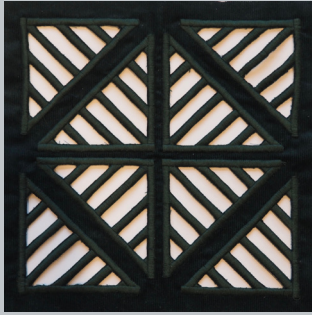

Prøvelapp 24

Stoff:
Jacquard

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Dette stoffet fungerte veldig dårlig. Det gikk bra mens jeg sydde, men når jeg skulle fjerne Stitch-n-Tear strakk det seg veldig, og ble skjevt. Også vevd med mange tråder, så vanskelig å klippe rent.

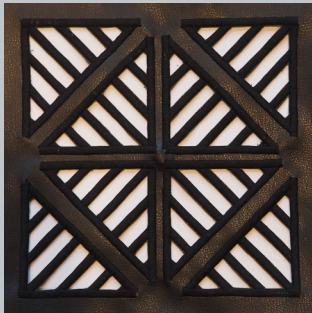

Prøvelapp 25

Stoff:
Baby-
kordfløyel

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Selv om stoffet er tynt er det veldig godt å sy på. Strekker seg ikke, rakner ikke, og er lettere å klippe rent enn mange andre stoff.

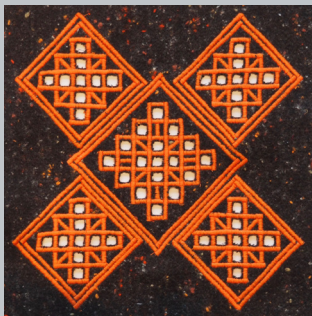

Prøvelapp 26

Stoff:
Skai

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Skai strakk seg litt mer enn baby-kordfløyelen. Det er litt vanskelig å tegne mønster på skai, for blekket trekker ikke inn i stoffet. Liker mønsteret, men det er ikke veldig hardangersøm.

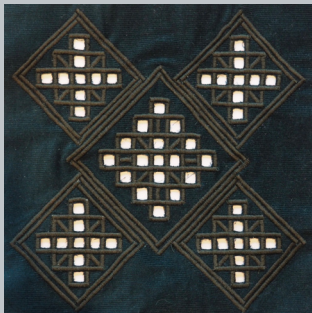

Prøvelapp 27

Stoff:
Tweed

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Dette stoffet var veldig godt å sy på. Det er litt tovet, så det rakner ikke. De smale sømmene var enkle å sy. Litt vanskelig å klippe rene kanter i de små hullene.

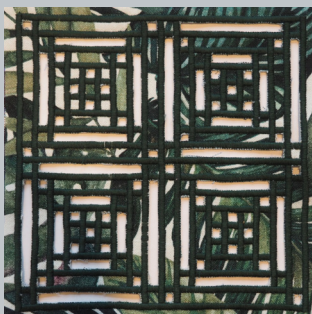

Prøvelapp 28

Stoff:
Baby-
kordfløyel

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Det tynne stoffet tålte ikke like godt sømmene som ligger så tett som i denne prøvelappen. Mønsteret hadde blitt finere med en annen farge på sømmen.

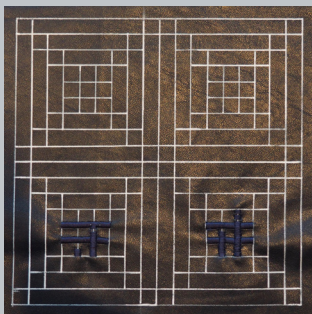

Prøvelapp 29

Stoff:
Børstet bomull

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Det mønstrete stoffet konkurrerer for mye med broderiet, og lappen blir alt for urolig. Stoffet tåler søm og klipping godt. Broderier ligner ikke på hardangersøm i det hele tatt.

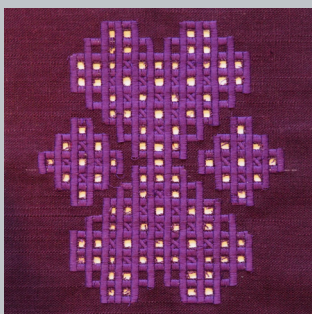
Prøvelapp 30

Stoff: Imitert skinn

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Dette stoffet var umulig å sy på. Det er veldig elastisk, og når jeg sydde en søm over en annen ville ikke symaskina sy mer, den hoppet over sting, tråden floket veldig. Eneste lapp jeg ikke har gjort ferdig.

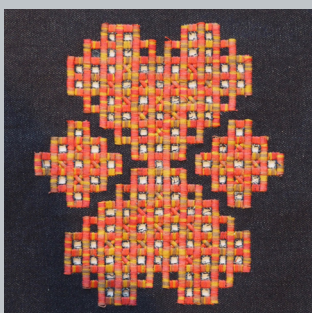
Prøvelapp 31

Stoff: Lin-Viskose blanding

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Samme stoff som i lapp 8, 13 og 19, men annen farge. Hjalp ikke med bredere sømmer og små hull, det raknet alikevel. Sømmene og de små hullene er for dominerende, og broderiet er ikke nett.

Prøvelapp 32

Stoff: Denim

Tråd:

Broderitråd fra Gütermann

Refleksjon: Det var nesten umulig å klippe de små hullene i et så tykt stoff som denim. Likte ikke broderitråden med de forskjellige fargene. Ikke et godt broderi-mønster å sy. Ikke bra med små hull og brede sømmer.

Prøvelapp 33

Stoff: Møbelchenille

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Liker stoffet, men det at det er mange smale sømmer får det til å virke rotete. Klarer ikke klippe ut hullene som skal være midt i mønsteret.

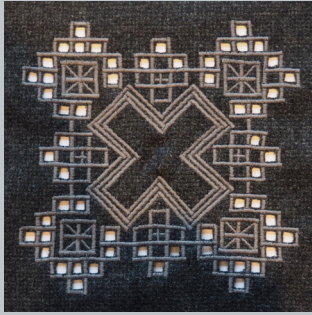
Prøvelapp 34

Stoff: Børstet bomull

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Det mønstretet stoffet fungerte bere her enn i prøvelapp 29, men er fortsatt ikke pent. Vanskelig å tegne på mønsteret før jeg skal sy, for jeg må bruke forskjellige penner på forskjellige deler av stoffet.

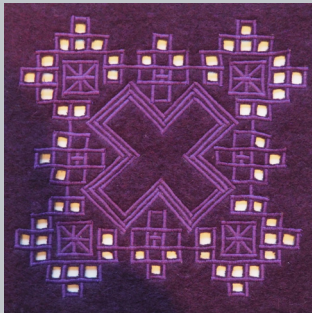

Prøvelapp 35

Stoff:
Vevd ull

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Stoffet fungerer godt. Det er lett å klippe. Strakk seg litt i midten av prøvelappen. Litt for stor kontrast mellom trådfargen og stoffet.

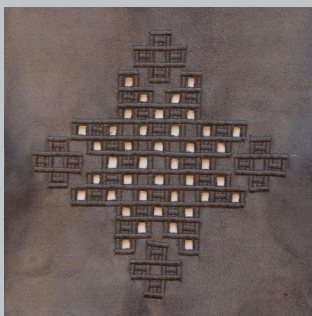

Prøvelapp 36

Stoff:
Ullfilt

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: På det elastiske stoffet strakk mønsteret seg mer. Det har ikke strukket seg sånn før, men det kan være at det er så mange små sømmer. Stoffet tåler hull veldig godt. Rakner ikke i det hele tatt.

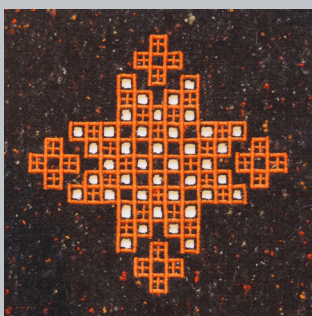

Prøvelapp 37

Stoff:
Møbelruskinn

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Jeg vil ikke sy mer på dette stoffet. Selv om det er flere hull og smale sømmer trekker det seg veldig sammen. Klarte ikke klippe vekk stoffet rundt korsene inne i rutene. Vanskelig å se mønsteret.

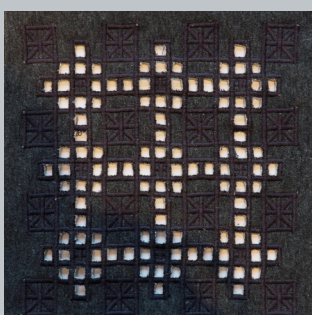

Prøvelapp 38

Stoff:
Tweed

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Mønsteret synes bedre her enn i prøvelapp 39. Synes det er fint at trådfargen tar igjen en av fargene som er på prikkene i stoffet. Litt vanskelig å klippe rene kanter.

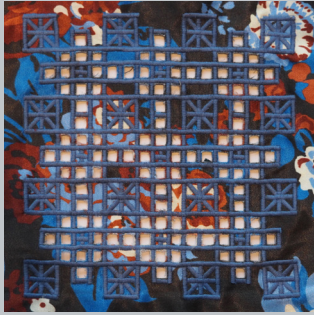

Prøvelapp 39

Stoff:
Jersey

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: De mange og smale sømmene strekker litt på stoffet, men ikke lie mye som på tynnere elastiske stoff. Det at stoffet er så tykt gjør at det er vanskelig å klippe rene kanter i hullene. Må prøve større hull.

Prøvelapp 40

Stoff: Stretch bomull/
viskose

Tråd: Sytråd fra Stoff
& Stil

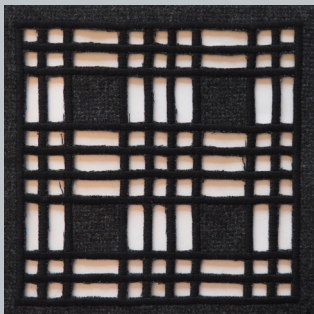
Refleksjon: Denne lappen ser veldig rotete ut. Alt for mange sømmer som konkurrerer med mønsteret i stoffet. Den blå tråden er ikke fin sammen med mønsteret heller. Ser ikke hva som er hull og hva som er stoff.

Prøvelapp 41

Stoff: Tweed
Tråd: Broderitråd fra
Gütermann

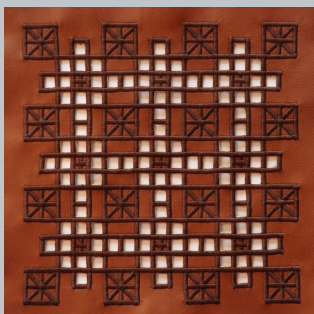
Refleksjon: Samme broderi-mønster som prøvelapp 14. Den tykke tråden ser fin ut på stoffet. Sømmene er rettere, og det er klippet finere. Fint med litt mørkere farge på tråden enn på de tidligere lappene i tweed.

Prøvelapp 42

Stoff: Vevd ull
Tråd: Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Samme broderi-mønster som prøvelapp 12. Det tynnere stoffet tålte også de avlange hullene. Finere med mørk sytråd på dette stoffet. Men broderi-mønseret stemmer ikke med hardangersøm.

Prøvelapp 43

Stoff: Skai
Tråd: Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Samme broderi-mønster som prøvelapp 39 og 40. Mønsteret ble mye finere når det ble sydd på skai. Det rene stoffet tålte både mange smale sømmer og et litt urolig mønster.

Prøvelapp 44

Stoff: Filt
Tråd: Broderitråd fra
Gütermann

Refleksjon: Samme broderi-mønster som prøvelapp 19. Filt er det beste stoffet så langt. Lett å tegne på, tåler søm godt, og lett å klippe. Den tykke tråden er fin på stoffet, men blir fort klump om jeg syr over den.

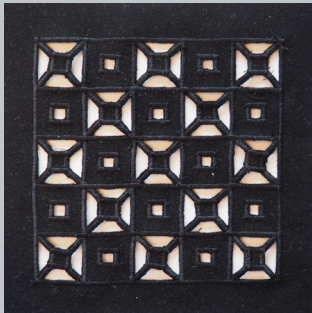

Prøvelapp 45

Stoff: Møbelchenille

Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Samme broderi-mønster som prøvelapp 5. Dette stoffet trakk seg ikke som Isolioen.

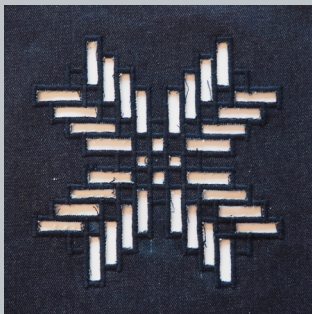

Prøvelapp 46

Stoff: Vadmel

Tråd: Broderitråd fra Glide

Refleksjon: Vadmel er nesten like godt å jobbe med som filt, men det strekker seg litt mer. Virker litt svakt i de skrå sømmene som holder rutene i midten. Broderitråden er vanskelig å sy med, den rakner fort.

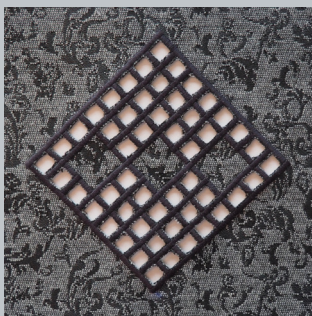

Prøvelapp 47

Stoff: Denim

Tråd: Dongeritråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Denne prøvelappen har jeg ikke fått til å klippe rene kanter på, uansett hvor mange ganger jeg har gått over den. Jeg liker mønsteret, men det stemmer ikke overens med hardangersøm.

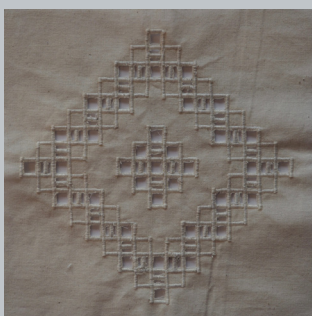

Prøvelapp 48

Stoff: Brokade

Tråd: Sytråd fra Gütermann

Refleksjon: Dette stoffet er nesten umulig å tegne rette linjer på. Det er så glatt, og veldig bevegelig. Det rakner også veldig fort.

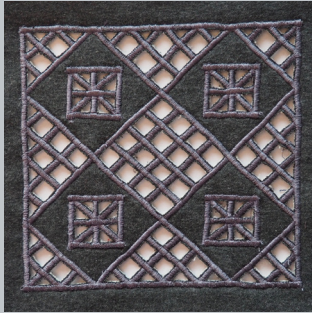

Prøvelapp 49

Stoff: Bomullslerret

Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Første prøvelapp hvor alle sømmer er stingbredde 2. Var vanskelig å stille inn symaskina, så sømmene er ikke fine. Bomullslerret fungerer overaskende bra, krymper ikke og er lett å klippe.

Prøvelapp 50

Stoff:

Jersey

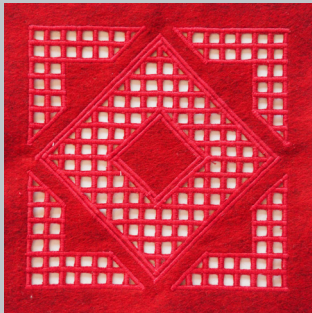
Tråd:

Brodeitråd fra
Glide

Refleksjon: Ikke godt å ha så mye hull i

dette stoffet. Heller ikke så mange sømmer.

Den tynne brodeitråden måtte ha veldig kort stinglengde, og hang seg veldig fort opp.

Prøvelapp 51

Stoff:

Filt

Tråd:

Sytråd fra Stoff
& Stil

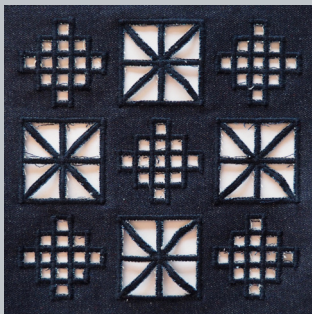
Refleksjon: Denne lappen liker jeg veldig

godt. Kombinasjonen av det rene møn-

steret, alle rutene, og bruken av negativt

rom for å skape form fungerer godt. Filt er

veldig godt å jobbe med.

Prøvelapp 52

Stoff:

Denim

Tråd:

Møbeltråd fra
Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg blir mer og mer skeptisk

til dongeri. Det er nesten umulig å klippe

rene kanter, og det er vevd med tråder av

forskjellige farger, så det kommer alltid en

annen farge langs kanten på hullene.

Prøvelapp 53

Stoff:

Vadmél

Tråd: Sytråd

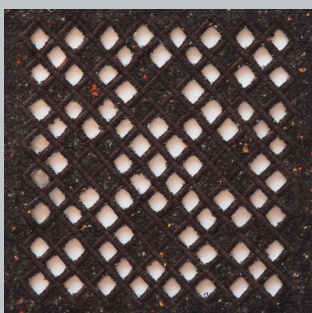
fra Stoff & Stil
og Sølvtråd fra
Gütermann

Refleksjon: Sølvtråden gir en stilig effekt,

nesten som om jeg har sydd inn ståltråd

inne i broderiet. Men den er også ganske

stiv, og symaskina sliter veldig med den.

Prøvelapp 54

Stoff:

Tweed

Tråd:

Møbeltråd fra
Stoff & Stil

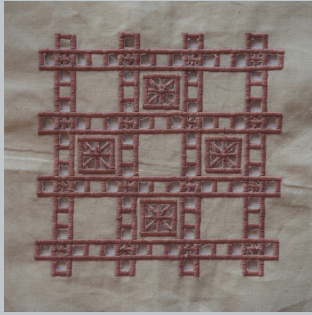
Refleksjon: Å sy rutenett for så å klippe ut

hull for å få frem mønsteret fungerer ikke

godt, spesielt i denne lappen. Den brune

tråden mot det brune stoffet synes nesten

ikke, og det virker rotete.

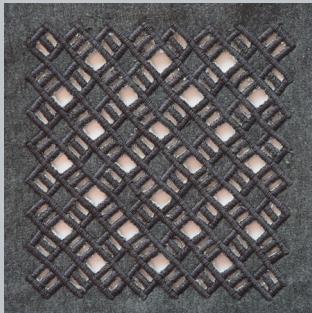

Prøvelapp 55

Stoff:
Bomullslerret

Tråd:
Sytråd fra
Gütermann

Refleksjon: Denne lappen har de aller minste hullene jeg har klippet, på 05x5 mm. Når jeg syr med rosa tråd på hvitt stoff ser kantene på hullene fort litt rotete ut. Tråden er fin å sy med, men koster mer enn andre.

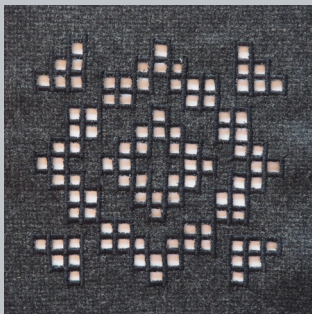

Prøvelapp 56

Stoff:
Jersey

Tråd:
Broderitråd fra
Gütermann

Refleksjon: Den tykke tråden ble for klumpete for dette stoffet. Det var vanskelig å stille inn symaskina rett. Det var heller ikke godt å ha så mange sømmer så tett sammen, for stoffet ble stivt.

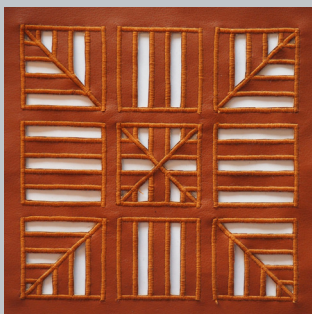

Prøvelapp 57

Stoff:
Vevd ull

Tråd:
Broderitråd fra
Glide

Refleksjon: Tråden henger seg opp i symaskinen hele tiden, og ryker fort. Den er blank, som av og til skaper fin kontrast til stoff, men jeg synes ikke det fungerte godt her.

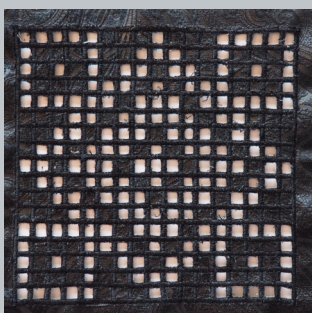

Prøvelapp 58

Stoff:
Skai

Tråd:
Møbeltråd fra
Stoff & Stil

Refleksjon: Den tykke tråden fungerte godt. Det virker som om alle tråder ser fine ut på skai. Men mønsteret er alt for fjernt fra hardangersøm.

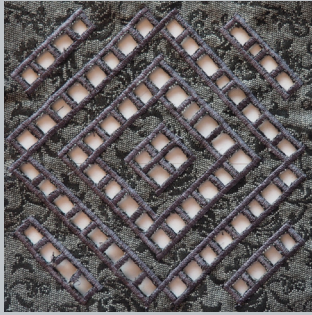

Prøvelapp 59

Stoff:
Møbelchenille

Tråd:
Broderitråd fra
Glide

Refleksjon: På dette tykke stoffet var broderitråden fra Glide nesten umulig å jobbe med. Jeg klarte ikke finne rett trådspenning, tråden røyk minst en gang hver søm, og lappen ser ikke fin ut.

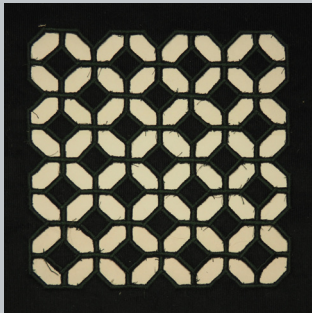

Prøvelapp 60

Stoff:
Brokade

Tråd:
Broderitråd fra
Glide

Refleksjon: Denne lappen er en av de værste i hele lappeteppet. Jeg klarte ikke tegne rette linjer å sy etter, og hele midtfeltet av prøvelappen henger nå løst, for sømmene har gått helt i oppløsning.

Prøvelapp 61

Stoff:
Baby-
kordfløyel

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Baby-kordfløyel er et av de beste stoffene å brodere på. Selv dette mønsteret, hvor det er mange tynne sømmer, er solid. Mønsteret er spennende, men kanskje litt for spesielt for hardangersøm?

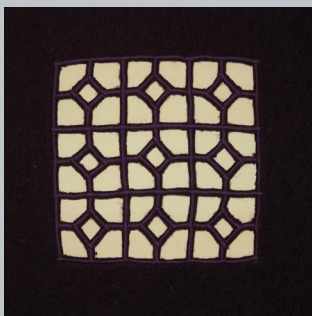

Prøvelapp 62

Stoff:
100% Lin

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Jeg har gjort et forsøk på å sy en bord med små ruter, på 5x5 mm. Det tar veldig lang tid, og jeg får ikke klippet ut inne i ritene, men det ser fint ut alikevel.

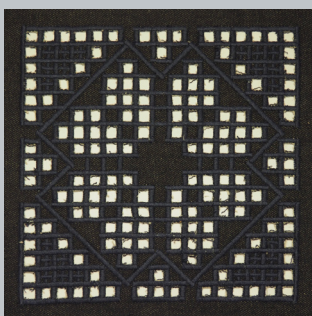

Prøvelapp 63

Stoff:
Ullfilt

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Forsøkte å lage et mønster ved å lage en stor spindel. Selv om det ikke er noe jeg har sett i hardangersøm før, mener jeg spindelen er så spesiell at den er kjennelig. Men ikke godt på sy dette på ullfilt

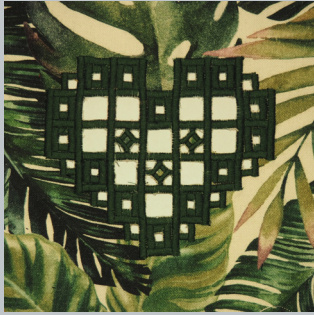

Prøvelapp 64

Stoff:
Denim

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Mitt siste forsøk på å sy på denim. Selv om jeg brukte god tid, og var veldig nøye når jeg klippet hullene ble ikke kantene rene. Jeg vil ikke bruke denim videre.

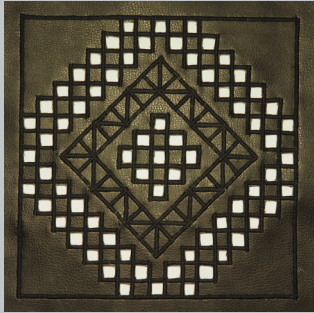

Prøvelapp 65

Stoff: Børstet bomull

Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

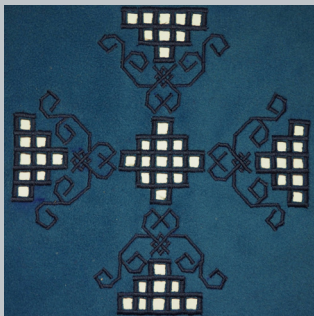
Refleksjon: Jeg har testet å sy hull, ved å først sy en liten rute, og så sy neling over kanten av den første sømme. Jeg synes ikke det fungerte godt, så jeg vil unngå å sy hull fremover.

Prøvelapp 66

Stoff: Skai
Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Denne lapen fingerte godt. Skai tålte sømme godt, det er godt å klippe, men broderi-mønsteret er ikke spesielt spennende.

Prøvelapp 67

Stoff: Softshell
Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Stoffet var godt å jobbe med, men jeg innså mens jeg sydde at det blå jeg sydde på var vrangen av stoffet. Jeg sydde linjer mellom rutene, noe jeg ikke vet hva heter, men har sett eksempler på i bøker.

Prøvelapp 68

Stoff: Filt
Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

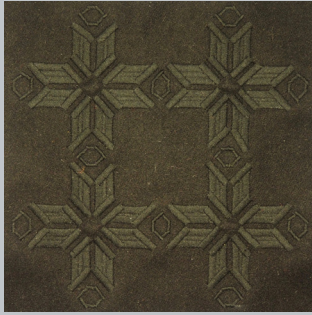
Refleksjon: Filt tålte gobelinsting godt, men jeg klarte ikke sy dem presist nok til at denne lapen ble fin. Mønsteret i midten er også skjevt.

Prøvelapp 69

Stoff: Stretch bomull/
viskose
Tråd: Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Denne lapen synes jeg fungerer veldig dårlig. Mønsteret er alt for hardt og kantete mot bakgrunnen. Og jeg tror ikke mønstrete stoffer er gode å bruke i symaskin-hardangersøm.

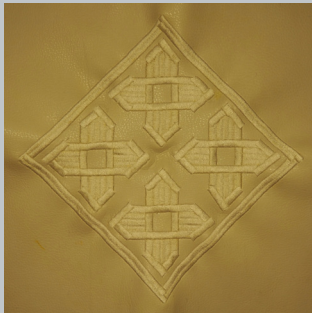

Prøvelapp 70

Stoff:
Vadmél

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Det er ikke nok kontrast mellom stoffet og sytråden, så gobelinstingene synes dårlig på lappen. Stoffet strakk seg litt i midten av åttebladrosene, men ikke så mye som jeg hadde forventet.

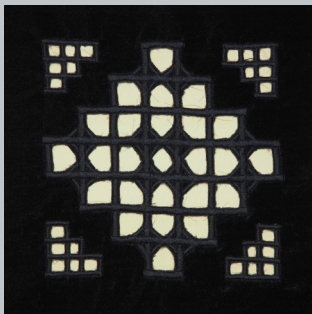

Prøvelapp 71

Stoff:
Skai

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Å sy gobelinsting på skai, i et broderi-mønster helt uten hull fungerer ikke godt. Sømmene trekker stoffet alt for mye sammen. Figurene jeg har tegnet stemmer heller ikke godt overens med hardangersøm

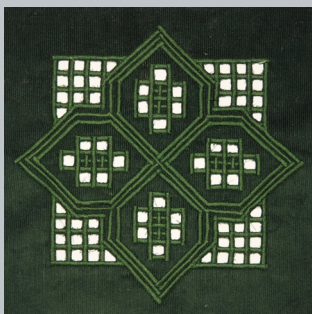

Prøvelapp 72

Stoff:
Viskose-
speilfløyel

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Dette stoffet var nesten umulig å jobbe med. Det var umulig å få det til å ligge på plass da jeg tegnet, så linjene ble ikke rette. Det ville ikke feste seg til Stitch-n-Tear, så det var nesten umulig å sy.

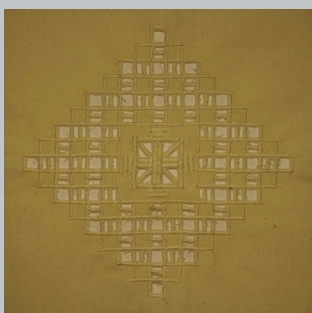

Prøvelapp 73

Stoff:
Baby-kord-
fløyel

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Denne lappen synes jeg fungerer godt. Å bruke rutene utenfor hovedmønsteret for å forsterke figuren i midten fungerte godt, samtidig som stoffet ikke er svakt av alle hullene.

Prøvelapp 74

Stoff:
Bomullslerret

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Det går bedre å sy hele mønster med stingbredde 2 nå. Sømmene er fine og tråden floket seg ikke. Jeg hadde litt problemer med å klippe rene kanter.

Prøvelapp 75

Stoff:

Skai

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Det er vanskelig å tegne opp linjene jeg syr etter, for det er viktig at de stemmer overens og her symmetriske, men det er ingen tråder eller linjer i skap jeg kan se etter.

Prøvelapp 76

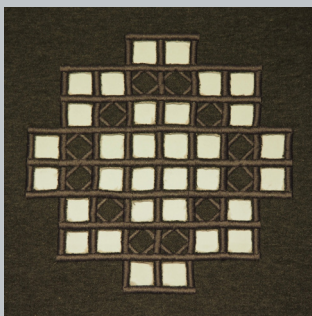
Stoff:

100% Lin

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg sydde kors som fyllinger inne i den miderste raden ruter i det store diagonale kvadratet. De synes ikke godt, så det ser mer ut som tomme hvite ruter jeg ikke har klippet.

Prøvelapp 77

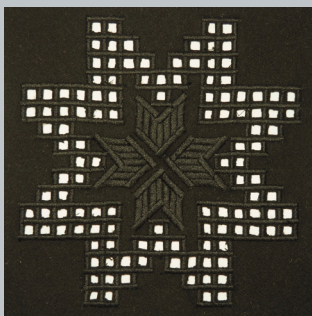
Stoff:

Jersey

Tråd:

Broderitråd fra Glide

Refleksjon: Dette er første gang jersey har fungert godt. Det er et enkelt mønster, brede sømmer, og store hull. Jeg må jobbe slik om jeg skal fortsette å sy på jersey.

Prøvelapp 78

Stoff:

Vadmél

Tråd:

Broderitråd fra Glide

Refleksjon: Jeg brukte den blanke broderitråden fra Glide for å skape større kontrast mellom stoffet og stingene. Det fungerte godt. De store feltene med gobelinsting dytter stoffet litt opp i midten.

Prøvelapp 79

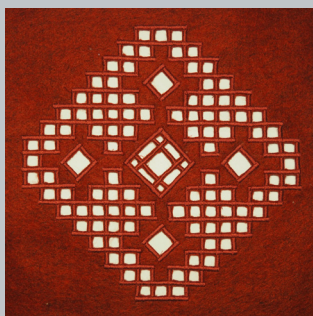
Stoff:

Filt

Tråd:

Sytråd fra Gütermann

Refleksjon: I denne lappen har jeg slitt med de små fargede prikkene som er tovet inn i det brune bunnstoffet. Flere ganger hang symaskinfoten seg fast i disse prikkene, noe som ikke har vært et problem før.

Prøvelapp 80

Stoff:

Filt

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Filt er fortsatt et av de beste stoffene å jobbe med. Å bruke rutene for å skape en negativ form synes jeg fungerer godt. De diagonale kvadratene synes jeg er for store i forhold til de andre kvadratene.

Prøvelapp 81

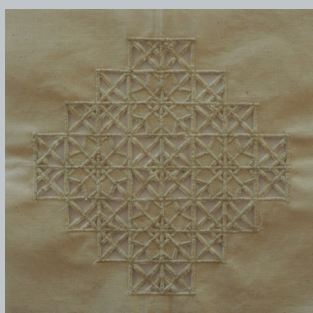
Stoff:

Filt

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg har først sydd de røde bladene, og så festet dem på det grå bunnstoffet. Siden filt er stivt fungerer det godt, og bladene i rosen holder seg oppe selv når prøvelappen henger.

Prøvelapp 82

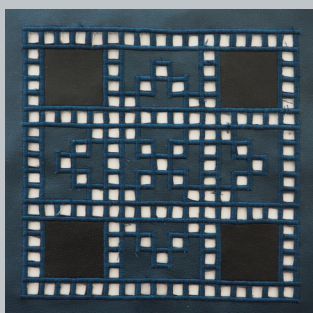
Stoff:

Bomullslerret

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Broderi-mønsteret på denne lappen er hentet fra et forkle Norge sendte til verdensutstillingen i Paris i 1900, hvor det vant diplom. Jeg så forkle på Hardanger Folkemuseum på Utne.

Prøvelapp 83

Stoff:

Skai

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg har testet å bruke de brede sømmene til å kombinere stoff. Det fungerte godt. Jeg festet stoffene sammen med vliselin før jeg sydde, så det er litt stivere sømmer, men bare rundt de insatte bitene.

Prøvelapp 84

Stoff:

Filt

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg liker godt dette mønsteret, men tråden jeg har sydd med er så lik bunnstoffet at sømnen ikke synes. Det gjør at man bare ser hullene, ikke sømmene rundt.

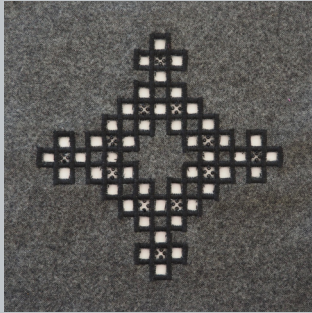

Prøvelapp 85

Stoff:
Baby-
kordfløyel

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Denne lappen ble ikke fin. Sømmene er ikke tydelige nok mot bakgrunnen, mønsteret er alt for enkelt, og den finere spindelen i midten er ikke bein.

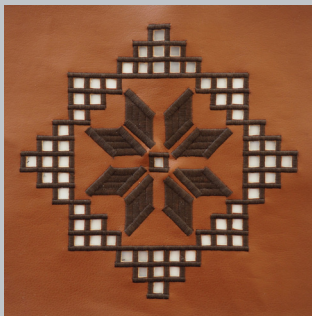

Prøvelapp 86

Stoff:
Bunadsull

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Jeg har testet et siste stoff, bunadsull. Det er veldig likt filt og vadmél, men er litt mindre tovet, slik at man kan se trådene. Det er veldig godt å jobbe med. Også brukt perler som knuter, som ble fint.

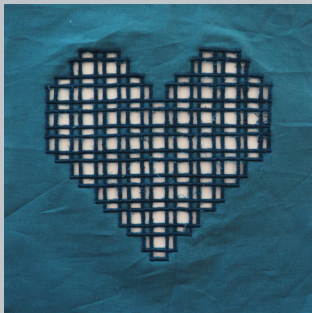

Prøvelapp 87

Stoff:
Skai

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Brukte Stitch-n-Tear under skai for å se om det hjalp når jeg sydde gobelinsting. Det ble bedre, men er fortsatt ikke så fint som jeg vil ha det. Det hjalp å klippe hull i midten der stoffet ble dyttet.

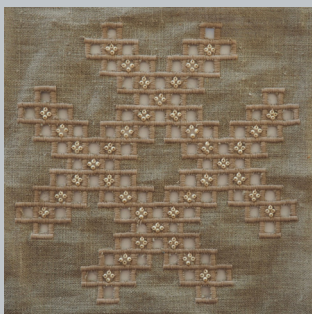

Prøvelapp 88

Stoff:
Bomullslerret

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Det er litt vanskelig å klippe de lange smale hullene mellom rutene, men jeg klarte det etter litt trening. Hadde litt problemer med trådspenningen når jeg sydde, så sømmene er ikke de beste.

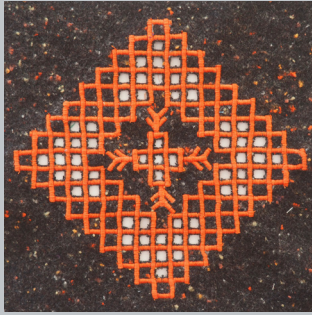

Prøvelapp 89

Stoff:
100% Lin

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: I denne lappen har jeg brukt perler som knuter. Jeg synes lappen er fin, men det tok veldig lang tid å sy de 180 perlene på for hånd. Man må være dedikert for å gidde å gjøre det.

Prøvelapp 90

Stoff:

Tweed

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg har lagt en tykk tråd under noen steder i sømmen for uthevet effekt.

Det fungerte dårlig, og synes ikke. Var også vanskelig å sy over med symaskina, for den hang seg fast.

Prøvelapp 91

Stoff:

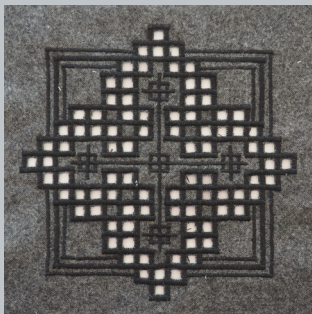
Baby-kordfløyel

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Her har jeg også forsøkt å legge tråd under sømmen for å få uthevet effekt. Det fungerte ikke. Jeg synes det

gikk bra med det mønstrete stoffet, men det stemmer ikke med hardangersøm.

Prøvelapp 92

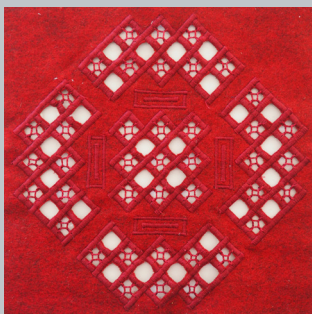
Stoff:

Bunadsull

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Denne lappen var god å sy, mønsteret kommer tydelig frem, og jeg fikk til å klippe rene og fine kanter langs hullene.

Prøvelapp 93

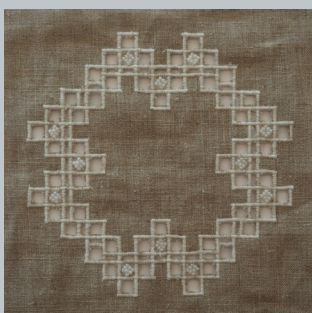
Stoff:

Filt

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg har sydd spindler for hånd, og selv om jeg synes de ser fine ut er de for skjøre for symaskin-hardangersøm. Vil ikke bruke dette videre.

Prøvelapp 94

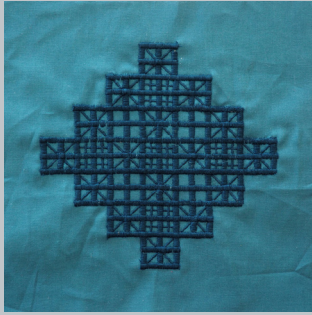
Stoff:

100% Lin

Tråd:

Sytråd fra Stoff & Stil

Refleksjon: Jeg liker kombinasjonen av natur-lin og hvit tråd. Mønsteret minner meg litt om blonder, og den vite sømmen fungerer godt da. Det samme mener jeg perlene jeg har brukt som fyllinger gjør.

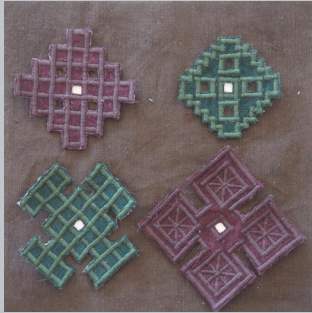

Prøvelapp 95

Stoff:
Bomullslerret

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Den eneste lappen hvor jeg har brukt stingbredde 1. Det var hardt for maskina å sy så smal søm. Tråden floket seg, og sømmen ble overaskende tykk, så det var vanskelig å sy over sømmene.

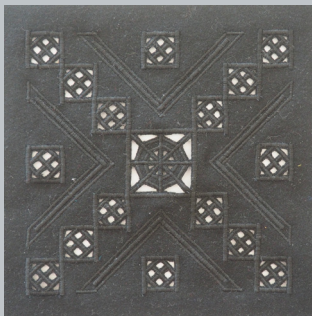

Prøvelapp 96

Stoff:
Baby-kord-
fløyel

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Dette stoffet er ikke sterkt nok til at det tåler å henge på lappen. Bitene jeg har brodert og klippet ut henger på prøvelappen som noen visne blomster.

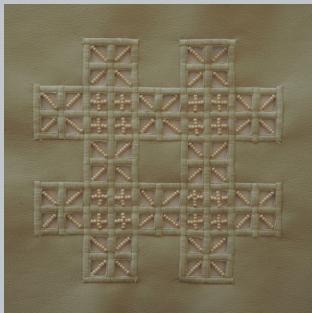

Prøvelapp 97

Stoff:
Vadmél

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Dette fungerte helt ok. Noen av hullene jeg klippet var vanskelige, for vadmél er et tykt stoff. Jeg tror det hadde vært bedre med større hull i dette stoffet, for da ville de vært mer synlige.

Prøvelapp 98

Stoff:
Skai

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Å bruke perler som fyllinger i denne lappen fungerte veldig godt. Jeg liker perlenes rene uttrykk sammen med skai. Jeg tror det er viktig at broderiet er enkelt så det ikke konkurrerer med perlene.

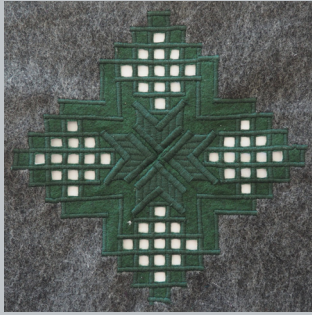

Prøvelapp 99

Stoff:
Baby-kord-
fløyel

Tråd:
Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Det er ikke godt å sy gobelinsting på baby-kordfløyel. Selv om stoffet vanligvis tåler søm godt trakk det seg veldig sammen i feltene med så mye søm.

Prøvelapp 100

Stoff:

Filt

Tråd:

Sytråd fra Stoff
& Stil

Refleksjon: Siste prøvelapp! Selv om jeg var veldig nøye da jeg klippet hullet som jeg la nytt stoff i fikk jeg det ikke til å stemme helt. Der jeg har festet stoffene sammen med vliselin er det litt stivt.

